

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

που εκπονήθηκε για τη χορήγηση διπλώματος

από την

ΤΣΑΚΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ- ΚΕΡΚΥΡΑ

(Α.Μ: 4212017248)

**«Εισαγωγή Καινοτομιών στην Εκπαίδευση και ο ρόλος των
αμυντικών ρουτινών. Το παράδειγμα της προσχολικής εκπαίδευσης
στην Ελλάδα κατά την κρίση της πανδημίας του κορονοϊού (COVID
19) το 2020»**

**«Introduction of Innovations in Education and the effect of defensive
routines. The example of pre-school education in Greece during the
Corona Virus Pandemic Crisis (COVID 19) in 2020»**

Εξεταστική Επιτροπή

Κοντάκος Αναστάσιος	Καθηγητής	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	Επιβλέπων
Καλαβάσης Φραγκίσκος	Καθηγητής	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής
Φεσάκης Γεώργιος	Αναπληρωτής Καθηγητής	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής

Ρόδος, 2021

Ευχαριστίες

Στο συγκεκριμένο σημείο και έπειτα από μια δυσμενή περίοδο που βιώσαμε όλοι μας, αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω ορισμένους από τους ανθρώπους που γνώρισα, συνεργάστηκα μαζί τους, με εμπιστεύτηκαν και διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην πραγματοποίηση της συγκεκριμένης εργασίας.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας, Καθηγητή Κοντάκο Αναστάσιο για την πολύτιμη καθοδήγηση του, την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση που μου έδειξε, καθώς και όλους τους συνεργάτες που ήταν εκεί για τις περαιτέρω διευκρινήσεις.

Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής, τον Καθηγητή Καλαβάση Φραγκίσκο και τον Αναπληρωτή Καθηγητή Φεσάκη Γεώργιο, που δέχτηκαν να είναι μέλη της επιτροπής αξιολόγησης της πτυχιακής μου εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την πολυαγαπημένη μου οικογένεια, κυρίως τη μητέρα μου Αλεξάνδρα, αλλά και τους στενότερους φίλους μου για την ασυμβίβαστη αγάπη τους και κινητήριοις δύναμη για κάθε μου επιδίωξη.

Η συγκεκριμένη εργασία είναι αφιερωμένη στον πατέρα μου, Σταύρο Τσάκο, ο οποίος δεν είναι στη ζωή και θέλω να τον κάνω περήφανο.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη των καινοτόμων δράσεων στο χώρο της εκπαίδευσης και πώς η εισχώρησή τους επηρεάζει την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς επίσης και η διερεύνηση των αμυντικών ρουτινών στον τρόπο που επηρεάζουν την εισαγωγή αλλαγών στην προσχολική αγωγή. Μέχρι τη δεκαετία του 70', η καινοτομία δεν εντασσόταν σαν στρατηγική ανάπτυξης και περιοριζόταν στον τομέα της τεχνολογίας στο πλαίσιο της βελτίωσης της αναπαραγωγικότητας. Η έννοια της καινοτομίας χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στην οικονομία για να υποδείξει την εφαρμογή καινούργιων ιδεών στην οικονομική δραστηριότητα. Οι καινοτομίες παρουσιάζονται, συνήθως, υπό την μορφή αλλαγών που αποτελούν εντολές ανώτερων επιπέδων διοίκησης και εμφανίζονται με την μορφή προγραμμάτων, ενεργειών ή δράσεων (Παπακωνσταντίνου, 2008). Η εισαγωγή καινοτομιών στο εκπαιδευτικό σύστημα, ειδικότερα στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης, φαίνεται να γίνεται ορατή τα τελευταία χρόνια, λόγω της πολιτικής αποκέντρωσης και της παραχώρησης αυτοτέλειας στις σχολικές μονάδες.

Η καινοτομία συνιστά απαραίτητο συστατικό στην εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς επηρεάζει άμεσα και έμμεσα πολλούς από τους τομείς ανάπτυξης της σχολικής μονάδας. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα τελευταία χρόνια, εισήγαγε προγράμματα και δράσεις, όπως τη χρήση των Τ.Π.Ε, Η/Υ, διαδραστικών πινάκων, προτζεκτόρων, προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Πανελλήνιων και Πανευρωπαϊκών Διαγωνισμών, την ανασυγκρότηση του Δ.Ε.Π.Π.Σ και τα Προγράμματα Erasmus, με στόχο την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των χωρών αλλά και την εξέλιξη των σχολικών μονάδων. Η εισαγωγή μιας αλλαγής στο χώρο της εκπαίδευσης και ειδικότερα στην προσχολική αγωγή, ανέκαθεν, γινόταν αντικείμενο αμφισβήτησης και φόβου. Είναι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η σημερινή εποχή πρέπει να έρχεται σε άμεση συνάρτηση με την υιοθέτηση καινοτομιών για ένα βέλτιστο αποτέλεσμα στο χώρο του σχολείου.

Γίνεται φανερό, ότι η δυσκολία και η αδυναμία αντιμετώπισης μιας καινοτομίας και μιας αλλαγής στην εκπαίδευση προέρχεται από τις εκάστοτε αμυντικές ρουτίνες, είτε ατομικές, είτε οργανωσιακές, που αναπτύσσονται είτε από τα ίδια τα άτομα, είτε από τις δομές ή από τα ίδια τα συστήματα. Καλλιεργούνται δράσεις που εμποδίζουν

την υλοποίηση μιας καινοτομίας, με αποτέλεσμα να αποκρύπτονται τα πραγματικά αίτια πίσω από αυτές τις ενέργειες.

Το 2020, η ανθρωπότητα βίωσε ένα βαθύτατο πλήγμα, εξαιτίας του κορονοϊού (COVID 19). Ωστόσο, για την εκπαίδευση λειτούργησε θετικά, αφού έγινε ο κινητήριος μοχλός για την ένταξη καινοτόμων τρόπων στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και ποικιλώτροπων διεργασιών, προκειμένου το εκπαιδευτικό σύστημα και ειδικότερα η εκπαίδευση στην πρώτη σχολική ηλικία να προχωρήσει μπροστά με νέες ιδέες, δεξιότητες, λειτουργικά και αποτελεσματικά συστήματα που θα βοηθήσουν στην μαθησιακή εξέλιξη των μαθητών.

Abstract

Up until the decade of the 70's, innovation was not integrated as a strategy for development and it was limited to the branch of technology in a sphere of improvement of reproducibility. The meaning of innovation was used for the first time in economics in order to indicate the application of new ideas in the economic activity. Innovations appear usually in the form of changes that form commands of higher levels of management and show up under the shape of programs, doings or actions (Papakonstantinou, 2008). The input of innovations in the educational system, especially in the field of preschool education, seems to become more present over the last years because of the political decentralization and the concession of independence in the schooling units.

Innovation goes hand in hand with the evolution of the educational procedure, since it affects directly and indirectly a lot of sectors of development of the schooling unit. Over the last years, the Greek educational system introduced programs and actions such as the use of ICT, computers, smart boards, projectors, environmental education programs, nationwide Greek and European competitions, the reconstruction of the CTCF and the Erasmus programs with the goal of growing the cooperation between other countries and the evolution of the schooling units. The introduction of a change in the field of education and especially in preschool education has always been a subject of controversy and fear. There is a small amount of people who support that the present day should be in direct relationship with the adoption of innovations in order to achieve the ideal result in the schooling field.

It is becoming obvious that the difficulty and the weakness to confront an innovation and a change in education is coming from the defense routines, either individual or organized, that are developing either by individuals themselves, by structures, or by the systems themselves. Actions are being cultivated that block the implementation of an innovation and as a result the true reasons behind those actions are being hidden.

In 2020, humanity went through a major blow because of the corona virus (COVID-19). However, this crisis worked positively for education since it became the driving force for the incorporation of innovative ways in the educational process as well as various processes in order for the educational system and especially in preschool

education to move forward with new ideas, skills, functional and effective systems that will aid in the learning evolution of the students.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	σελ.3
Abstract.....	σελ.5
Εισαγωγή.....	σελ.11
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
Κεφάλαιο 1: Η έννοια της καινοτομίας και η σημασία της στο χώρο της εκπαίδευσης	
1.1 Ορισμός της καινοτομίας.....	σελ.13
1.2 Ιστορική αναδρομή για την καινοτομία.....	σελ.15
1.3 Παρουσίαση θεωρητικών προσεγγίσεων για την καινοτομία.....	σελ.16
1.3.1 Μοντέλα εισαγωγής καινοτομιών στην εκπαίδευση.....	σελ.16
1.3.2 Κριτήρια για να υφίσταται μια καινοτομία.....	σελ.19
1.3.3 Προϋποθέσεις για την εισαγωγή μιας καινοτομίας στο σχολείο.....	σελ.20
1.4 Ο ρόλος της καινοτομίας στο χώρο της εκπαίδευσης.....	σελ.22
1.5 Η σημασία της εισαγωγής μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο.....	σελ.25
Κεφάλαιο 2: Ο ρόλος των αμυντικών ρουτινών στην εισαγωγή μιας καινοτομίας	
2.1 Ορισμός αμυντικών ρουτινών.....	σελ.28
2.2 Chris Argyris (1923-2013).....	σελ.28
2.3 Θεωρίες της Δράσης (Action Theories).....	σελ.29
2.4 Αμυντική & Παραγωγική Συλλογιστική.....	σελ.30
2.5 Μάθηση Μονού & Διπλού Βρόχου.....	σελ.30
2.6 Μοντέλο Μάθησης I & Μοντέλο Μάθησης II.....	σελ.32
2.7 Διαχωρισμός αμυντικών ρουτινών.....	σελ.33
2.7.1 Ατομικές αμυντικές ρουτίνες.....	σελ.34
2.7.2 Οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες.....	σελ.34

2.8 Μαθησιακά Εμπόδια.....σελ.36	σελ.36
2.9 Παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην εισαγωγή καινοτομιών στην προσχολική αγωγή.....σελ.36	σελ.36
Κεφάλαιο 3: Κρίσεις και η διαχείρισή τους σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα	
3.1 Ορισμός του όρου κρίση.....σελ.40	σελ.40
3.1.1 Σχολική κρίση.....σελ.42	σελ.42
3.2 Τύποι κρίσεων στο σχολείο και τα χαρακτηριστικά τουςσελ.43	σελ.43
3.3 Οι κρίσεις στην εκπαίδευση.....σελ.45	σελ.45
3.4 Μέθοδοι για την διαχείριση κρίσεων στο νηπιαγωγείο.....σελ.46	σελ.46
Κεφάλαιο 4: Προσχολική Αγωγή και Εκπαίδευση	
4.1 Σκοπός του νηπιαγωγείου.....σελ.49	σελ.49
4.2 Χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης στην προσχολική αγωγή.....σελ.49	σελ.49
4.3 Νομοθετικό Πλαίσιο για το νηπιαγωγείο κατά την κρίση της πανδημίας του κορονοϊού.....σελ.51	σελ.51
Κεφάλαιο 5: Θετικές συνέπειες του κορονοϊού στην ένταξη νέων μεθόδων στην προσχολική αγωγή	
5.1 Οι θετικές συνέπειες του κορονοϊού στην εκπαίδευση.....σελ.53	σελ.53
5.2 Νέες μέθοδοι και εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην προσχολική αγωγή.....σελ.54	σελ.54
Κεφάλαιο 6: Η εποχή της από απόσταση σχολικής εκπαίδευσης και ο τρόπος που επηρέασε τους υπόλοιπους τομείς ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος	
6.1 Η από απόσταση σχολική εκπαίδευση.....σελ.57	σελ.57
6.2 Η συμβολή των ΤΠΕ στην από απόσταση σχολική εκπαίδευση.....σελ.59	σελ.59
6.3 Από απόσταση σχολική εκπαίδευση και τομείς ανάπτυξης.....σελ.60	σελ.60
6.3.1 Ανάπτυξη Επικοινωνίας.....σελ.60	σελ.60
6.3.2 Ανάπτυξη Διδασκαλίας.....σελ.61	σελ.61

6.3.3 Ανάπτυξη Ηγεσίας και Μάνατζμεντ.....	σελ.61
6.3.4 Ανάπτυξη Προσωπικού.....	σελ.61
6.3.5 Ανάπτυξη Τεχνοδομής.....	σελ.62
6.3.6 Ανάπτυξη Σχολικής Κουλτούρας.....	σελ.62
6.3.7 Ανάπτυξη Κλίματος Σχολικής Μονάδας.....	σελ.62
6.3.8 Ανάπτυξη Κλίματος Σχολικής Τάξης.....	σελ.62
6.3.9 Ανάπτυξη Εσωτερικών Συνεργασιών	σελ.63
6.3.10 Ανάπτυξη Εξωτερικών Συνεργασιών	σελ.63
6.3.11 Διαχείριση αλλαγών	σελ.63

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφάλαιο 7: Ερευνητικό Μέρος Εργασίας

7.1 Προβληματισμός της έρευνας.....	σελ.65
7.2 Σκοπός της έρευνας.....	σελ.65
7.3 Επιμέρους στόχοι της έρευνας.....	σελ.66
7.4 Ερευνητικά ερωτήματα.....	σελ.66
7.5 Υπόθεση έρευνας.....	σελ.67
7.6 Μεθοδολογία έρευνας.....	σελ.67
7.7 Δειγματοληψία έρευνας και χρονική διάρκεια.....	σελ.68
7.8 Διαδικασία υλοποίησης έρευνας.....	σελ.69
7.9 Περιορισμοί έρευνας.....	σελ.69
7.10 Ανάλυση δεδομένων.....	σελ.69

Κεφάλαιο 8: Αποτελέσματα- Συμπεράσματα Έρευνας

8.1 Έλεγχος συσχετίσεων (χ^2).....	σελ.111
---	---------

8.2 Διαπιστώσεις- Συμπεράσματα έρευνας	σελ.111
8.3 Προτάσεις για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και για περαιτέρω έρευνα.....	σελ.118
Βιβλιογραφία.....	σελ.120
Παράρτημα 1.....	σελ.124
Παράρτημα 2.....	σελ.130

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από αλλεπάλληλες αλλαγές και ανακατατάξεις, οι οποίες έχουν αντίκτυπο σε όλους τους τομείς μιας κοινωνίας και ειδικότερα στον τομέα της εκπαίδευσης. Η εισαγωγή μιας καινοτομίας, αναμφισβήτητα, αποτελεί σπουδαίο προνόμιο για την εξέλιξη μιας σχολικής μονάδας, όπως είναι το νηπιαγωγείο, αλλά και για ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Ωστόσο, οι απόψεις δίστανται για την εφαρμογή καινούργιων ιδεών, μεθόδων και εφαρμογών στο χώρο της εκπαίδευσης. Το ερώτημα τίθεται όταν έρχονται στο προσκήνιο διάφορες δυσκολίες, τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό επίπεδο, οι οποίες αποτελούν τροχοπέδη στην ένταξη μιας καινοτομίας στο χώρο της προσχολικής αγωγής.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η έννοια της καινοτομίας και η συμβολή της στο χώρο της εκπαίδευσης. Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα γίνει μια προσπάθεια ανάλυσης του τι είναι οι αμυντικές ρουτίνες και κατά πόσο επηρεάζουν την εισαγωγή καινοτομιών στον εκπαιδευτικό κλάδο. Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει λόγος για τις κρίσεις που υπάρχουν στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, θα διακριθούν σε κατηγορίες και θα παρουσιαστεί ο τρόπος που μπορεί να γίνει η διαχείρισή τους. Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα αναλυθούν οι θετικές συνέπειες της πανδημίας του κορονοϊού και ο τρόπος που επηρέασαν την ένταξη νέων μεθόδων διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο. Έπειτα, στο πέμπτο κεφάλαιο, θα παρουσιαστεί ο ρόλος των ΤΠΕ, ο οποίος συνέβαλε στην από απόσταση σχολική εκπαίδευση, καθώς επίσης και ο τρόπος που επηρεάστηκε ο κάθε τομέας ανάπτυξης της σχολικής μονάδας. Τέλος, τα δύο τελευταία κεφάλαια αφορούν το ερευνητικό μέρος της εργασίας, όπου θα πραγματοποιηθεί μια έρευνα με ερωτηματολόγια σε νηπιαγωγούς δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων και θα καταγραφούν τα αποτελέσματα αναλυτικά.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Καινοτομία: Είναι μια πρωτοποριακή ιδέα ή διαδικασία μη συνηθισμένη, σημαντική και ασυνεχής οργανωσιακή αλλαγή που περικλείει μια νέα οπτική, η οποία συμφωνεί για την υλοποίηση ενός σκοπού, καθώς επίσης και η εφαρμογή νέων ανακαλύψεων ή θεωριών για την πραγματοποίηση κάποιου αποτελέσματος.

Αμυντικές ρουτίνες: Κάθε πολιτική ή κάθε δράση που αναγκάζει τα άτομα, τα συστήματα, τις ομάδες ή τις δομές να αποφεύγουν τις δυσκολίες που προκύπτουν κατά την υλοποίηση μιας καινοτομίας και ιδίως όταν τους εμποδίζουν να αναγνωρίζουν την ύπαρξη ή τα αίτιά τους.

Ατομικές αμυντικές ρουτίνες: Αφορούν τη μάθηση που κατανοείται ως αλλαγή συμπεριφοράς των ατόμων.

Οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες: Αφορούν τις ενέργειες ή τις πολιτικές εκείνες που προφυλάσσουν τα μέλη ενός οργανισμού από τη βίωση αμηχανίας ή απειλής.

Θεωρίες δράσης: Επικεντρώνεται στον προσδιορισμό και την επίλυση δύσκολων, πολύπλοκων και ουσιωδών προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων που θέτει η ηγεσία, η καινοτομία και η κοινωνία.

Συλλογιστική: Ο όρος συλλογιστική εκφράζει τη διαδικασία κατά την οποία το άτομο μεταβαίνει από αυτό που γνωρίζει σε αυτό που πράττει, από τη σκέψη δηλαδή στη δράση.

Κρίση: Κρίση είναι ένα μεγάλο, ξαφνικό γεγονός, το οποίο επιφέρει πιθανώς αρνητικά αποτελέσματα.

Σχολική κρίση: Είναι μια προσωρινή κατάσταση αναστάτωσης και αποδιοργάνωσης, η οποία χαρακτηρίζεται κυρίως από την αδυναμία αντιμετώπισης μιας συγκεκριμένης κατάστασης εκ μέρους ενός ατόμου, εάν χρησιμοποιεί συνήθεις μεθόδους επίλυσης προβλημάτων.

Από απόσταση σχολική εκπαίδευση: Βασικό χαρακτηριστικό της αποτελεί το γεγονός ότι το εκπαιδευτικό κομμάτι πραγματοποιείται, συνήθως, από το σπίτι ή από κάποιο άλλο χώρο εκτός του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Η από απόσταση σχολική εκπαίδευση χωρίζει τον εκπαιδευτή από τον εκπαιδευόμενο.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η έννοια της καινοτομίας και η σημασία της στο χώρο της εκπαίδευσης

1.1 Ορισμός της καινοτομίας

Οι καινοτομίες δεν αποτελούν, απαραίτητα, μόνο μια τεχνική διαδικασία, αλλά αφορούν και μια διαδικασία που εξαρτάται από τον ανθρώπινο παράγοντα και η οποία απαιτεί αλλαγή στην νοοτροπία των ατόμων, που επηρεάζονται από διάφορους φορείς και οργανισμούς. Η πιστή αντιγραφή μιας καινοτομίας δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί, διότι πάντα οι κοινωνικές προϋποθέσεις, ο χώρος, ο χρόνος, οι απαιτήσεις και οι συνθήκες θα είναι διαφορετικές. Η τεχνολογία σε συνδυασμό με την επιστήμη δίνουν το έναυσμα για καινοτομίες και αλλαγές. Οι καινοτομίες, λοιπόν, «είναι μια διαδικασία μάθησης και εξέλιξης, η οποία εξαρτάται από κοινωνικοπολιτιστικούς παράγοντες και έχει άμεση σχέση με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας» (Κοντάκος, Α. Παπαγεωργίου, Ι. Κιούση, Σ., 2014,σελ.4-6).

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να μπορέσει να δοθεί ένας ορισμός, κοινά αποδεκτός, για την έννοια καινοτομία (innovation). Ανά εποχές, είναι αρκετοί εκείνοι που έχουν προσπαθήσει να αποδώσουν έναν όρο, ο οποίος να καλύπτει το φάσμα αυτής της έννοιας. Αν κανείς ψάξει στο λεξικό την γραμματική ερμηνεία της λέξης καινοτομία θα βρει ότι είναι η εισαγωγή καινούργιων μεθόδων, με σκοπό την εξέλιξη ενός τομέα (Λεξικό Τεγόπουλος- Φυτράκης, 2006). Οι καινοτομίες αφορούν την ποιότητα σε ένα έργο για την διατήρησή του, την βελτίωσή του και την εξέλιξή του (Κοντάκος, Α. Παπαγεωργίου, Ι. Κιούση, Σ., 2020). Παρουσιάζονται, συνήθως, υπό την μορφή προγραμμάτων ή άλλων ενεργειών (Παπακωνσταντίνου, 2008, OECD, 2005,σελ. 231-

240). Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ο όρος καινοτομία αναφέρεται στη μετατροπή μιας ιδέας σε προϊόν ή υπηρεσία, στη νέα ή βελτιωμένη λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής, ακόμα και σε μια καινούργια μέθοδο παροχής κοινωνικής υπηρεσίας.

Ειδικότερα, για να μπορέσει κάποιος να αντιληφθεί και να αναλύσει την έννοια της καινοτομίας, είναι αναγκαίο να καταλάβει πως πρόκειται για «μια αυτόβουλη στρατηγική ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων για να ευνοήσει/σουν ή να προκαλέσει/σουν διάφορες αλλαγές» (Παπακωνσταντίνου, 2008, OECD, 2005,σελ. 231-240).

Οι Glatter et al. (2005) ορίζουν την καινοτομία ως μια σημαντική αλλαγή σε διαδικασίες οργάνωσης που επιδιώκει να βοηθήσει στην επίτευξη εκπαιδευτικών στόχων ή και στην προαγωγή νέων. Ακόμη, σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα (2012), η καινοτομία στην εκπαίδευση στηρίζεται σε πρωτοποριακές αρχές και ιδέες, οι οποίες επιφέρουν αλλαγές στην νοοτροπία, στις διδακτικές πρακτικές, στο κλίμα και στην κουλτούρα ενός σχολείου. Επιπροσθέτως, η καινοτομία είναι μια διαδικασία διαμόρφωσης, ανάπτυξης και εφαρμογής νέων ιδεών και συμπεριφορών. Κατά τον Fullan (1991), ο όρος καινοτομία στην εκπαίδευση είναι συνδεδεμένος με την αλλαγή αρχών, πεποιθήσεων, αντιλήψεων, εφαρμογή καινούργιων διδακτικών προσεγγίσεων και χρήση νέων διδακτικών μέσων (Πότσου, 2020).

Η καινοτομία, λοιπόν, δεν περιορίζεται μόνο στα εμπορεύσιμα προϊόντα, αλλά είναι μια πρωτοποριακή ιδέα ή διαδικασία για την υλοποίηση ενός σκοπού και εφαρμόζει νέες ανακαλύψεις ή θεωρίες για την πραγματοποίηση κάποιου αποτελέσματος.

Ένας ορισμός, ο οποίος παρουσιάζεται ως ο πιο ολοκληρωμένος και περιλαμβάνει πολλών ειδών απόψεων, συμπεριλαμβανομένων και των παραπάνω, ορίζει την καινοτομία ως «μη συνηθισμένη, σημαντική και ασυνεχής οργανωσιακή αλλαγή που περικλείει μια νέα ιδέα, η οποία δε συμφωνεί με την υφιστάμενη γενική ιδέα λειτουργίας του οργανισμού, συνεπάγεται με οργανωσιακή ευφυΐα, γιατί ακολουθείται από αλλαγές στις τρέχουσες οργανωσιακές ικανότητες, στα τρέχοντα γνωστικά πρότυπα, στα εννοιολογικά μοντέλα και στις εφαρμοζόμενες θεωρίες» (Ρεκλείτης, 2002 στο Παπακωνσταντίνου, 2008, OECD, 2005,σελ.231-240).

1.2 Ιστορική αναδρομή για την καινοτομία

Μέχρι τη δεκαετία του 70', η καινοτομία δεν εντασσόταν σαν στρατηγική ανάπτυξης και περιοριζόταν στον τομέα της τεχνολογίας στο πλαίσιο της βελτίωσης της αναπαραγωγικότητας. Η έννοια της καινοτομίας χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην οικονομία για να υποδείξει την εφαρμογή καινούργιων ιδεών στην οικονομική δραστηριότητα. Στην συνέχεια, χρησιμοποιήθηκε σε πολλούς κλάδους για να χαρακτηρίσει την αιτία της εισαγωγής πολλών αλλαγών σε κοινωνικοοικονομικό και οργανωσιακό επίπεδο με πολλαπλές διαστάσεις. Τα επόμενα χρόνια, με την αγορά να σημειώνει σημαντική άνοδο, η καινοτομία χρησιμοποιήθηκε για την επιβολή αλλαγών για την προσαρμογή και βελτίωση οργανισμών και ειδικότερα σχολικών οργανισμών (Παπακωνσταντίνου, 2008, OECD, 2005,σελ.231-240).

Δύο είναι οι θεωρίες που επικρατούν για τη διαδικασία της καινοτομίας, η «υπερβατική» και η «μηχανιστική». Η «υπερβατική» θεωρία δημιουργήθηκε από οικονομολόγους και υποστηρίζει ότι η καινοτομία είναι απρόβλεπτη και είναι το αποτέλεσμα μιας δημιουργικής ιδιοφυίας. Αντίθετα, η «μηχανιστική» θεωρία δημιουργήθηκε από κοινωνιολόγους και υποστηρίζει ότι η καινοτομία είναι μια προσπάθεια μιας ομάδας ατόμων για κάποιο, συνήθως μεγάλο, χρονικό διάστημα (Robertson, 1974).

Ο οικονομολόγος Abbott Usher (1954) ανέπτυξε την πρώτη θεωρία της καινοτομίας, η οποία συνδυάζει, τόσο την «υπερβατική», όσο και την «μηχανιστική» θεωρία και περιλαμβάνει τέσσερα μέση, α) Η αντίληψη του προβλήματος, β) Ρύθμιση του προβλήματος, γ) Η διορατικότητα και δ) Η κρίσιμη αναθεώρηση. Οι τέσσερις αυτές φάσεις εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να αποτελούν βασικά συστατικά των σημερινών μοντέλων καινοτομίας. Ένας άλλος σημαντικός ερευνητής και οικονομολόγος, ο Joseph Schumpeter (1934), ισχυρίστηκε ότι οι καινοτομίες δεν είναι μόνο νέες εφαρμογές και ανακαλύψεις, αλλά ο συνδυασμός τεχνολογιών και εφαρμογών. Ακόμα, υποστήριξε ότι οι καινοτομίες θα πρέπει να είναι δημιουργικές, αλλά και κερδοφόρες (Ηλιάδης, 2018, σελ.12).

Την ίδια χρονική περίοδο, ειδικότερα στις Η.Π.Α, έγινε η αρχή ορισμένων ερευνών για τις καινοτομίες και τις συνθήκες που είναι απαραίτητες να υπάρχουν, προκειμένου

να προσδιοριστούν οι αλλαγές και οι καινοτομίες που πρέπει να ενταχθούν στα σχολεία. Στόχος των συγκεκριμένων ερευνών ήταν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε η κάθε σχολική μονάδα να βοηθηθεί από τις αλλαγές και να βελτιωθεί, με επιτυχή παιδαγωγικά αποτελέσματα. Επιπλέον, παρατηρείται ότι ανάμεσα στις δεκαετίες 1950 έως 1970 επιχειρήθηκε η εισαγωγή καινοτομιών στα σχολεία, με σκοπό την αναμόρφωση και αναδιοργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων. Οι προσπάθειες αυτές φαίνεται να κορυφώθηκαν τη δεκαετία του 1960, χωρίς όμως να στεφθούν με απόλυτη επιτυχία. Στην Ελλάδα, οι αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα εφαρμόστηκαν, αρχικά, με πρόχειρο τρόπο, με την έλλειψη των απαιτούμενων αξιολογήσεων, με αποτέλεσμα να περιοριστεί η διάχυσή τους. Το 1970, η ένταξη καινοτομιών στην εκπαίδευση εστίαζε, κυρίως, στον σχεδιασμό νέων ωρολογίων προγραμμάτων, νέων μεθόδων κατανόησης, καινούργιων παιδαγωγικών υλικών και μέσων, με στόχο την επιτυχή εφαρμογή τους (Πλακούτση, 2018,σελ.15-20).

Η εισαγωγή καινοτομιών στο εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται να γίνεται ορατή τα τελευταία χρόνια, λόγω της πολιτικής αποκέντρωσης και την παραχώρηση αυτοτέλειας στις σχολικές μονάδες. Στην Ελλάδα, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εισήγαγε προγράμματα και δράσεις, όπως η χρήση των Τ.Π.Ε, χρήση Η/Υ, διαδραστικών πινάκων, προτζέκτορων, τη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τους Πανελλήνιους και Πανευρωπαϊκούς Διαγωνισμούς, την ανασυγκρότηση του Δ.Ε.Π.Π.Σ και τα Προγράμματα Erasmus, με στόχο την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των χωρών αλλά και την εξέλιξη των σχολικών μονάδων (Φιλίππου, 2019).

1.3 Παρουσίαση θεωρητικών προσεγγίσεων για την καινοτομία

1.3.1 Μοντέλα εισαγωγής καινοτομιών στην εκπαίδευση

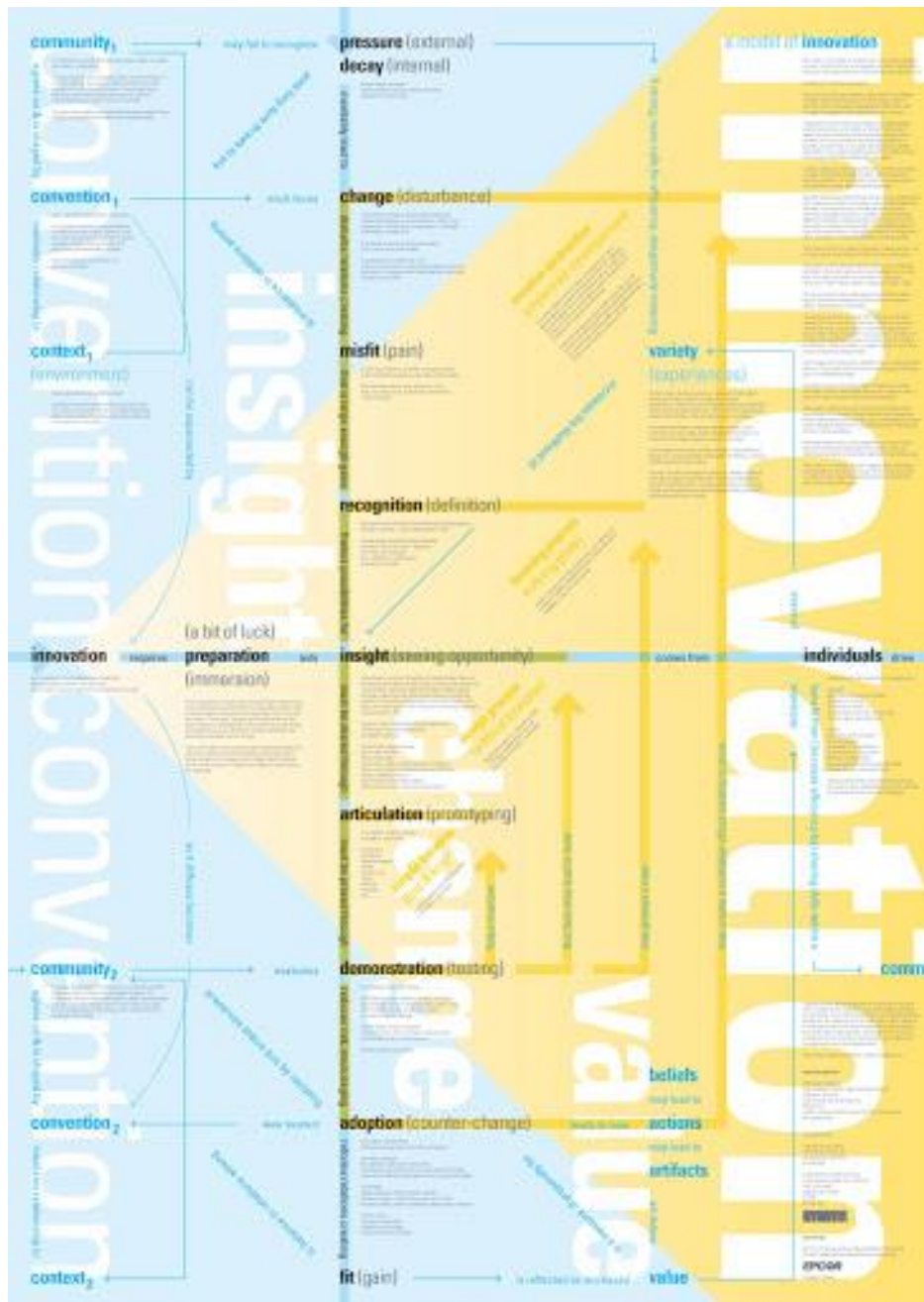
Ένα από τα μοντέλα που λειτουργούν στην Ελλάδα για την εισαγωγή μιας καινοτομίας χαρακτηρίζεται ως καθοριστικό, τόσο στην σύλληψή του, όσο και στο περιεχόμενό στις εκπαιδευτικές σχολικές μονάδες. Πιο συγκεκριμένα, η καινοτομική προσπάθεια εκπορεύεται από την κορυφή της πυραμίδας και φτάνει στα κατώτερα στρώματα της ιεραρχίας, χωρίς τη δυνατότητα ανάπτυξης πρωτοβουλιών. Στα αποσυγκεντρωμένα εκπαιδευτικά συστήματα, τα σχολεία έχουν τη δυνατότητα να είναι

πιο αυτοτελή, με αποτέλεσμα να μπορούν να διαφοροποιούνται, να προσαρμόσουν τις ανάγκες της σχολικής μονάδας στην εκάστοτε εντολή από τη κεντρική εξουσία, δηλαδή στα χαρακτηριστικά του κάθε σχολείου, τις συνθήκες λειτουργίας του και το κλίμα της σχολικής μονάδας. Στο συγκεκριμένο μοντέλο, η τεχνοδομή λειτουργεί λιγότερο πιεστικά, χωρίς ιδιαίτερη παρέμβαση στη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.

Το ευνοϊκότερο μοντέλο για την προώθηση των καινοτομιών αποτελεί το αποκεντρωμένο σύστημα διοίκησης (Παπακωνσταντίνου, 2005), όπου η λήψη απόφασης και η εφαρμογή των καινοτομιών αποδίδεται στις δομές και αρχές του εκπαιδευτικού συστήματος. Η διαδικασία εισαγωγής καινοτομιών στο σχολείο οφείλει να ακολουθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία. Σύμφωνα με τον Abbott Usher (1954), πρόκειται να ακολουθηθούν οι τέσσερις φάσεις που είχε περιγράψει και ο ίδιος στην θεωρία που ανέπτυξε. Καταρχήν, θα πρέπει να γίνει η εκτίμηση της κατάστασης ή του προβλήματος, προκειμένου το περιεχόμενο της καινοτομίας να επιφέρει λύση στο πρόβλημα, δηλαδή περιγράφεται η πρώτη φάση, η αντίληψη του προβλήματος. Στη συνέχεια, γνωστοποιείται το πρόβλημα στη σχολική μονάδα και εκθέτεται η πρόταση για την καινοτομία που θα πραγματοποιηθεί, καθώς και οι συνθήκες που θα γίνει. Περιγράφεται εδώ η δεύτερη φάση, η ρύθμιση του προβλήματος. Ύστερα, γίνεται συζήτηση για την διαδικασία εφαρμογής της και καθορίζεται ο ρόλος του κάθε διοικητικού και μη στελέχους, δηλαδή η φάση αυτή περιγράφει πώς το διορατικό σχέδιο αρχίζει να εφαρμόζεται στην πράξη. Στο τελικό στάδιο, υφίσταται η κρίσιμη αναθεώρηση του σχεδίου, όπου θα πρέπει να εξασφαλιστεί η παρακολούθηση της εφαρμογής της καινοτομίας, με την συνεχή καταγραφή των στοιχείων που αφορούν την καινοτομία και στη συνέχεια να αξιολογηθούν τα στοιχεία αυτά, καθώς μπορεί να γίνουν και τροποποιήσεις της εφαρμογής της (Παπακωνσταντίνου, 2008, OECD, 2005,σελ.231-240).

Το μοντέλο καινοτομίας Dubberly δημιουργήθηκε από την Dubberly Design Office στο Ινστιτούτο Δημιουργικής Διαδικασίας στο Κολλέγιο Τέχνης και Σχεδιασμού της Αλμπέρτα. Η ομάδα της Dubberly Design Office εξέτασε τις διαδικασίες καινοτομίας που ορίζουν οι οργανισμοί και τα άτομα, για να προσδιορίσουν το πλαίσιο της καινοτομίας. Πάνω από πενήντα μοντέλα εξετάστηκαν για να προσδιοριστούν οι συνθήκες της καινοτομίας. Η ομάδα σχεδιασμού χρησιμοποίησε εννοιολογικό χάρτη για να διευκολύνει την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων. Οι εννοιολογικοί χάρτες απεικονίζουν γραφικά τις βασικές έννοιες

και τις σχέσεις μεταξύ των βασικών εννοιών. Ο χάρτης ιδεών DDO "βασίστηκε στην ιδέα ότι η καινοτομία αφορά την εξέλιξη των παραδειγμάτων" (Dubberly, 2007, σελ. 4). Κατά συνέπεια, για το μοντέλο DDO, η καινοτομία σπανίως θα μπορούσε να παρατηρηθεί, ενώ συνέβη μετά από μια αλλαγή. Το μοντέλο DDO απεικονίζει γραφικά τον τρόπο με τον οποίο η καινοτομία έχει ως αποτέλεσμα μια αλλαγή από τη μία διαδικασία στην άλλη. Ο κύκλος καινοτομίας περιλαμβάνει οκτώ στοιχεία στον κατακόρυφο άξονα. Τα στοιχεία της καινοτομίας περιλαμβάνουν τα εξής: αλλαγή (change), προσαρμογή (adaptation), αποτυχία (failure), αναγνώριση (recognition), διορατικότητα (insight), διάρθρωση (structure), επίδειξη (demonstration) και υιοθεσία (adoption). Στον οριζόντιο άξονα αποτυπώνονται τα στοιχεία που προωθούν την καινοτομία σε ατομικό επίπεδο. Ένας από τους περιορισμούς του μοντέλου DDO είναι ότι δεν περιγράφει αναλυτικά τη φάση υιοθέτησης. Το μοντέλο DDO κρίθηκε ως το πιο κατάλληλο για να μελετηθεί ο ρόλος της ηγεσίας στην εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαίδευση (Ηλιάδης, 2018,σελ.16).

Σχήμα 1: περιγραφή του μοντέλου DDO

1.3.2 Κριτήρια για να υφίσταται μια καινοτομία

Ο Hauschildt (2004), περιγράφει τρία βασικά κριτήρια που πρέπει να πληρεί μια καινοτομία, ώστε να είναι σαφές αν μια διαδικασία αλλαγής είναι καινοτομία ή όχι: Α) Θα πρέπει να είναι ένα αντικείμενο, το οποίο χρήζει αλλαγής. Αυτό το αντικείμενο μπορεί να είναι ένα σύστημα, μια ιδέα, μια διαδικασία, μια μέθοδος, μια ενέργεια, ένας

κανόνας κλπ. Μια σκέψη δεν αρκεί να μείνει μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά πρέπει και να εφαρμοστεί έμπρακτα, προκειμένου να γίνει καινοτομία.

Β) Για να μπορέσει να υπάρξει μια καινοτομία είναι απαραίτητο να ενεργοποιηθεί και μια ομάδα ανθρώπων. Συνεπώς, οι καινοτομίες εξαρτώνται από τον ανθρώπινο παράγοντα.

Γ) Το προϊόν που θα παραχθεί μέσα από τις καινοτόμες διαδικασίες, θα πρέπει να συμβαδίζει απόλυτα με τη νέα πραγματικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που θα επιφέρει μια καινοτομία, θα πρέπει να παρουσιάζουν ένα προϊόν εξελιγμένο, τελείως καινούργιο που να διαφέρει παρασάγγας από το ήδη υπάρχον.

Κάθε νέα γνώση, προϊόν, σύστημα ή συμπεριφορά έχει ένα συγκεκριμένο κύκλο ζωής. Αρχικά, παίρνει τη θέση του ήδη υπάρχοντος προϊόντος και μετά του περασμένου. Μπορεί να διεξαχθεί εύκολα το συμπέρασμα, ότι οι καινοτομίες αναπτύσσονται μέσα σε μία κυκλική τροχιά. «Οι καινοτομίες είναι δυναμικές και όχι στατικές διαδικασίες, οι οποίες δύνανται να προβλεφθούν ακριβώς εκ των προτέρων» (Κοντάκος, Α., Παπαγεωργίου, Ι., Κιούση, Σ. , 2020). Οι καινοτομίες, από τη μία πλευρά, χρειάζονται ελεύθερο χώρο για δράση με φάσεις ηρεμίας για σκέψη και για δοκιμές χωρίς πίεση και από την άλλη, πρέπει να είναι τόσο ακριβείς, όπου η εφαρμογή τους προϋποθέτει ξεκάθαρους στόχους, σχεδιασμό, τάξη, υπακοή και πειθαρχία (Baecker, 2003 στο Κοντάκος, κ.α., 2014).

1.3.3 Προϋποθέσεις για την εισαγωγή μιας καινοτομίας στο σχολείο

Είναι αναγκαίο, να κατηγοριοποιηθούν οι προϋποθέσεις που απαιτούνται να υπάρχουν, ώστε να μπορέσει να ενταχθεί μια καινοτομία στο χώρο του σχολείου. Έτσι, λοιπόν, υπάρχει η εξής ταξινόμηση:

- Προϋποθέσεις για την εφαρμογή μιας καινοτομίας:
 - ✓ Χρόνος για δοκιμαστική εφαρμογή.
 - ✓ Το σχολείο να έχει τις απαραίτητες προδιαγραφές για την υποδοχή μιας καινοτομίας.

- ✓ Υπομονή, θέληση, ανεκτικότητα για την υποστήριξη των νέων διδακτικών προτύπων.
- Προϋποθέσεις για τη δομή του σχολείου:
 - ✓ Διεξαγωγή προγραμμάτων μετεκπαίδευσης.
 - ✓ Επιμορφωτικά σεμινάρια.
 - ✓ Κατάλληλος εξοπλισμός και εποπτικά μέσα και υλικά.
 - ✓ Επιμέρους ρυθμίσεις για υποστήριξη καινοτομιών.
 - ✓ Επιπλέον χρόνος για εργασία πάνω σε μια καινοτομία από όλους τους φορείς.
 - ✓ Προετοιμασία και ενθάρρυνση από το διοικητικό προσωπικό.
 - ✓ Ευέλικτη διοίκηση.
- Προϋποθέσεις για το σχολείο ως χώρο εργασίας:
 - ✓ Ανάλυση ευθυνών από τους εκπαιδευτικούς και των διευθυντή.
 - ✓ Ενίσχυση νέων ιδεών.
 - ✓ Ανοιχτό το ενδεχόμενο δοκιμής για αλλαγή.
 - ✓ Υποστήριξη ενός διορατικού σχεδίου.
 - ✓ Επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των μελών.
 - ✓ Γρήγορη επίλυση προβλημάτων.
 - ✓ Διεύρυνση μεθόδων διδασκαλίας.
 - ✓ Σχολική κουλτούρα και ανάπτυξη ανθρώπινων σχέσεων.
 - ✓ Υγιές σχολικό κλίμα.
 - ✓ Εξωτερική επιμόρφωση και ανταλλαγή απόψεων.
- Προϋποθέσεις για τους εκπαιδευτικούς:
 - ✓ Διαρκής μάθηση για ανάπτυξη νέων πρακτικών και ικανοτήτων.
 - ✓ Χρόνος για ανακάλυψη της αλλαγής.
 - ✓ Αποφυγή της δυσπιστίας.
 - ✓ Αυτοπεποίθηση.
- Προϋποθέσεις για την ίδια την καινοτομία:
 - ✓ Εξέλιξη και επιθυμητά αποτελέσματα.
 - ✓ Γνώσεις, εμπειρίες και αξίες των εκπαιδευτικών.
 - ✓ Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις.
 - ✓ Εμφανείς στόχοι της καινοτομίας.
 - ✓ Επίτευξη τελικών στόχων.
 - ✓ Αποφυγή παρερμηνειών.

- ✓ Παιδαγωγικές καινοτομίες που προσαρμόζονται στην κάθε σχολική μονάδα.
- ✓ Οργάνωση ημερίδων για ανταλλαγή απόψεων.

1.4 Ο ρόλος της καινοτομίας στο χώρο της εκπαίδευσης

Ο ρόλος της καινοτομίας στην σύγχρονη εκπαίδευση είναι αδιαμφισβήτητος. Η εισαγωγή μιας καινοτομίας σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης αποτελεί προτεραιότητα για τα θέματα που αφορούν το εκπαιδευτικό σύστημα. Η διαδικασία της συνεχούς καινοτομίας στο τομέα της εκπαίδευσης είναι υποχρεωτική και άκρως απαραίτητη. Στην εκπαίδευση, η ένταξη μιας καινοτομίας πραγματοποιείται, τόσο με οργανωτικά, όσο και με τεχνικά μέσα, με στόχο την αποτελεσματικότερη επίτευξη των διδακτικών δραστηριοτήτων. Η καινοτομία στον εκπαιδευτικό κλάδο συγχέεται, συνήθως, με τον τεχνολογικό εξοπλισμό, καθώς η τεχνολογία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαδικασία της καινοτομίας. (Smith, Brand, Kinash, 2013 στο Ηλιάδης, 2018,σελ.17-18).

Η καινοτομία είναι «κάθε ευρύτερης έκτασης παρέμβαση στην εκπαίδευση που στηρίζεται σε πρωτοπόρες και πρωτότυπες παιδαγωγικές αρχές και ιδέες, οι οποίες εφαρμοζόμενες επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στη νοοτροπία, στις πρακτικές, στους ρόλους και στην γενικότερη κουλτούρα του σχολείου» (Ματσαγγούρας, 2011). Η ένταξη καινοτόμων διαδικασιών, ιδεών, εφαρμογών, προγραμμάτων στον χώρο της εκπαίδευσης έχει ως κύριο στόχο να μπορέσει, μελλοντικά, να δημιουργήσει ικανά άτομα, τα οποία θα μπορούν να σχεδιάζουν και να εισάγουν μια καινοτομία, όποτε κρίνεται απαραίτητο, για τη βέλτιστη λειτουργία, αλλά και εξέλιξη της σχολικής μονάδας. Χρίζει ιδιαίτερης προσοχής, να σημειωθεί ότι μια καινοτομία προσδίδει ευελιξία και κρατά σε εγρήγορση τον/την εκπαιδευτικό, καθώς και ολόκληρη τη σχολική μονάδα.

Στην εκπαίδευση, η καινοτομία εμπεριέχει μεταβολές που δεν καλύπτονται υποχρεωτικά από κάποιο θεσμικό πλαίσιο και ίσως προέρχονται από πρωτοβουλίες πολιτικών προσώπων, στελεχών της εκπαίδευσης, αλλά και ορισμένους εκπαιδευτικούς. Αποτελεί μια έκφραση εκπαιδευτικής αλλαγής, η οποία συνδέεται με την κάθε σχολική μονάδα και δεν εφαρμόζεται επιβλητικά. Πρόκειται για μια ριζική αλλαγή, η οποία εφαρμόζεται για πρώτη φορά σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο και γίνεται

με μια παρέμβαση, μια δραστηριότητα ή ένα πρόγραμμα (Δακοπούλου, 2008). Οι οργανισμοί στον τομέα της εκπαίδευσης μπορούν να εισάγουν ως καινοτομίες νέα προϊόντα και υπηρεσίες, νέες διαδικασίες για την παροχή των υπηρεσιών τους (πχ. χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών-ΤΠΕ) και νέους τρόπους οργάνωσης των δράσεών τους.

Ο Παπακωνσταντίνου (2008, σελ. 232-233) υποστηρίζει ότι εισαγωγή καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης είναι μια προσπάθεια να αλλάξουν οι συνθήκες που εκτελείται το εκπαιδευτικό έργο, καθώς επίσης και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο διευθυντής κατέχει έναν πολύ σημαντικό ρόλο, ίσως θα έλεγε κανείς, τον πιο σημαντικό ρόλο στην εισαγωγή, εφαρμογή και αξιολόγηση καινοτομιών στη εκάστοτε σχολική μονάδα (Λαζάρου, Παπαγεωργάκης, Φούζας, 2017, σελ. 505). Είναι εκείνος, ο οποίος θα προκαλέσει την αλλαγή της καθημερινής πρακτικής στο σχολείο. Οι καινοτομίες στην εκπαίδευση αποτελούνται από δύο μεγάλες κατηγορίες: τις εκπαιδευτικές - παιδαγωγικές καινοτομίες και τις διοικητικές - οργανωτικές καινοτομίες. Στην πρώτη κατηγορία γίνονται αλλαγές στη διδασκαλία, τα μέσα, τους στόχους, το περιεχόμενο και την αξιολόγηση. Στη δεύτερη κατηγορία εφαρμόζονται μέθοδοι που έχουν σχέση με την οργάνωση και διοίκηση, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και την τοπική κοινωνία. Γενικότερα, το σχολείο μέσα από την εφαρμογή καινοτομιών μπορεί να προσφέρει καλύτερη παιδεία στους μαθητές και να λειτουργήσει πιο εποικοδομητικά. Για να γίνει αυτό, απαιτείται σωστή προετοιμασία των εκπαιδευτικών, η οποία θα τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και να ενισχύσουν, τόσο την επαγγελματική τους ανάπτυξη όσο και τις παιδαγωγικές τους πρακτικές.

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια ιδιαίτερη εκδήλωση ενδιαφέροντος για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί μια καινοτομία να ενταχθεί στο σχολείο, έτσι ώστε να επιτευχθούν επιτυχή, μαθησιακά αποτελέσματα. Η επιτυχία μιας καινοτομίας είναι ένα «κράμα» πολλών, διαφορετικών παραγόντων. Δεν είναι επαρκές να γίνουν αλλαγές μόνο στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών ή στα ωρολόγια προγράμματα ή στα διδακτικά υλικά και μέσα, αλλά είναι αναγκαίο να αλλάξουν και να εκσυγχρονιστούν οι μέθοδοι διδασκαλίας, οι διδακτικές αντιλήψεις και η οργανωσιακή δομή. Η διαδικασία της καινοτομίας είναι ιδιαίτερα δύσκολη και χρονοβόρα, η οποία σε βάθος χρόνου θα μπορέσει να έχει ορατά μαθησιακά αποτελέσματα (Urbanek, 1990). Αν οι εκπαιδευτικοί μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν με έξυπνο και ευέλικτο τρόπο τις

καινοτομίες, θα μπορέσουν να βελτιώσουν σημαντικά τις διδακτικές τους πρακτικές, να γίνουν αποτελεσματικότεροι δάσκαλοι/λες και να μεγαλώσουν τον ενθουσιασμό τους για το έργο το οποίο επιτελούν. Η συνετή χρήση των καινοτομιών μπορεί να έχει ορατές, θετικές συνέπειες και στη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών (Ηλιάδης, 2018,σελ.18).

Το πολύπλοκο σύστημα της εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται ως αυτόνομο, αυτοαναφερόμενο, αυτοποιητικό και τελεστικά κλειστό. Αναλυτικότερα, οι αλλαγές της κατάστασής του υλοποιούνται και μεταδίδονται μόνο εντός του δικτύου που το συνιστούν. Συνεπώς, η ισορροπία του σχολείου είναι ευαίσθητη και διαταράσσεται συνεχώς από διάφορους παράγοντες (εσωτερικούς και εξωτερικούς). Για κάποιο χρονικό διάστημα, μη προσδιοριζόμενο, το εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται σε αναστάτωση, όταν πρόκειται να γίνει η εισαγωγή μιας καινοτομίας που θα το επηρεάσει. Γι' αυτό, πρέπει να πραγματοποιηθεί μια διαδικασία εξομάλυνσης των προβλημάτων που επηρεάζουν το σύστημα (Ρέππα, 2008). Λόγω της πολυπλοκότητας του συστήματος είναι δύσκολο να διατηρηθεί η ισορροπία. Υπάρχει πάντα η ανάγκη αλλαγής για να εξελιχθεί και να επιβιώσει, όμως ο βαθμός ετοιμότητας, η βούληση του ανθρώπινου δυναμικού και τα χαρακτηριστικά της αλλαγής, εμποδίζουν αυτή τη διαδικασία να πραγματοποιηθεί ομαλά. «Οι αλλαγές αυτές υλοποιούνται κυρίως μέσω της επικοινωνίας, καθώς η επικοινωνία αποτελεί θεμελιώδη λίθο στην θεωρία των κοινωνικών συστημάτων του Luhmann» (Πλακούτση, 2018,σελ.13-20).

Είναι ευρέως γνωστό, ότι οι καινοτομίες στην εκπαίδευση θεωρούνται απαραίτητες. Η κουλτούρα που επικρατεί στην κάθε σχολική μονάδα είναι κύριο συστατικό για την εισαγωγή νέων, μεθόδων, ιδεών, εφαρμογών, προγραμμάτων κ.α. στον κάθε οργανισμό. Υπάρχουν τρία είδη καινοτομιών στην εκπαίδευση: α) Οι υποχρεωτικές, δηλαδή αυτές που επιβάλλονται από το Υπουργείο Παιδείας, β) οι προαιρετικές, δηλαδή αυτές που εφαρμόζονται ανάλογα με την ευχέρεια της κάθε σχολικής μονάδας και γ) οι επιλητικές, δηλαδή αυτές που αφορούν μόνο την οργάνωση και τη διοίκηση του σχολείου. Πιο συγκεκριμένα, στις καινοτομίες μπορεί να γίνει και μια άλλη ταξινόμηση ανάλογα με:

➤ τις πηγές χρηματοδότησής τους, δηλαδή είτε από δημόσιους, είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς,

➤ τον τομέα στον οποίο εισάγονται, δηλαδή αν αναφέρονται σε διδακτικές, μαθησιακές, διοικητικές, οργανωσιακές πρακτικές, στο σχολικό κλίμα και κουλτούρα,

➤ τον χαρακτήρα της εφαρμογής και λειτουργίας των καινοτομιών, δηλαδή αν αυτές εισάγονται με τυποποιημένες ή όχι διαδικασίες (Τζουνοπούλου, 2012 στο Πλακούτση, 2018,σελ.21)

Οι πόροι που δίνονται από το Υπουργείο Παιδείας είναι η διάθεση για αλλαγή, το κοινό όραμα για την μεταρρύθμιση και αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, τα επιμορφωτικά σεμινάρια που αφορούν, τόσο τους εκπαιδευτικούς, όσο και το διοικητικό προσωπικό και οι σωστή διοίκηση στην ιεραρχία. Ωστόσο, είναι φανερό ότι εντοπίζεται ιδιαίτερη δυσκολία, τόσο από τους εκπαιδευτικούς, όσο και από την πολιτική ηγεσία για την ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων, προκειμένου να γίνει η εφαρμογή καινοτομιών. Οι υπεύθυνοι φορείς επικεντρώνονται, κυρίως, σε θέματα που αφορούν την οργάνωση και διοίκηση του σχολείου, παρά στην ένταξη καινοτομιών σε αυτό (Κοντάκος, κ.α., 2014).

1.5 Η σημασία της εισαγωγής μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο

Πώς είναι εφικτό όταν όλα γύρω αλλάζουν και υπάρχουν ραγδαίες εξελίξεις σε θέματα που αφορούν την παγκόσμια κοινότητα, να μην γίνεται λόγος για την σημασία της καινοτομίας στον εκπαιδευτικό κλάδο; Όλες αυτές οι αναπροσαρμογές απαιτούν από το εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας και πιο συγκεκριμένα της Ελλάδας να υπάρχει μια συνεχής εγρήγορση και ταχύτατη προσαρμογή στα νέα δεδομένα. Η εξοικείωση με τα νέα δεδομένα και η αναπροσαρμογή των γνώσεων επιτυγχάνεται με την εισαγωγή ανάλογων καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης, ειδικότερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Θεμελιώδες κριτήριο της εισαγωγής καινοτομίας στο σχολείο αποτελεί, τόσο ο ανθρώπινος παράγοντας, όσο και η υποδομή του ίδιου του σχολείου. Η ποιότητα των γνώσεων και των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού μιας εκπαιδευτικής μονάδας εξαρτάται από την ποιότητα του εκπαιδευτικού της συστήματός.

Η εισαγωγή καινοτομιών στο χώρο του νηπιαγωγείου αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την επιτυχή λειτουργία του. Είναι απαραίτητο, να διευκρινιστεί η ευρύτερη ανάγκη για αλλαγή, ώστε να καλύπτονται οι τρέχουσες υποχρεώσεις, καθώς επίσης οι αλλαγές

αυτές να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο, προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στις καθημερινές λειτουργίες του νηπιαγωγείου.

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από ραγδαίες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές ανακατατάξεις και δημιουργεί καινούριες ανάγκες για επαναπροσανατολισμό των σκοπών και των στόχων στον τομέα εκπαίδευσης. Οι καινοτομίες θεωρούνται πλέον απαραίτητες στο χώρο της εκπαίδευσης για την προσαρμογή και την ενίσχυση της σύγχρονης κοινωνίας. Επομένως, οι Σχολικές Μονάδες, κρίνεται αναγκαίο να κάνουν αυτή την αναθεώρηση. Η εισαγωγή καινοτομιών οδηγεί το εκπαιδευτικό σύστημα στην εναρμόνισή του με τις εξελίξεις της κοινωνίας, αλλά και της σχολικής μονάδας, στην προκειμένη περίπτωση στο νηπιαγωγείο. Οι σημαντικότεροι τομείς στους οποίους παρατηρούνται εκπαιδευτικές καινοτομίες είναι τα θέματα της αξιολόγησης, οι διδακτικές δραστηριότητες, η διαδικασία της διδασκαλίας, το σχολικό περιβάλλον και η δομή της οργάνωσής του.

Η σημασία της εισαγωγής μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο έχει προσφέρει σημαντικά οφέλη στο εκπαιδευτικό του πλαίσιο. Έχει αποδειχθεί ότι οι σχολικές μονάδες, οι οποίες εφαρμόζουν καινοτόμες δράσεις, καλλιεργούν θετικές στάσεις και συμπεριφορές, ακόμα και αύξηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των μαθητών/-τριών. Το γνωστικό πεδίο των μαθητών/-τριών διευρύνεται, καθώς επίσης και η εκπαιδευτική κοινότητα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης εξοικειώνονται με νέους τρόπους προσέγγισης της γνώσης. Η αναγκαιότητα για την ύπαρξη της καινοτομίας στο νηπιαγωγείο προκύπτει από την προσπάθεια εναρμόνισής του με τις κοινωνικές ανάγκες, καθώς και της προσαρμογής του σε περιβαλλοντικές αλλαγές και στις απαιτήσεις των μαθητών/-τριών. Επιπλέον, ο/η εκπαιδευτικός χαρακτηρίζεται ως ο πιο κρίσιμος παράγοντας για την εισαγωγή της μιας καινοτομίας. Το ερώτημα που γεννιέται είναι κατά πόσον η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών διευκολύνει τον καινούριο ρόλο τους και κατά πόσο το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί τέτοιες προσπάθειες. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, με το συγκεντρωτικό χαρακτήρα δεν ευδοκιμεί προσπάθειες ένταξης νέων πραγμάτων, καθώς δεν δίνει στους εκπαιδευτικούς την αυτονομία που χρειάζονται για να διαχειριστούν τέτοιες καταστάσεις (Πλακούτση, 2018,σελ.20).

Οι καινοτομίες στο χώρο του νηπιαγωγείου σκοπεύουν να αντικαταστήσουν τις παραδοσιακές πρακτικές με άλλες σύγχρονες και πιο αποτελεσματικές μεθόδους. Με

αυτό το σκεπτικό, «οι καινοτομίες αναφέρονται σε αλλαγές που σχετίζονται με τον τρόπο μάθησης και επίδοσης των μαθητών/-τριών, το αναλυτικό πρόγραμμα, το διδακτικό υλικό, τις σχέσεις των εκπαιδευτικών και τις αξίες του κάθε σχολείου» (Ιωαννίδου, 2016). Απώτερος σκοπός της εισαγωγής μιας καινοτομίας είναι ο εκσυγχρονισμός και η ποιοτική αναβάθμιση του νηπιαγωγείου, ο επαναπροσδιορισμός των στόχων του, η αναδιάρθρωση των ρόλων του, των δομών και των λειτουργιών του (Βαβουράκη, 2006). Η εισαγωγή μια καινοτομίας αποσκοπεί, κατά κύριο λόγο, στη διαμόρφωση μίας αντίληψης για αλλαγή μέσα από την ανάπτυξη επικοινωνιακών δικτύων, τα οποία εστιάζουν στην ενδυνάμωση και ενεργό συμμετοχή του/της εκπαιδευτικού μέσα στη διαδικασία της αλλαγής (Βαβουράκη, 2006 στο Πλακούτση, 2018).

Στο χώρο του νηπιαγωγείου, η ανάγκη για αλλαγή γίνεται ιδιαίτερα έντονη, διότι επηρεάζεται από την πραγματικότητα και μέσα από αυτές τις διαδικασίες παράγεται η νέα γνώση. «Η έκρηξη της γνώσης, απαιτεί αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης, με στόχο την δημιουργία ενός πολίτη ικανού να μαθαίνει, να αναθεωρεί τις γνώσεις του, να έχει πρόσβαση στην πληροφορία και να χρησιμοποιεί την εμπειρία δημιουργικά για την παραγωγή νέας γνώσης» (Μπάτος, 2017). Οι μαθητές είναι ικανοί να προσλαμβάνουν βελτιωμένη μάθηση, να αναπτύξουν νέες δεξιότητες, στάσεις, αντιλήψεις, καθώς υπάρχει και η ηθική ικανοποίηση για τους εκπαιδευτικούς και το υπόλοιπο εκπαιδευτικό προσωπικό. Επίσης, εξελίσσεται η ικανότητα του σχολείου ως οργανισμός να αντιμετωπίζει προβλήματα (Fullan, 2016 στο Μπάτος, 2017). «Οι διευθυντές θεωρούν ως οφέλη από τα καινοτόμα προγράμματα στο νηπιαγωγείο που προωθεί το Υπουργείο Παιδείας για τους μαθητές/τριες, (α) την απόκτηση δεξιοτήτων και εφαρμογής τους στην εκπαιδευτική καθημερινότητα, (β) την βελτιωμένη στάση στα θέματα που ασχολήθηκαν στα προγράμματα (γ) την ικανοποίηση των προσδοκιών από το σχολείο, (δ) την κοινωνικοποίηση των μαθητών και (ε) την αλλαγή συμπεριφοράς και στάσης για το σχολείο» (Μπάτος, 2017,σελ.15).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ρόλος των αμυντικών ρουτινών στην εισαγωγή μιας καινοτομίας

2.1 Ορισμός αμυντικών ρουτινών

Ως αμυντική ρουτίνα ορίζεται κάθε πολιτική ή κάθε δράση που αναγκάζει τα άτομα, τα συστήματα, τις ομάδες ή τις δομές να αποφεύγουν τις δυσκολίες που προκύπτουν κατά την υλοποίηση μιας καινοτομίας και ιδίως όταν τους εμποδίζουν να αναγνωρίζουν την ύπαρξη ή τα αίτιά τους. Σύμφωνα με τον Chris Argyris (1923-2013), οι αμυντικές ρουτίνες δημιουργούνται, επειδή τα μέλη ενός συστήματος ή μιας σχολικής μονάδας πιστεύουν ότι είναι αναγκαίες του εκάστοτε οργανισμού, αλλά και των ίδιων. Οι αμυντικές ρουτίνες ενσωματώνονται στις συνθήκες κάθε συστήματος και υποσυστήματος και επιβιώνουν σε κάθε αλλαγή. Ωστόσο, στην εκπαίδευση είναι εμφανές ότι δεν λαμβάνονται υπόψιν ή δεν δίνεται η απαιτούμενη προσοχή (Κοντάκος, κ.α., 2019). Οι αμυντικές ρουτίνες ενσωματώνονται στην κουλτούρα του κάθε συστήματος. Για τον Chris Argyris, οι αμυντικές ρουτίνες εμποδίζουν τη μάθηση σε συλλογικό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο, τα λάθη τους αποσιωπώνται, ενώ οφείλουν να τα διορθώσουν, προκειμένου η απόδοση του οργανισμού να είναι αποτελεσματική. Από την άλλη πλευρά, εάν η κάλυψη των λαθών τεθεί σε δημόσια συζήτηση, τα μέλη υπόκεινται σε κριτική για αυτή τη συμπεριφορά τους (Παχούμη, 2017,σελ.70-72).

2.2 Chris Argyris (1923-2013)

Ο Chris Argyris γεννήθηκε στις 16 Ιουλίου 1923 και ήταν Αμερικάνος, αλλά ελληνικής καταγωγής επιχειρησιακός θεωρητικός και ομότιμος καθηγητής στο Harvard Business School. Ο Argyris θεωρείται ο πατέρας της οργανωσιακής μάθησης (organizational learning) (Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Chris_Argyris). Ο C. Argyris μαζί με τον D. Schön αντιμετώπισαν την ανθρώπινη συλλογιστική ως βάση της δράσης, εστιάζοντας, κυρίως, στη μάθηση «ως ανίχνευση και διόρθωση του λάθους». Ακόμα, μελέτησε τον/τους τρόπο/πους που μπορεί να αυξηθεί η ικανότητα των οργανισμών να μαθαίνουν, αλλά και τις διαδικασίες που λειτουργούν ως ανασταλτικός παράγοντας στη μάθηση των οργανισμών, τις οποίες ονόμασε

διαδικασίες άμυνας (αμυντικές ρουτίνες) (Κοντάκος κ.α., 2020, σημειώσεις διδάσκοντα).

2.3 Θεωρίες της Δράσης (Action Theories)

Οι Argyris and Schön μαζί με κάποιους άλλους συνεργάτες προσπάθησαν να ερμηνεύσουν α) τη συλλογιστική κρύβεται πίσω από την ανθρώπινη δράση και β) τους παράγοντες που επιδρούν στην παραγωγή αποτελεσματικότερης μάθησης για ολόκληρο το κοινωνικό σύστημα. Η επιστήμη της δράσης (Action Science) επικεντρώνεται στον προσδιορισμό και την επίλυση δύσκολων, πολύπλοκων και ουσιωδών προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων που θέτει η ηγεσία, η καινοτομία και η κοινωνία. Η πολυπλοκότητα αυτών των προβλημάτων εντείνεται όταν τα μέλη του οργανισμού επιχειρούν να δημιουργήσουν σχέδια επίλυσης και αξιολόγησης τους (Παχούμη, 2017). Οι άνθρωποι είναι σχεδιαστές δράσεων. Σχεδιάζουν δράσεις, με σκοπό να τις πετύχουν και να ελέγξουν την αποτελεσματικότητά τους. Το άτομο επειδή δεν έχει τη δυνατότητα να σχεδιάζει εκ νέου πολύπλοκες δράσεις, δημιουργεί κάθε φορά διανοητικούς χάρτες, δηλαδή μοντέλα που έχουν στο μυαλό τους, σύμφωνα με τα οποία σχεδιάζουν και αναθεωρούν τη δράση τους και την εφαρμόζουν στην κατάλληλη κατάσταση. «Αυτή η προσέγγιση στηρίζεται στο έργο των Freud και Jung και στην πεποίθηση ότι τα άτομα σχεδιάζουν τη δράση τους με προσχεδιασμένο στόχο» (Παχούμη, 2017,σελ.72). Ωστόσο, έχουν αναπτυχθεί δύο θεωρίες δράσης. Η μία είναι συνεπής σε όσα λένε οι άνθρωποι και οι άλλοι σε όσα κάνουν. Γίνεται λόγος για την ανθρώπινη συμπεριφορά και οι θεωρίες αυτές εξηγούν τις διαφορές μεταξύ των θεωριών που ενστερνιζόμαστε και των θεωριών που δρούμε. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η διαφορά των δύο θεωριών εντοπίζεται στους μηχανισμούς με τους οποίους οι σκέψεις συνδέονται με τις ενέργειες (Κοντάκος, κ.α., 2019).

Η ενστερνισμένη θεωρία (espoused theory): Περιγράφει τις κοσμοθεωρίες και τις αξίες πάνω στις οποίες το άτομο στηρίζει τη συμπεριφορά του. Πρόκειται για τη θεωρία που το άτομο ισχυρίζεται ότι διέπει τις ενέργειές του, οι οποίες διατυπώνονται ρητά και με σαφήνεια (Κοντάκος, κ.α., 2019). Είναι οι λέξεις, οι οποίες περιγράφουν τις δράσεις μας, τι θα θέλαμε οι άλλοι να σκέφτονται ότι κάνουμε (Παχούμη, 2017).

Η θεωρία σε χρήση (theory in use): Περιγράφει τις κοσμοθεωρίες και τις αξίες που καθορίζουν τον τρόπο δράσης του ατόμου σε συγκεκριμένες καταστάσεις (Κοντάκος, κ.α., 2019). «Γίνονται αντιληπτές ως συμπεριφορά μόνο όταν παρατηρηθούν» (Bokeno, 2005 στο Παχούμη, 2017).

Η ασυμβατότητα μεταξύ των δύο παραπάνω θεωριών εντοπίζεται στο γεγονός ότι η ενστερνισμένη θεωρία είναι αυτή στην οποία κάποιος πιστεύει και την οποία επικοινωνεί με τους άλλους όταν τους ζητηθεί. Αντίθετα, η θεωρία σε χρήση είναι σιωπηρή, αλλά είναι αυτή που στην πραγματικότητα κυβερνά τις πράξεις του.

2.4 Αμυντική & Παραγωγική Συλλογιστική (Defensive and Productive Reasoning)

Ο όρος συλλογιστική εκφράζει τη διαδικασία κατά την οποία το άτομο μεταβαίνει από αυτό που γνωρίζει σε αυτό που πράττει, από τη σκέψη δηλαδή στη δράση (Κοντάκος κ.α., 2019 στο Argyris, 1994, σελ. 55). Η συλλογιστική λειτουργεί ως μια διαδικασία διαμόρφωσης σκέψεων, αντιλήψεων, πεποιθήσεων, δράσεων και συναισθημάτων.

Αμυντικός Συλλογισμός: Βασίζεται σε υποθέσεις και συμπεράσματα, τα οποία στηρίζονται σε μη επαληθευμένες, άρρητες ερμηνείες. Χαρακτηρίζεται ως αντιμαθησιακός τύπος συλλογισμού.

Παραγωγικός Συλλογισμός: Βασίζεται σε ρητώς διατυπωμένες υποθέσεις, στηριζόμενες σε ελέγξιμα δεδομένα. Χαρακτηρίζεται ως αναστοχαστικός συλλογισμός, ο οποίος απαιτεί χρόνο και κριτική σκέψη.

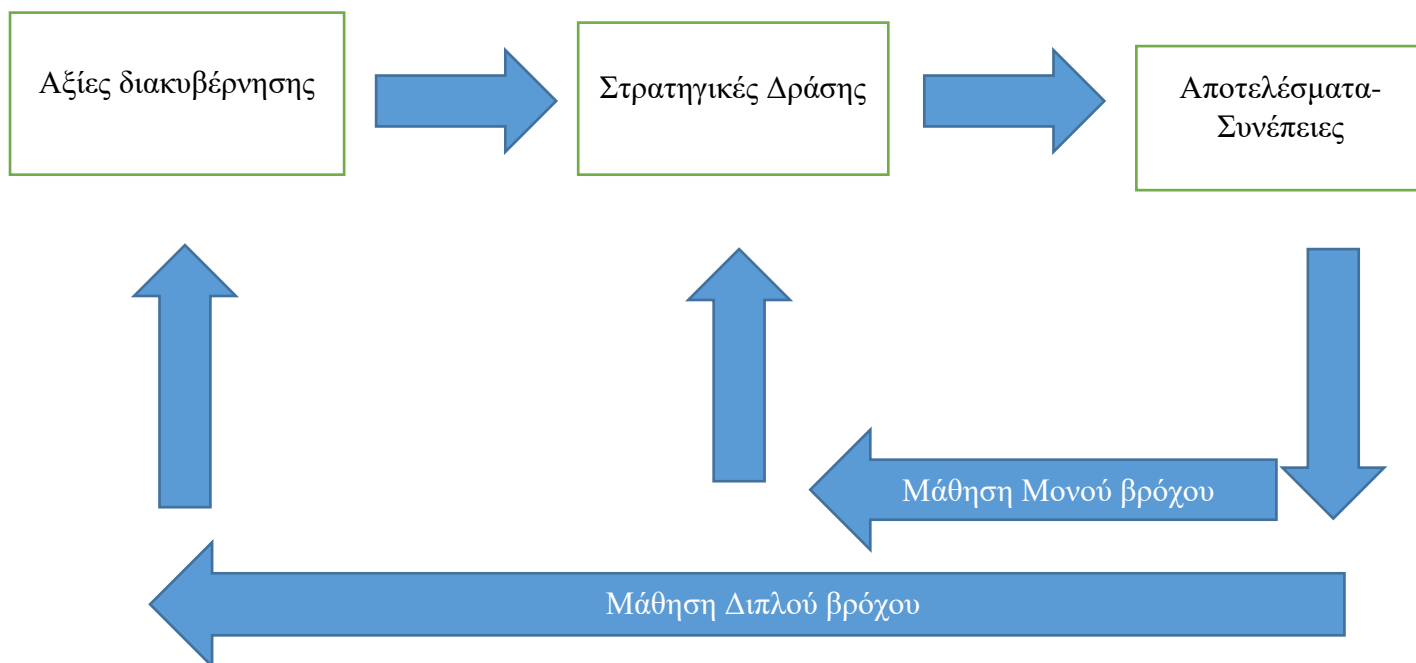
2.5 Μάθηση Μονού & Διπλού Βρόχου

Μάθηση Μονού βρόχου: Η μάθηση μονού βρόχου υπηρετεί την αποτελεσματικότητα του οργανισμού, χωρίς να αμφισβητεί τις αξίες του. Ανιχνεύει και διορθώνει τα σφάλματα που εντοπίζονται, χωρίς να υπάρξουν αλλαγές στις τρέχουσες νόρμες και παραδοχές του οργανισμού (Κοντάκος, κ.α., 2019). Ως σφάλμα εννοείται η ανομοιότητα των προθέσεων και των αποτελεσμάτων. Κύριος στόχος αυτού του είδους μάθησης είναι να επιτευχθούν οι στόχοι που ήδη έχουν τεθεί, καθώς και να διατηρηθούν, ιδανικά να αυξηθούν, οι επιδόσεις της μαθητικής κοινότητας. Οι

στρατηγικές και οι αξίες που ακολουθούνται παραμένουν, συνήθως, απρόσωπες και ανέπαφες, αφού γίνεται περισσότερο έμφαση στην βέλτιστη λειτουργία των τεχνικών. Όταν υλοποιούνται οι ήδη υπάρχοντες στόχοι, τότε θεωρείται ότι ο μονός βρόχος μάθησης είναι αποτελεσματικός, χωρίς να υπάρχει κανένα πρόβλημα. «Η μονού βρόχου μάθηση είναι κατάλληλη για καταστάσεις συνήθεις και επαναλαμβανόμενες που δεν έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις» (Παχούμη, 2017,σελ.73-75).

Μάθηση Διπλού βρόχου: Η μάθηση διπλού βρόχου έχει σχέση με το μετασχηματισμό των αξιών του οργανισμού. Περιλαμβάνει κριτικό στοχασμό σχετικά με τους στόχους, τους κανόνες, τις πεποιθήσεις, τις στρατηγικές και τα εννοιολογικά πλαίσια, καθώς επίσης επιτρέπει στον οργανισμό να αμφισβητεί και να αναπροσαρμόζει τις ήδη υπάρχουσες νόρμες (Κοντάκος, κ.α., 2019). Χαρακτηρίζεται ως δύσκολη μορφή οργανωσιακής μάθησης. Κύριος στόχος αυτού του είδους μάθησης είναι οι μεταβαλλόμενες συνθήκες και οι καινοτομίες, δηλαδή η αλλαγή προτύπων συμπεριφοράς και αξιών να μην αποβαίνουν απειλητικές για την επιβίωση και την αποτελεσματικότητα του οργανισμού. «Η διπλού βρόχου μάθηση σχετίζεται με πολύπλοκες και αβέβαιες καταστάσεις για το μέλλον ενός οργανισμού» (Παχούμη, 2017,σελ.73-75).

Δεν θα μπορούσε να παραληφθεί το γεγονός ότι υπάρχει άλλο ένα επίπεδο μαθησιακής ικανότητας: η δευτερό- μάθηση. Στόχος αυτού του είδους μάθησης είναι να μάθει το σύστημα τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να υλοποιείται η μάθηση μονού ή διπλού βρόχου και τον τρόπο με τον οποίο αποδομούνται τα μαθησιακά εμπόδια (Κοντάκος, 2019, σημειώσεις διδάσκοντα)

Σχήμα 2: Μάθηση μονού και διπλού βρόχου σε σχεδιαγραμματική απεικόνιση από Κασσιμάτη, 2014

2.6 Μοντέλο Μάθησης I & Μοντέλο Μάθησης II

Όπως προαναφέρθηκε παραπάνω στις θεωρίες δράσης, η θεωρία σε χρήση (theory in use) περιλαμβάνει δύο μοντέλα μάθησης. Το μοντέλο μάθησης τύπου I και το μοντέλο μάθησης τύπου II.

Μοντέλο Μάθησης τύπου I: Το συγκεκριμένο μοντέλο εμποδίζει τη μάθηση διπλού βρόχου σε ομάδες ή οργανισμούς που αντιμετωπίζουν πολύπλοκες, προβληματικές καταστάσεις. Στηρίζεται στο μονομερή έλεγχο του περιβάλλοντος και των καθηκόντων, αναφέρεται και στη μονομερή προστασία των ατόμων, καθώς επίσης αποτρέπει την πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων. Ακόμη, προκαλεί αμυντικούς συλλογισμούς και σχέσεις, δεν παρέχει ελευθερία επιλογών και είναι περισσότερο ελεγκτικό μοντέλο παρά διαλλακτικό και διαλογικό (Κοντάκος, κ.α., 2019). Σύμφωνα με τον Argyris (1999, σελ. 82) στηρίζει το γεγονός ότι το μοντέλο μάθησης τύπου I μαθαίνεται μέσω τη κοινωνικοποίησης. Κατά τον Argyris (Alvarez, 2000), οι συμπεριφορές που χρησιμοποιούν τα άτομα είναι πολύ διαδεδομένες από νωρίς στη ζωή τους, καθώς έχουν ένα βοηθητικό ρόλο για την αποφυγή καταστάσεων που προκαλούν αμηχανία ή ενέχουν απειλή. Η κεκτημένη γνώση σταδιακά εσωτερικεύεται από το άτομο, με αποτέλεσμα να αποκτά πρότυπα συμπεριφοράς. Οι αυτοματοποιημένες αντιδράσεις που δημιουργούνται, συντροφεύουν τα άτομα σε κάθε κοινωνικό σύστημα ή σύνολο ιδιωτικό ή δημόσιο και αναπόφευκτα αναπτύσσονται συνθήκες που αποτρέπουν τη διπλού βρόχου μάθηση (Παχούμη, 2017,σελ.75-79). Επιπλέον, στο μοντέλο μάθησης I, η επανάληψη του ίδιου σφάλματος δεν οφείλεται στην έλλειψη πληροφοριών, αλλά στην υιοθέτηση συγκεκριμένων συμπεριφορών και στην απόκρυψη του προβλήματος. Οι άνθρωποι που θα διαθέτουν το μοντέλο μάθησης τύπου I, εμπλέκονται σε αντιπαραγωγικές ενέργειες σε υψηλού επιπέδου εσωτερικευμένων αντιδράσεων.

Μοντέλο Μάθησης τύπου II: Σε αντίθεση με το μοντέλο μάθησης τύπου I, το συγκεκριμένο μοντέλο ενθαρρύνει τη μάθηση διπλού βρόχου. Παρέχει τη δυνατότητα αναζήτησης ποιοτικών στοιχείων και εξαγωγής συμπερασμάτων. Είναι περισσότερο

διαλογικό μοντέλο, καθώς αξιοποιούνται οι απόψεις και η εμπειρία των συμμετεχόντων και δεν επιδιώκεται η επιβολή απόψεων (Κοντάκος, κ.α., 2019).

Οι αξίες διακυβέρνησης που διακυβεύονται στο μοντέλο τύπου II είναι:

A) Ο έγκυρος διαμερισμός της πληροφορίας και η αλληπάλληλη αναζήτηση καινούργιων πληροφοριών.

B) Η συνειδητή και ελεύθερη επιλογή των στόχων και των μεθόδων από τα μέλη του οργανισμού.

Γ) Το αίσθημα της προσωπικής ευθύνης και ο κριτικός στοχασμός για τις δράσεις των μελών, καθώς και η αναγκαιότητα για εσωτερική δέσμευση.

Για τον Chris Argyris το μοντέλο μάθησης τύπου II είναι υποθετικό πρότυπο συμπεριφοράς, καθώς παίζει σημαντικό ρόλο ο παραγωγικός συλλογισμός που υποβάλλει τον οργανισμό σε δημόσιο έλεγχο (Παχούμη, 2017,σελ.79).

2.7 Διαχωρισμός αμυντικών ρουτινών

Οι καινοτομίες ως διαδικασίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον κίνδυνο, τα εμπόδια και το ρίσκο. Οι κίνδυνοι και τα εμπόδια οφείλονται, κυρίως στο γεγονός ότι υπάρχει ο απρόβλεπτος παράγοντας που θα έχει ως αντίκτυπο την αναμενόμενη αντίδραση των μελών και κατά συνέπεια μια ενδεχόμενη αποτυχία. Η ένταξη καινοτομιών, ειδικά στην εκπαίδευση, τις περισσότερες φορές προκαλεί αντιδράσεις, λόγω αντιτιθέμενων αντιλήψεων, στάσεων, μεθόδων και στόχων. Οι αντιστάσεις αυτές μπορεί να προέρχονται, είτε από προσωπικά αίτια των εκπαιδευτικών (φόβοι, ανασφάλειες κλπ.), είτε από οργανωσιακούς παράγοντες, λόγω έλλειψης επικοινωνίας, εμπειριών και ιδεών.

Στην Ελλάδα, τα σχολεία έχουν την τάση να μην αντιμετωπίζουν τα προβλήματα με δημιουργικότητα και πρωτοτυπία, με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται εντάσεις ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας. Η εφαρμογή καινοτομιών είναι αναγκαίο να γίνεται σταδιακά, ώστε να υπάρχει η ομαλή ένταξη τους στο σχολικό περιβάλλον. Συχνό φαινόμενο είναι και η αδυναμία που εντοπίζεται στον προσδιορισμό και στην επίτευξη των στόχων. «Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έκθεσης Dublin6 (2006), βασικά εμπόδια για την εισαγωγή καινοτομιών στους

δημόσιους οργανισμούς αποτελούν, τόσο το μέγεθος και η πολυπλοκότητά τους, όσο και η νοοτροπία αυτών για συντήρηση των παραδοσιακών διαδικασιών». Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι αμυντικές ρουτίνες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στις ατομικές αμυντικές ρουτίνες και στις οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες (Παχούμη, 2017,σελ.83).

2.7.1 Ατομικές αμυντικές ρουτίνες

Θεωρούνται ως η βάση κάθε οργανωσιακής μάθησης. Η μάθηση κατανοείται ως αλλαγή συμπεριφοράς των ατόμων. Το άτομο προσλαμβάνει νέες πληροφορίες σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και τις ανακατασκευάζει στην ήδη υπάρχουσα γνώση. Οι ατομικές και οι οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες είναι σε απόλυτη σύνδεση μεταξύ τους για να δεχθούν οποιαδήποτε αλλαγή.

2.7.2 Οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες

Σύμφωνα με τον Argyris (1999, σελ. 232) ως οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες ορίζονται οι ενέργειες ή οι πολιτικές εκείνες που προφυλάσσουν τα μέλη ενός οργανισμού από τη βίωση αμηχανίας ή απειλής. Παράλληλα, δεν επιτρέπουν την κατανόηση των αιτιών που προκαλούν την απειλή ή τα δυσάρεστα συναισθήματα και δυσχεραίνουν την αλλαγή της οργανωσιακής κουλτούρας. Η ιεραρχική δομή και η εξουσία αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη λειτουργία των αμυντικών ρουτινών, μιας και τα μέλη που κατέχουν εξουσία αναπτύσσουν τέτοιες αμυντικές συνήθειες για να προστατέψουν την κυριαρχία τους. Οι οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες ευνοούν την αλλαγή ή την εξέλιξη του δυναμικού του οργανισμού. Είναι ενσωματωμένες σε συστήματα, διαδικασίες, οργανωσιακά νοηματικά μοντέλα και σχήματα.

Οι οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες διαφέρουν από τους ψυχολογικούς μηχανισμούς άμυνας σε τέσσερα σημεία (Argyris, 1999,σελ. 336):

- α) Στην οργανωσιακή συμπεριφορά της συντριπτικής πλειοψηφίας είναι συνεπής με τις αμυντικές ρουτίνες παρά τη διαφορετικότητα στον τύπο προσωπικότητας.
- β) Στην κινητικότητα των εργαζομένων και η πάροδος του χρόνου δεν τις επηρεάζουν.
- γ) Απορρέουν από τις κοινωνικές αξίες που το άτομο έχει διδαχθεί νωρίς στη ζωή του οπότε και πρόκειται περισσότερο για ένα κοινωνικό προϊόν.

δ) Πολλοί άνθρωποι προβαίνουν σε ενέργειες που τις προκαλούν. Συνεπώς, δεν μπορούν να αποδοθούν σε ατομικό, ψυχολογικό μηχανισμό άμυνας.

Ατομικές Αμυντικές Ρουτίνες	Οργανωσιακές Αμυντικές Ρουτίνες
Αυτο-λογοκρισία (self-censoring)	Δυσλειτουργική επικοινωνία (Dysfunctional communication)
Παράκαμψη (bypass)	Αντιφατικά μηνύματα (mixed messages)
Διάσωση του προσωπικού γοήτρου (face-saving)	Αποστροφή κινδύνου (risk aversion)
Μονομερής έλεγχος (unilateral control)	Δράση εκ του ασφαλούς (Playing safe)
Αποσιώπηση (undiscussability)	Αποφυγή συγκρούσεων (conflict avoidance)
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης (skilled incompetence)	Οργανωσιακή συγκαλύψη (organizational cover up)
Προσωπικά χαρακτηριστικά (personal traits) (πχ. φόβος, αυταπάτη, μονοδιάστατη σκέψη)	Οργανωσιακή σιωπή (organizational silence)
Αντίσταση στην αλλαγή (resistance to change)	Μετάθεση ευθυνών (transfer of responsibilities)

Αποφυγή αμηχανίας (embarrassment avoidance)	Δύσκαμπτοι κανόνες και διαδικασίες (rigid rules and procedures)
	Γραφειοκρατία (red tape)

Σχήμα 3: Παραδείγματα ατομικών και οργανωσιακών ρουτινών

2.8 Μαθησιακά Εμπόδια

Οι οργανισμοί αντιμετωπίζουν ατομικά, οργανωσιακά και περιβαλλοντικά εμπόδια κατά τη διαδικασία της οργανωσιακής μάθησης (Sahin & Cemaloglu, 2015). Οι σχολικές μονάδες στην προσπάθειά τους να λειτουργήσουν ως οργανισμοί μάθησης έχουν να αντιμετωπίσουν ενδογενή και εξωγενή εμπόδια. Ο Senge (1990) αναφέρεται στα ενδογενή εμπόδια ως «μαθησιακές δυσκολίες (learning disabilities)», οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν εμπόδια στη συγκρότηση ενός οργανισμού μάθησης. Στα ενδογενή εμπόδια συγκαταλέγεται και η συμπεριφορά ενός ηγέτη σ' έναν οργανισμό. Η απουσία αποτελεσματικής ηγεσίας με παθητική στάση, η αντιστάσεις στις αλλαγές, η εστίαση σε γρήγορες, βραχυπρόθεσμες λύσεις, είναι ενδογενή εμπόδια που παρεμποδίζουν τις καινοτομίες. Ορισμένες συμπεριφορές εκπαιδευτικών, όπως η αδράνεια στην αλλαγή, η αδυναμία μεταφοράς της μάθησης αποτελούν χαρακτηριστικά ενδογενή εμπόδια. Στα εξωγενή εμπόδια συμπεριλαμβάνονται η έλλειψη οικονομικών πόρων, η πίεση των αναλυτικών προγραμμάτων κλπ. (Κολέζα, 2014 σελ. 23-24 στο Κοντάκος κ.α., 2019).

2.9 Παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην εισαγωγή καινοτομιών στην προσχολική αγωγή

Η κατάρτιση, οι αντιλήψεις, η ιδιοσυγκρασία, οι συνθήκες και ο φόρτος εργασίας αποτελούν αιτίες, όπου οι εκπαιδευτικοί δεν θέλουν να μουν στην διαδικασία της αλλαγής. Οι παραπάνω παράγοντες μπορούν να επιδράσουν θετικά ή αρνητικά στην εισαγωγή και την εφαρμογή των καινοτομιών στις σχολικές μονάδες.

Είναι ιδιαίτερα εύκολο να αποτελέσουν τροχοπέδη στην προσπάθεια ένταξης των καινοτόμων διαδικασιών στο χώρο του σχολείου, καθώς επίσης να μειώσουν και τα αποτελέσματά τους. «Είναι αρκετά δύσκολο μία Σχολική Μονάδα να αντιμετωπίσει παγιωμένες αντιλήψεις, συμφέροντα, προκαταλήψεις, αρνητικές στάσεις, δυσάρεστα συναισθήματα και συγκρούσεις» (Ράπτης, 2006,σελ.32-42). Αναλυτικότερα, το σχολικό κλίμα και η σχολική κουλτούρα, η επιμόρφωση και η επαρκής, επαγγελματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών, η ετοιμότητα και η δεκτικότητα των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή, υιοθέτηση και αναπροσαρμογή νέων πρακτικών και μεθόδων, ακόμα και η εμπειρία του διοικητικού προσωπικού της εκπαιδευτικής μονάδας, είναι ικανά να παρεμποδίσουν την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων στο χώρο της προσχολικής αγωγής, αλλά και κάθε βαθμίδας (Πλακούτση, 2017,σελ.35-38).

Σύμφωνα με τους Hall και Hord (2001), κάθε άτομο περνά επτά διαφορετικά στάδια μέχρι να αποδεχτεί την αλλαγή. Τα στάδια αυτά ταξινομούνται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

- Εμπόδια, τα οποία οφείλονται στις αξίες.
- Εμπόδια, τα οποία οφείλονται στη δύναμη.
- Ψυχολογικά εμπόδια, τα οποία οφείλονται σε έλλειψη ασφάλειας και συναισθηματικής σταθερότητας.
- Πρακτικά εμπόδια, τα οποία οφείλονται στις ανικανοποίητες ανάγκες των εκπαιδευτικών πχ μη επαρκής μισθός. (Λεμονή, 2015 στο Πλακούτση, 2017).

Υπάρχουν, όμως κι άλλοι παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο. Η μη υγιής σύγκρουση αντιτιθέμενων απόψεων για το τι θεωρείται καινοτομία και τι όχι, μπορεί να επιφέρει ένα αρνητικό κλίμα στη σχολική μονάδα. Επιπροσθέτως, οι καινοτομίες εξαρτώνται, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, από τις χρηματοδοτήσεις, είτε των κρατικών φορέων, είτε ιδιωτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να μην δίνονται επαρκή χρηματικά ποσά και η κατάλληλη προσοχή για την επιτυχή εφαρμογή των καινοτόμων δράσεων. Ακόμη, ο κακός σχεδιασμός και η οργάνωση των καινοτομιών, μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή τους. Ο επιπλέον φόρτος εργασίας που έχουν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί, δυσχεραίνει την κατάσταση και λειτουργεί αρνητικά στην ένταξη καινοτομιών.

Σύμφωνα με το Fullan (Θεοδωρόπουλο, 2012 στο Πλακούτση, 2017), οι ανασταλτικοί παράγοντες για την εισαγωγή των καινοτομιών μπορούν να χωριστούν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- 1) Στα χαρακτηριστικά της αλλαγής, όπου η κατηγορία αυτή αναφέρεται στον βαθμό πολυπλοκότητας των νέων πραγμάτων και την ποιότητα ή διαφορετικά στις συνθήκες υλοποίησης της.
- 2) Στα χαρακτηριστικά της περιφέρειας, όπου αυτή η κατηγορία αναφέρεται στο ρόλο του διευθυντή/ντριας για την αντιμετώπιση στην εισχώρηση μιας καινοτομίας και
- 3) Τα πρακτικά εμπόδια, όπου η κατηγορία αυτή αναφέρεται στην έλλειψη επαρκών γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών, αλλά και στην έλλειψη υλικών πόρων των οργανισμών (Λεμονή, 2015 στο Πλακούτση, 2017).

Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να μην είναι πρόθυμοι να εμπλακούν στις διαδικασίες εισαγωγής και διαχείρισης των καινοτομιών λόγω της έλλειψης χρόνου για την παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων και της έλλειψης κατάλληλου εξοπλισμού για την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων (Σπυροπούλου κ.ά., 2008). Δεν βλέπουν όλοι/-ες οι εκπαιδευτικοί με την ανάγκη για αλλαγή, καθώς επίσης είναι φανερό ότι υπάρχει και έλλειψη οράματος.

Συμπερασματικά, οι παράγοντες, οι οποίοι εμποδίζουν την εισαγωγή και την εφαρμογή των καινοτομιών στην εκπαίδευση και στο χώρο της προσχολικής αγωγής είναι:

1. Παράβλεψη του κοινωνικού και πολιτισμικού περιγύρου της τάξης και της τοπικής κοινωνίας.
2. Η σχεδίαση των καινοτομιών, η οποία γίνεται από ειδικούς και όχι από εκπαιδευτικούς της τάξης.
3. Οι Σχολικές Μονάδες, οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται ως κοινωνικά συστήματα με διαρκή εξελικτική πορεία.
4. Απουσία στήριξης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

5. Ο διευθυντής, ο οποίος αποτελεί το «μεσάζοντα» της κρατικής εξουσίας και των εκπαιδευτικών.

6. Απουσία σύνδεσης θεωρίας και πράξης.

7. Επικέντρωση στο περιεχόμενο της καινοτομίας και όχι στη δυνατότητα του εκπαιδευτικού να καινοτομεί.

8. Φόβος για το νέο, το οποίο ξεφεύγει από τις καθιερωμένες, πεπατημένες πρακτικές. (Πλακούτση, 2017,σελ.35)

Οι κυριότεροι παράγοντες αποτυχίας στην εισαγωγή καινοτομιών εμφανίζονται στις αποφάσεις και δράσεις της διοίκησης, στην ανάγκη για αλλαγή, στη φύση της καινοτομίας, στους εμπλεκόμενους φορείς, στη διαδικασία εισαγωγής και εφαρμογής και στην σχολική κουλτούρα (Θεοδωρόπουλος, 2012). Έτσι, η αλλαγή είναι πολύπλοκη καθώς περιλαμβάνει τις ενέργειες πολλών ανθρώπων για μεγάλο βάθος χρόνου (Ιωαννίδου, 2016 στο Πλακούτση, 2017). Γι' αυτό, είναι πολύ εύκολο να δημιουργηθούν κρίσεις στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, κάτι το οποίο θα αναλυθεί το επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Κρίσεις και η διαχείρισή τους σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα

3.1 Ορισμός του όρου κρίση

Αν κάποιος διερευνήσει τη γραμματική έννοια του όρου κρίση, θα διαπιστώσει ότι ο όρος αυτός έχει ελληνικές ρίζες και σημαίνει απόφαση. Σύμφωνα με τους Rockwood, Buchanan- Brown και Pullman (2010), κρίση είναι η δυνατότητα κάποιου να μπορεί να κρίνει. Η ακριβής εννοιολόγηση της κρίσης είναι ιδιαίτερα δύσκολη, διότι είναι μια έννοια πολυδιάστατη. Ο Κριαράς (2010) δίνει πολλές εννοιολογικές ερμηνείες στον όρο κρίση, όπως απόφαση, γνώμη, ποινή, επίλυση διαμάχης. Στο λεξικό της κοινής νεοελληνικής του Τριανταφυλλίδη (2010), η κρίση αναφέρεται ως η άποψη που έχει διαμορφώσει κάποιος σχετικά με ένα θέμα, μέσα από μια λογική διεργασία και διανοητική ικανότητα που χαρακτηρίζεται από την ορθή συνοχή καταστάσεων ή γεγονότων (Σαβελίδης, 2011, ΕΑΔΔ,σελ.81).

Θεωρείται αρκετά δύσκολο να δοθεί ένας ενιαίος ορισμός για την έννοια της κρίσης, καθώς σε κάθε βιβλιογραφία που αναφέρεται ο συγκεκριμένος όρος, ο εκάστοτε ορισμός που έχει δοθεί ανά διαστήματα έχει αφήσει το δικό του στίγμα στο επιστημονικό πλαίσιο αυτού του όρου. Κατά τον Σφακιανάκη (1998), «κρίση είναι μια εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας που γίνεται σ' ένα σημείο καμπής στο οποίο ανατρέπεται μια συνθήκη, ένα πρόσωπο, μια ομάδα, μια διαδικασία, μια λειτουργία, με διαφορετική ένταση και αιτιολογία κάθε φορά». Έτσι δημιουργείται μια καινούργια κατάσταση, η οποία προσπαθεί να επανέλθει σε συνθήκες κανονικότητας.

Σύμφωνα με τους Φιλολιά, Παπαγεωργίου και Στεφανάτο (2005), «κρίση είναι η κατάσταση, η οποία διαταράσσει τις συνήθεις διαδικασίες και απαιτεί άμεσες ενέργειες και παρεμβάσεις, προκειμένου να περιοριστούν οι βλάβες που ενδεχομένως να προκληθούν σε πρόσωπα, περιουσία και περιβάλλον. Έχει το χαρακτήρα της εξάπλωσης και έχει ως αντίκτυπο στο κοινό αίσθημα, καθώς προκαλεί την αίσθηση της ανεπάρκειας, της ακαταλληλότητας και του γενικευμένου κινδύνου».

Ο Barton (1993) υποστηρίζει ότι «κρίση είναι ένα μεγάλο, ξαφνικό γεγονός, το οποίο επιφέρει πιθανώς αρνητικά αποτελέσματα. Οι επιπτώσεις του μπορούν να

βλάψουν σοβαρά έναν οργανισμό αναφορικά με το προσωπικό του, τις υπηρεσίες του, τα αγαθά του, τα οικονομικά του και το κύρος του» (Σαβελίδης, 2011, ΕΑΔΔ,σελ.81). Ο Skinner και Marsham (2002), αναφέρουν ότι «κρίση είναι μια ασταθής ή δυσχερής περίοδος ή κατάσταση, τα αποτελέσματα της οποίας θα πραγματοποιήσουν μια αποφασιστική διαφορά καλύτερευσης ή χειροτέρευσης των υποθέσεων μιας οντότητας».

Ο Fester (1980) υποστηρίζει ότι οι κρίσεις καθορίζονται από τέσσερα βασικά στοιχεία: α) Την ανάγκη για γρήγορες αποφάσεις, β) Την έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού, γ) Την έλλειψη υλικών πόρων και δ) Την έλλειψη χρόνου. Ακόμα, κατά τον Fink (1986), «κρίση είναι μια ασταθής περίοδος ή κατάσταση από γεγονότα, λόγω των οποίων επίκειται μια αποφασιστική αλλαγή, η οποία μπορεί να προβεί, είτε σε μια ανεπιθύμητη έκβαση, είτε σε μια επιθυμητή». Σύμφωνα με την Μπρίνια (2008, σελ. 214), τα χαρακτηριστικά μιας κρίσης είναι: α) οι έκτακτες ανάγκες και η επικινδυνότητα που δημιουργεί, β) η ανεπάρκεια χρόνου για την έγκαιρη αντιμετώπισή της, γ) ο παράγοντας του απρόβλεπτου στοιχείου και η αβεβαιότητα που προκαλεί και δ) η διαφορετικότητα της κρίσης κάθε φορά και ο παράγοντας της τύχης.

Από την άλλη πλευρά, η Gregory (2005) αναφέρει ότι «οι κρίσεις χαρακτηρίζονται από τις σοβαρές επιπτώσεις τους, τη μικρή πιθανότητα να συμβούν και την πλαισίωσή τους από κίνδυνο και αβεβαιότητα, που συνοδεύονται από την πίεση του χρόνου, την αναδιοργάνωση των δραστηριοτήτων και ενδεχομένως την καταστροφή της φήμης του οργανισμού» (Σαβελίδης, 2011, ΕΑΔΔ,σελ82).

Ο όρος «κρίση» συνιστά μια πιο ειδική έννοια και υπάρχει υπό το φάσμα πολλών μορφών (Σφακιανάκης, 2006, Κοντάκος, 2013). Ο ορισμός της κρίσης, εκτός από προβλήματα συναισθηματικά, οικονομικά, προσωπικά, διοικητικά, διατυπώνεται και για την αποδιοργάνωση του ατόμου που προκαλεί άγχος, σύγχυση, εξάντληση και συνεπώς καθίστανται δυσχερής η αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων. Κατά τον Carlan (1964), η κρίση ορίζεται ως η κατάσταση ψυχολογικής ανισορροπίας στην οποία τα άτομα καλούνται να επιλύσουν προβλήματα, εισάγοντας νέες στρατηγικές επίλυσής τους (Σαΐτη, 2019, ΕΑΔΔ,σελ.11).

Συμπερασματικά, και σε σχέση με τους προαναφερόμενους ορισμούς, θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο όρος κρίση συνεπάγεται με ανεπιθύμητες καταστάσεις και γεγονότα και συνήθως επικρατεί ότι η άποψη ότι όλα οδηγούν στο «κακό» σενάριο.

3.1.1 Σχολική Κρίση

Θα ήταν παράλειψη, αν δεν γινόταν λόγος και για την σχολική κρίση, η οποία είναι ένα συχνό φαινόμενο που αντιμετωπίζουν οι σχολικές μονάδες και ειδικότερα στην Ελλάδα. Σε μια σχολική μονάδα, ο όρος «κρίση» περιλαμβάνει ένα απροσδόκητο γεγονός, το οποίο δύναται να βλάψει σοβαρά τα μέλη της εκπαιδευτικής μονάδας, την εκπαιδευτική διαδικασία, τα υλικά αγαθά και το κύρος της σχολικής μονάδας. Ο Χατζησταύρου (2012) προσεγγίζει τις κρίσεις που υφίστανται στην σχολική κοινότητα από μια πιο ψυχοπαιδαγωγική οπτική, καθώς παραθέτει το γεγονός ότι οι κρίσεις είναι μέρος της ζωής μας.

Για τη σχολική κρίση δεν υπάρχει μόνο ένας ορισμός, διότι είναι μια έννοια που έχει πολλές διαφορετικές πτυχές και παραμέτρους και οι συνθήκες πάντα είναι διαφορετικές. Στην εκπαίδευση, λοιπόν, ο όρος κρίση αφορά τις ψυχολογικές προεκτάσεις που μπορεί να έχει μια κρίση και οι επιπτώσεις της στη μαθητική κοινότητα. Υπό αυτό το πρίσμα, ο ορισμός που έδωσε ο Slaikeu φαίνεται να είναι κοινά αποδεκτός στο χώρο της εκπαίδευσης. Ορίζει, λοιπόν, την κρίση ως «προσωρινή κατάσταση αναστάτωσης και αποδιοργάνωσης, η οποία χαρακτηρίζεται κυρίως από την αδυναμία αντιμετώπισης μιας συγκεκριμένης κατάστασης εκ μέρους ενός ατόμου, εάν χρησιμοποιεί συνήθεις μεθόδους επίλυσης προβλημάτων» (Slaikeu, 1990, σελ. 15).

Ένα ακόμα πιο ολοκληρωμένο παράδειγμα νοηματοδότησης της σχολικής κρίσης έχει δοθεί από την επιτροπή των ΗΠΑ για την διαχείριση κρίσεων. Σύμφωνα με τον ορισμό που έχει δώσει η συγκεκριμένη επιτροπή, η κρίση στο σχολείο είναι ένα απροσδόκητο γεγονός, το οποίο έχει τη δυνατότητα να επηρεάζει ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών και μελών, καθώς επίσης είναι και ένα γεγονός επιδρά στην υγεία, στην ασφάλεια ακόμα και στην κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών (Τασούλας, 2016, ΕΑΔΔ,σελ.11-15). Ο συγκεκριμένος ορισμός περιλαμβάνει περιπτώσεις κρίσεων λόγω πανδημίας, λόγου χάριν την πανδημία που διανύουμε το 2020 του ιού COVID-19, αλλά και τραυματισμών, θανάτων και φυσικών καταστροφών. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί η οπτική που προσπάθησαν να δώσουν οι Jones & Paterson (1992), οι οποίοι ορίζουν τη σχολική κρίση ως το απρόβλεπτο συμβάν που επηρεάζει αρνητικά τα μέλη της μαθητικής κοινότητας και συχνά οφείλεται σε ένα σοβαρό τραυματισμό ή και θάνατο.

Συνεπώς, οι σχολικές κρίσεις τις οποίες καλούνται να διαχειριστούν οι εκπαιδευτικοί καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα καταστάσεων και γεγονότων που ξεκινάει από μεμονωμένα περιστατικά και καταλήγει σε μείζονες κρίσεις που επηρεάζουν ολόκληρη τη σχολική μονάδα. Συνοπτικά, οι παράγοντες που ευθύνονται στην πρόκληση τέτοιων δυσχερών καταστάσεων είναι:

- A) Οι φυσικές και περιβαλλοντικές καταστροφές.
- B) Η παραβατική συμπεριφορά των μαθητών.
- Γ) Εκδήλωση συμπεριφορών βίας και σχολικού εκφοβισμού (bullying).
- Δ) Μη αρμονικές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών, του διοικητικού προσωπικού, αλλά και των εκπαιδευτικών με τους μαθητές.
- Ε) Προσωπικά (τραγικά), γεγονότα που αφορούν τα μέλη της σχολικής μονάδας.

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η σχολική κρίση δεν αφορά μόνο τη μαθητική κοινότητα, αλλά και το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό, καθώς είναι πιθανόν οι καθηγητές και οι μαθητές να υπόκεινται σε ψυχολογική πίεση. Η ομαλή λειτουργία του σχολείου διαταράσσεται, με αποτέλεσμα να προκαλεί κρίσεις στα διάφορα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

3.2 Τύποι κρίσεων στο σχολείο και τα χαρακτηριστικά τους

Ένας πρώτος διαχωρισμός που μπορεί να γίνει για τις κρίσεις που υπάρχουν σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον, αφορά τους παράγοντες που τις προκαλούν, αν είναι ενδογενείς ή εξωγενείς και εγκυμονούν κινδύνους για:

- A) Αύξηση των εντάσεων μεταξύ των μελών του οργανισμού, με αποτέλεσμα την αντιμετώπιση δυσχερών καταστάσεων σε οικονομικό επίπεδο.
- B) Πρόκληση βλαβών στο ανθρώπινο δυναμικό του σχολείου, αλλά και των υπόλοιπων φορέων.
- Γ) Καταστροφή των υλικών πόρων της σχολικής μονάδας και του περιβάλλοντος.

Δ) Παρεμπόδιση του έργου και της φυσιολογικής λειτουργίας του σχολείου με επιβλαβείς επιπτώσεις στα στελέχη, στους εργαζομένους, στους μαθητές, στο κύρος και τη δημόσια εικόνα του σχολείου.

Ε) Πρόκληση προσοχής διοικητικών και κρατικών μηχανισμών (Σαβελίδης, 2011,σελ.84).

Επιπλέον, οι κρίσεις ανάλογα με την ερμηνεία που τους δίνεται διακρίνονται σε πέντε μεγάλες κατηγορίες. Ωστόσο, οι τρεις κατηγορίες είναι, συνήθως, αυτές που συναντάει κανείς σε ένα σχολείο:

- Κρίσεις σχετικά με τον τομέα που επιδρούν:
 - ✓ Οικονομικές κρίσεις, οι οποίες προέρχονται από απεργίες, πτώση της αγοράς κλπ.
 - ✓ Πολιτικές κρίσεις, οι οποίες αναφέρονται σε πολιτικά σκάνδαλα, κυβερνητικές αδυναμίες και ελλείψεις.
 - ✓ Κρίσεις που αφορούν την πληροφορική, την κλοπή προσωπικών δεδομένων, απώλεια πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ.
 - ✓ Φυσικές κρίσεις, οι οποίες αναφέρονται στην καταστροφή εγκαταστάσεων και στην απώλεια ειδικού εξοπλισμού.
 - ✓ Κρίσεις ανθρώπινων πόρων, οι οποίες προέρχονται από την απώλεια στελεχών, προσωπικού κλπ.
 - ✓ Κρίσεις κύρους, οι οποίες αναφέρονται σε κακόβουλα σχόλια και διάδοση διαστρεβλωμένων πληροφοριών και ειδήσεων.
 - ✓ Προσωπικές κρίσεις που αφορούν αστοχίες στην στοχοθεσία και στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών ενός οργανισμού. Συνήθως τέτοιου είδους κρίσεις υφίστανται στις σχολικές μονάδες.
- Κρίσεις σχετικά με την προβλεπτικότητά τους:
 - ✓ Μακροπρόθεσμες κρίσεις, οι οποίες είναι οι λεγόμενες προβλέψιμες κρίσεις. Σε μία τέτοιου είδους κρίση υπάρχει χρόνος να εξεταστεί η κατάσταση, να βρεθούν οι αιτίες και οι επιπτώσεις της.
 - ✓ Βραχυπρόθεσμες κρίσεις, οι οποίες είναι οι λεγόμενες απρόβλεπτες κρίσεις. Σε μία τέτοιου είδους κρίση θα πρέπει η σχολική μονάδα να είναι σε ετοιμότητα για την διαχείρισή της.

- Κρίσεις σχετικά με τα γενικά χαρακτηριστικά τους:
 - ✓ Μεγάλες ή μικρές.
 - ✓ Σοβαρές ή ήπιες.
 - ✓ Μικρής ή μεγάλης διάρκειας.
 - ✓ Συχνές ή σπάνιες.
 - ✓ Ξαφνικές ή προβλέψιμες.
 - ✓ Αργής ή γρήγορης εξέλιξης.

Οι κρίσεις διαθέτουν μερικά γενικά χαρακτηριστικά που τις καθορίζουν. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι:

A) Η επικινδυνότητά τους.

B) Οι έκτακτες ανάγκες που επικρατούν μέσα σε τέτοιες καταστάσεις.

Γ) Η ανεπάρκεια του χρόνου.

Δ) Η ανάγκη για προσαρμογή στα καινούργια δεδομένα.

E) Ο παράγοντας του απρόβλεπτου.

ΣΤ) Η διαφορετικότητα και ανομοιομορφία της κάθε κρίσης.

Η εξέλιξη μιας κρίσης, δηλαδή μιας μη αναμενόμενης κατάστασης εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι την επηρεάζουν και καθορίζουν την πορεία της. Ειδικότερα στο σχολικό περιβάλλον, όταν κληθούν οι αρμόδιοι φορείς να αντιμετωπίσουν μια δυσχερή κατάσταση, ο χρόνος είναι περιορισμένος, ο κλοιός στενεύει και οι πιέσεις ολοένα και μεγαλώνουν. Γίνεται επιτακτική ανάγκη να παρθούν δραστικές αποφάσεις, προκειμένου η κρίση να μην προβεί καταστροφική για τα μέλη, αλλά και για την ίδια τη μονάδα (Κοντάκος, 2019, σημειώσεις διδάσκοντα).

3.3 Οι κρίσεις στην εκπαίδευση

Η εντεταμένη προσοχή που δίνεται στη δημιουργία ασφαλούς σχολείου είναι μια αντανάκλαση της συνειδητοποίησης ότι τα σχολεία αποτελούν ένα θεμελιώδες μέρος που περικλείονται από τις δικές τους κοινότητες. Η επιδείνωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών έχουν άμεση επίδραση στην οικογενειακή ζωή και τη δομή

της κοινότητας και δεν αφήνουν τις σχολικές μονάδες ανέγγιχτες. Είναι αναγκαίο, τα σχολεία να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά σχέδια πρόληψης των κρίσεων και αντίδρασης τους, ώστε να προλάβουν την πιθανή εμφάνιση μιας κρίσης και να μειώσουν τον αρνητικό αντίκτυπο των κρίσιμων γεγονότων που συμβαίνουν στο σχολικό περιβάλλον. Οι σχολικές κρίσεις είναι περιστατικά, τα οποία κυμαίνονται από γεγονότα που επηρεάζουν λίγα άτομα και φτάνουν μέχρι καταστάσεις που επηρεάζουν ολόκληρες κοινότητες μαθητών, εκπαιδευτικών ακόμα και γονέων. Τα περιστατικά αυτά χρήζουν έγκαιρης διαχείρισης και ορθής παιδαγωγικής αντιμετώπισης. Διαφορετικά, μπορούν να αποκτήσουν τέτοια ισχύ, ώστε να επηρεάσουν αρνητικά το σχολικό κλίμα και ολόκληρο το παιδαγωγικό έργο (Πασιαρδής, 2001).

3.4 Μέθοδοι για την διαχείριση κρίσεων στο νηπιαγωγείο

Ο όρος «διαχείριση κρίσεων» χρησιμοποιήθηκε αρχικά για την οργανωτική κρίση και τη διαδικασία αποκατάστασης της εμπιστοσύνης σε οργανισμούς. Σύμφωνα με τους Φιλολία, Παπαγεωργίου και Στεφανάτο (2005) με τον όρο διαχείριση κρίσεων εννοείται «το σύνολο των προληπτικών, παρεμβατικών και συντονιστικών ενεργειών, οι οποίες πραγματοποιούνται πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μια ανεπιθύμητη κατάσταση από μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων και έχουν στόχο την άμβλυνση των δυσμενών αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων της στον οργανισμό και στο ευρύτερο περιβάλλον του. Η διαχείριση κρίσεων εξ' ορισμού είναι μια δυναμική και συνεχής διεργασία, η οποία αρχίζει από τη διάρκεια του περιστατικού και λήγει με την προετοιμασία νέων και την αναθεώρηση παλιών σχεδίων, εφόσον έχουν ληφθεί υπόψη οι εμπειρίες από το προηγούμενο περιστατικό, με σκοπό να αποφευχθεί η επανάληψή του». Η διαχείριση κρίσεων μπορεί να σημαίνει ότι το ήδη υπάρχον σχέδιο αντιμετώπισης χρειάζεται βοήθεια και υποστήριξη εκ των έσω και έξω, διότι δεν είναι επαρκές. Αφορά το σύνολο των δράσεων που απαιτούνται για την αντιμετώπιση ενός γεγονότος (Τασούλας, 2016, σελ. 16, ΕΑΔΔ,σελ.63).

Το σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός που οφείλει να βρίσκεται σε ισορροπία και υπό κανονικές συνθήκες. Σύμφωνα με τους Brock, Sandoval και Lewis (2001), το βοηθητικό και διοικητικό προσωπικό θα πρέπει να αναλάβει τη διαχείριση της κρίσης, δηλαδή τις επιδράσεις που προέρχονται, είτε από το σχολικό περιβάλλον, είτε από τα υπόλοιπα συστήματα και υποσυστήματα. Η κάθε παρέμβαση θα πρέπει να

γίνεται εντός του σχολείου και της τάξης και από εκείνους που είναι συνδεδεμένοι μ' αυτό, δηλαδή το διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου. Οι ενέργειες που πρέπει να γίνονται σε περιόδους κρίσεων, είναι απαραίτητο να εστιάζουν στην αποφυγή της επικινδυνότητας των καταστάσεων και στην αποτελεσματικότητα αντιμετώπισης των αναπάντεχων γεγονότων (Καραθάνος, 2006,σελ.13).

Η ανάγκη σχεδιασμού δράσεων αντιμετώπισης των κρίσεων, ειδικότερα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, έχει υποτιμηθεί και παραμεριστεί. Οι αρμόδιοι φορείς και διαχειριστές των κρίσεων στα σχολεία αμελούν τη φροντίδα τέτοιων καταστάσεων, καθώς υπάρχει μια χρονική και ποσοτική απροσδιοριστία. Παρατηρείται, επίσης έλλειψη ετοιμότητας σχετικά με την διαχείριση κρίσεων στα σχολεία στην Ελλάδα. Είναι χρήσιμο, να αναπτυχθούν διαδικασίες παρέμβασης για την αντιμετώπισή τους. Στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι αναγκαίο να υπάρχει συστηματική εξειδίκευση και κατάρτιση των διευθυντών και του εκπαιδευτικού προσωπικού, προκειμένου να κατέχουν τις κατάλληλες γνώσεις για στιγμές έκτακτης ανάγκης (Σαβελίδης, 2011, ΕΑΔΔ,σελ.103).

Στην Ελλάδα, έχει διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει το κατάλληλο προσωπικό για τη διαχείριση κρίσεων, διότι δεν υπάρχει η κατάλληλη εκπαίδευση, προκειμένου να καταρτιστούν όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Αδιαμφισβήτητα, μερίδιο ευθύνης έχει και το κράτος, καθώς σε περιόδους μεγάλων κρίσεων που προκαλούν φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές δεν υπάρχει η απαιτούμενη προσοχή και μέριμνα για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Τα σχολεία στη χώρα μας, δυστυχώς, δεν έχουν αποτελεσματικό προγραμματισμό και μηχανισμούς που θα τους επιτρέπουν να ελέγξουν τέτοιες καταστάσεις κρίσης. Επιπροσθέτως, δεν υφίσταται κάποιο επαρκές νομοθετικό πλαίσιο που να καλύπτει τη διαχείριση κρίσεων στις σχολικές μονάδες, καθώς δεν υπάρχουν γραπτά σχέδια, συστάσεις, ορισμένες ομάδες (διαχειριστές), επαρκή επιμόρφωση των μελών για τέτοιου είδους καταστάσεις (Σαβελίδης, 2011,ΕΑΔΔ,σελ.104-111).

Οι μέθοδοι, λοιπόν, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επιτυχή αντιμετώπιση δυσχερών κρίσεων στα σχολεία και ειδικότερα στο νηπιαγωγείο είναι:

α) Η δημιουργία ομάδων διαχείρισης σχολικών κρίσεων, ειδικά καταρτισμένων για την έγκαιρη αντιμετώπισή τους.

β) Επιμορφωτικά σεμινάρια για το διοικητικό προσωπικό, αλλά και για τους εκπαιδευτικούς.

γ) Επικοινωνία μεταξύ των μελών. Όταν θα παρουσιαστεί μια κρίσιμη κατάσταση και θα ακολουθήσει έντονος προβληματισμός, τα μέλη της σχολικής κοινότητας θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθούν άμεσα και θετικά στην επίλυση της κρίσης.

δ) Υποστήριξη από την Πολιτεία με άμεσες επεμβάσεις και διαθεσιμότητα επαρκών πόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Προσχολική αγωγή και Εκπαίδευση

4.1 Σκοπός του νηπιαγωγείου

Σύμφωνα με το νόμο 309/76 σκοπός του νηπιαγωγείου είναι «να συμπληρώσει και να ενισχύσει την οικογενειακή ανατροφή, δια μέσου της διδασκαλίας, τρόπων έκφρασης και συμπεριφοράς και δια της καλλιέργειας έξεων, δια των οποίων τα νήπια θα αναπτυχθούν σωματικά και διανοητικά και θα προσαρμοστούν στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον» (Παπά, 2007, σελ.38). Ωστόσο, ένας πιο πρόσφατος νόμος, ο 1566/85 προσδιορίζει το σκοπό του νηπιαγωγείου ως τη βοήθεια προς τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά, μέσα στα πλαίσια που ορίζει η πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά, το νηπιαγωγείο συνδράμει:

α) Τα παιδιά να αναπτύξουν τις αισθήσεις τους και να οργανώσουν τις πράξεις τους.

β) Οι μαθητές/τριες να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες τους από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και να μάθουν να αλληλεπιδρούν μέσα σ' αυτό.

γ) Τα παιδιά να αναπτύξουν την ικανότητα κατανόησης συμβόλων.

δ) Οι μαθητές/τριες να μπορέσουν να αναπτύξουν διαπροσωπικές σχέσεις για να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύστημα.

ε) Τα παιδιά να πρωτοβουλίες αβίαστα και να κατανοήσουν στην αμφίδρομη σχέση μεταξύ ατόμου και ομάδας.

4.2 Χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης στην προσχολική αγωγή

Είναι αναγκαίο να αναγνωριστεί το γεγονός ότι τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι ζωτικής σημασίας για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του. Η UNESCO (2010-2011) αναγνώρισε πως η προσχολική αγωγή κατέχει καθοριστικό ρόλο στην πορεία ζωής του κάθε ατόμου και στη σχολική επιτυχία. Η προσχολική εκπαίδευση είναι ολόπλευρη και προκαλεί την ομαλή μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό, καθώς επίσης διαθέτει και έναν αντισταθμιστικό χαρακτήρα που

βοηθάει στην ανίχνευση πρώιμων δυσκολιών- διαταραχών ενός/μιας μαθητή/τριας (εφημερίδα: ΑΥΓΗ, 2015).

Στο πλαίσιο της προσχολικής αγωγής προάγονται πολλές διαφορετικές πολιτισμικές, μορφωτικές και κοινωνικές αξίες που δίνουν το έναυσμα για την προσωπική ανάπτυξη. Προάγεται, επίσης, το αίσθημα της δικαιοσύνης, του σεβασμού, της διαφορετικότητας, με σκοπό την αποκατάσταση των κοινωνικών ανισοτήτων. Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί ότι η προσχολική εκπαίδευση θεωρείται αρκετά ευέλικτη στην αποδοχή νέων διδακτικών μεθόδων και πρακτικών, με στόχο την αποτελεσματικότερη μάθηση.

Τα χαρακτηριστικά, λοιπόν, που προσδιορίζουν την εκπαίδευση στην προσχολική αγωγή αφορούν:

1. Τη μάθηση που στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.
2. Τη μάθηση που πραγματοποιείται μέσα από το παιχνίδι, την αναζήτηση και τη συζήτηση.
3. Την ατομικότητα του κάθε παιδιού.
4. Τις πρώιμες δεξιότητες των παιδιών.
5. Τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών.

Επιπλέον, το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου στηρίζεται, κυρίως, στο ελεύθερο παιχνίδι και στην ευελιξία των εκπαιδευτικών. Τα παιδιά μέσα σ' αυτό το πλαίσιο αναπτύσσονται δια των ρουτινών και των συνεχών ανακαλύψεων, καθώς το παιχνίδι αποτελεί την καταλληλότερη μορφή μάθησης για τα παιδιά ηλικιών 4-6 ετών. Στο νηπιαγωγείο η δημιουργία ενός ενισχυμένου περιβάλλοντος μάθησης: α) προφέρει ευκαιρίες για παιχνίδι, β) συνδέει τη μάθηση με τις καθημερινές εμπειρίες- ρουτίνες, γ) προσφέρει ποικιλομορφία θεμάτων, δ) επιτρέπει τις αυτόβουλες επιλογές και ε) παρέχει κατάλληλη ενίσχυση και στήριξη για νέα ερεθίσματα. Η νέα πραγματικότητα επενδύει ουσιαστικά στην προσχολική αγωγή και εκπαίδευση.

4.3 Νομοθετικό Πλαίσιο για το νηπιαγωγείο κατά την κρίση της πανδημίας του κορονοϊού

Σύμφωνα με τη δημοσίευση του ΕΟΔΥ (31/08/20) θεωρείται απαραίτητο να συνεχιστεί η λειτουργία των σχολείων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Επισημαίνεται το γεγονός ότι είναι εξαιρετικά σημαντική η παρουσία των παιδιών, ειδικότερα αυτών της προσχολικής ηλικίας, αφού ο τρόπος μάθησης δεν μπορεί να αντικατασταθεί πλήρως με την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Η παρουσία των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς και στα νηπιαγωγεία είναι ζωτικής σημασίας στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων. Η συμμετοχή στο παιχνίδι, στις δημιουργικές και αθλητικές δραστηριότητες, προάγουν την κοινωνική, συναισθηματική, σωματική και νοητική ανάπτυξη των μαθητών/τριων. Η ασφαλής λειτουργία των Νηπιαγωγείων, Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών στο κρίσιμο αυτό διάστημα βασίζεται στη εφαρμογή μέτρων προφύλαξης που αφορούν:

- ✓ Την προσπάθεια λειτουργίας σε σταθερές ομάδες παιδιών, χωρίς να έρχονται σε επαφή, αν είναι εφικτό.
- ✓ Το συχνό και σχολαστικό πλύσιμο των χεριών και τη χρήση αντισηπτικού διαλύματος.
- ✓ Τη χρήση μάσκας, τόσο από τους νηπιαγωγούς και του μαθητές, όσο και από το λοιπό προσωπικό του Νηπιαγωγείου και των Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών.
- ✓ Την εξοικείωση των παιδιών άνω των 4 ετών με την σωστή εφαρμογή της μάσκας.
- ✓ Τον συστηματικό αερισμό των χώρων και των αιθουσών και την απολύμανση όλων των
- ✓ Την αποφυγή επισκέψεων στο χώρο του νηπιαγωγείου, όταν δεν είναι απαραίτητο.
- ✓ Την αποχή των μαθητών και των εκπαιδευτικών από το σχολικό περιβάλλον κατά την εκδήλωση συμπτωμάτων που αφορούν τον ιό (COVID-19).

Είναι γεγονός ότι εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) έγιναν πολλές αναπροσαρμογές στη λειτουργία των νηπιαγωγείων, προκειμένου οι μαθητές αλλά και οι εκπαιδευτικοί να ενταχθούν σε μια νέα κανονικότητα. Ωστόσο, φαίνεται αναγκαίο να γίνει αναφορά στο νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για την προσχολική

αγωγή και τι προβλέπει για τον τρόπο που πρέπει να διεξάγονται οι παιδαγωγικές δραστηριότητες στο χώρο του νηπιαγωγείου. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον νόμο ΦΕΚ 3780/Β' (08/09/20):

- ✓ Ολιγομελείς ομάδες ατόμων σε κάθε γωνιά.
- ✓ Δημιουργικές δραστηριότητες (πχ. Κατασκευές) ανά 2 άτομα, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών στην τάξη.
- ✓ Διαφορετικές ώρες διαλειμμάτων για κάθε τάξη, ύστερα από συνεννόηση μεταξύ των εκπαιδευτικών.
- ✓ Ψυχοκινητικές και αθλητικές δραστηριότητες στον εξωτερικό, προαύλιο χώρο του σχολείου, όταν αυτό είναι εφικτό (πχ. Καλός καιρός, τέντες για προστασία από τον ήλιο).
- ✓ Ανάγνωση παραμυθιών σε ηλεκτρονική μορφή.
- ✓ Συνεχής καθαρισμός των παιχνιδιών με τη λήξη του ωρολογίου προγράμματος.
- ✓ Αποφυγή εκδρομών.
- ✓ Αποφυγή σχολικών γιορτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Θετικές συνέπειες του κορονοϊού στην ένταξη νέων μεθόδων στην προσχολική αγωγή

5.1 Οι θετικές συνέπειες του κορονοϊού στην εκπαίδευση

Μέσα από τη μελέτη επιστημονικών δημοσιεύσεων αλλά και άρθρων και κειμένων που έχουν δημοσιευτεί, εκτιμάται ότι υπήρξαν πολλές απροσδόκητες αλλαγές και συνέπειες στην οικονομία, στην δημοκρατία, στις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις, καθώς επίσης και στο εκπαιδευτικό σύστημα και στον τρόπο διεξαγωγής του εκπαιδευτικού έργου. Αυτές οι αλλαγές αν ιδωθούν μέσα από μια ολιστική οπτική δεν μπορούν παρά να επιφέρουν συνέπειες στην ψυχολογική και κοινωνική ζωή των ατόμων.

Η περίπτωση του κορονοϊού μπορεί να αποτελέσει ένα γεγονός, όπου η απειλή του θα αφήσει τα κοινωνικά του μηνύματα, ώστε να φανεί χρήσιμη στο μέλλον. Μέσα σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο της κρίσης της πανδημίας οι θετικές συνέπειες που προέκυψαν στον τομέα της εκπαίδευσης και ειδικότερα στην προσχολική αγωγή ήταν οι εξής:

1. Αναδείχθηκε η σημασία της αλληλεπίδρασης των δράσεων και ιδεών μεταξύ των εκπαιδευτικών, αλλά και όλου του προσωπικού του νηπιαγωγείου. Απέκτησε αξία η ψυχολογία του συνεργατικού πνεύματος ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, ενάντια στην απειλή. Οι άνθρωποι έδειξαν να έρχονται περισσότερο κοντά.
2. Η διάδοση του ιού περιόρισε τυχόν ρατσιστικά συναισθήματα και νοοτροπίες που ανέκαθεν υπήρχαν στην προσχολική ηλικία.
3. Επιβεβαιώθηκε η σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα και το σχολείο.
4. Το παράδειγμα από τους άλλους προσέφερε «μάθημα ζωής». Έτσι, η έγκαιρη αντιμετώπιση των τεχνικών προβλημάτων που υπήρξαν στον τομέα της εκπαίδευσης, επέφερε θετικά αποτελέσματα.

5. Ο συγκροτημένος τρόπος λειτουργίας όλου του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και ειδικότερα στο νηπιαγωγείο που τα πράγματα και οι συνθήκες ήταν ακόμα πιο δυσμενείς, ανέδειξε την ετοιμότητα που χρειάζεται στην αντιμετώπιση κινδύνων.
6. Αναδείχθηκε η ουσιαστική συνεργασία και επικοινωνία του σχολείου με το οικογενειακό περιβάλλον, γεγονός που είναι απαραίτητο για να λειτουργήσει η νέα μέθοδος διδασκαλίας στην προσχολική αγωγή.
7. Απέκτησε νόημα η έννοια του όρου διαχείριση κρίσεων, αφού αναδείχθηκε η προετοιμασία του εκπαιδευτικού συστήματος για τέτοιες περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης απέναντι στο «απρόβλεπτο».
8. Απέκτησε νόημα η προσωπική εργασία των εκπαιδευτικών και η προσπάθεια προσαρμογής τους στα νέα δεδομένα.
9. Διευρύνθηκε η χρήση του διαδικτύου με ευκαιρίες για τηλεκπαίδευση και μάθηση από απόσταση.

Τα στάδια της αλλαγής γίνονται ιδιαίτερα ορατά, καθώς η ισορροπία που διαταράχθηκε μέσω της απειλής του κορονοϊού δημιούργησε ένα είδος «λογοκρίσιμης» για τα έως τώρα δεδομένα και η ανάγκη για συσπείρωση των ανθρώπων για την εισαγωγή καινοτομιών. Με αυτό τον τρόπο, οι άνθρωποι αποκτούν μια επί πλέον εμπειρία και γνώση, την μεταγνώση. Θα ήταν χρήσιμο να κληροδοτηθεί η εμπειρία που αποκτήθηκε μέσα από την κρίση. Γιατί «ουδέν κακόν αμιγές καλού» (Κόλλιας, 2020).

5.2 Νέες μέθοδοι και εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην προσχολική αγωγή

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από συνεχείς ανακατατάξεις και αλλαγές, ειδικότερα εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19), η ανθρωπότητα κλήθηκε να προσαρμοστεί σε καινούργιους κανόνες και αλλαγές εξαιρετικά πρωτόγνωρες για την ιστορία. Δεν θα μπορούσε να μείνει ανέπαφη η εκπαίδευση από αυτού του είδους την πρωτοφανή πραγματικότητα. Κρίθηκε απαραίτητο να αλλάξουν οι παιδαγωγικές μέθοδοι και να προσαρμοστούν στις ανάγκες αυτής της κρίσιμης περιόδου. Το προσωπικό αλλά και οι μαθητές στην πρώτη σχολική ηλικία μπήκαν στην διαδικασία να ακολουθήσουν καινούργιες τεχνολογίες και να χρησιμοποιήσουν

καινοτόμες πρακτικές σε διαφορετική, κάθε φορά, βάση, καθώς ενσωματώθηκαν νέες μέθοδοι στη λειτουργία του νηπιαγωγείου και κατ' επέκταση και σε ολόκληρη τη σχολική κοινότητα.

Η ψηφιακή ικανότητα προωθείται και αξιολογείται. Αυτό το στοιχείο υπογραμμίζει τη σημασία για το προσωπικό και τους μαθητές να επιδεικνύουν την ψηφιακή ικανότητα που απαιτείται για την αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών για τη διδασκαλία, τη μάθηση, την αξιολόγηση και την ηγεσία. Είναι καθήκον του οργανισμού, οι καινούργιες διεργασίες να εκτελούνται με ασφάλεια και ευημερία κατά την ψηφιακή συμμετοχή των μαθητών και εκπαιδευτικών. Η ασφάλεια και η επίγνωση των κινδύνων αποτελούν στοιχεία υψίστης σημασίας και είναι αναπόσπαστο κομμάτι των νέων μεθόδων που μπαίνουν στην εκπαίδευση (Samantha K Brooks, κ.α.,2020).

Για τη μετάβαση από τη δια ζώσης μάθηση στην εκμάθηση της ψηφιακής εποχής, είναι απαραίτητο για τα νηπιαγωγεία να εκσυγχρονίσουν τις μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Επίσης, είναι αναγκαίο να αναγνωριστούν οι δυνατότητες των ψηφιακών τεχνολογιών μάθησης, αφού προσφέρουν πιο αποτελεσματικές μαθησιακές εμπειρίες, τόσο εσωτερικά, όσο και στο ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον της γνώσης (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εκπαιδευτικών Συμβουλίων, 2014). Οι νέοι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στα σχολεία και στην προσχολική αγωγή είναι οι παρακάτω:

1. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Ο εγκλεισμός των τριών μηνών είχε ως αντίκτυπο στον τομέα της εκπαίδευσης να εμφανιστεί το φαινόμενο της ηλεκτρονικής μάθησης. Η εκπαίδευση από απόσταση έδωσε την ευκαιρία να συνεχιστεί και να ολοκληρωθεί με επιτυχία το σχολικό έτος, με τις τηλεσυνεργασίες και τις εφαρμογές που ενσωματώθηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατ' επέκταση σε κάθε σχολείο. Ωστόσο, η ηλεκτρονική μάθηση απαιτεί τον απαραίτητο εξοπλισμό, τόσο από τους εκπαιδευτικούς, όσο και από τους μαθητές, προκειμένου να διεξαχθεί σωστά η διδασκαλία στα πλαίσια της νέας πραγματικότητας.
2. Αποστολή διδακτικού υλικού μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τη/το νηπιαγωγό στους γονείς.
3. Χρησιμοποιήθηκαν νέες διδακτικές πρακτικές, οι οποίες ήταν ευέλικτες, προσαρμόσιμες και ελκυστικές προς τα παιδιά. Οι μέθοδοι αυτοί

προωθούσαν την εξατομικευμένη μάθηση, καθώς βοήθησαν τους μαθητές/τριες που αντιμετώπιζαν κινητικά ή άλλα τέτοιου είδους προβλήματα.

4. Οι εκπαιδευτικοί στην προσχολική εκπαίδευση χρησιμοποίησαν, επίσης, δημιουργικές μεθόδους, προκειμένου τα παιδιά ηλικίας 4-6 ετών να εξοικειωθούν με τη μάσκα προστασίας που πρέπει να φορούν. Έβαλαν, λοιπόν, τους μαθητές/τριες να ζωγραφίσουν τη μάσκα μιας χρήσης με οτιδήποτε είχαν σκεφτεί για να τους φέρουν πιο κοντά στα καινούργια δεδομένα.
5. Χρήσιμα εργαλεία: Τα συστήματα που υποστηρίζουν την ψηφιακή μάθηση, τα εργαλεία επικοινωνίας και οι διάφορες πλατφόρμες διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην από απόσταση σχολική εκπαίδευση. Το λογισμικό και τα προγράμματα αυτά βοηθούν τους εκπαιδευτές να διαχειρίζονται, να σχεδιάζουν και να παρακολουθούν τη διαδικασία μάθησης. Η λίστα εργαλείων, η οποία δημοσιεύτηκε από την UNESCO είναι η εξής:
 - Συστήματα Διαχείρισης της Μάθησης: Moodle, Google Classroom, Blackboard, Docebo, Skooler, Ekstep
 - Επικοινωνιακά Εργαλεία: Zoom, Skype, Microsoft Teams

Αυτά είναι μερικά από τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για την διευκόλυνση της εκπαίδευσης από απόσταση και διασφάλισαν τη συνεχιζόμενη μάθηση. Ωστόσο, καμία τεχνολογία δεν μπορεί να αντικαταστήσει την εμπειρία, τον ενθουσιασμό και την ανθρώπινη προσέγγιση στην εκπαίδευση (European Commission).

Το κάθε σχολείο θα πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ότι το προσωπικό και οι μαθητές θα είναι ικανοί να ενσωματώσουν ψηφιακές τεχνολογίες στις καθημερινές τους πρακτικές (διδασκαλία, μάθηση, επικοινωνία, αξιολόγηση) και να έχουν πρόσβαση σε συσκευές, λογισμικά, εφαρμογές, ψηφιακό περιεχόμενο και διαδικτυακές υπηρεσίες που να ταιριάζουν στην εκάστοτε ανάγκη και στις εκπαιδευτικές προσδοκίες. Το σχολείο θα πρέπει να στοχεύει στη δημιουργία μιας κουλτούρας, όπου ενθαρρύνεται η αλλαγή και η εξερεύνηση νέων προσεγγίσεων για επιτυχή μαθησιακά αποτελέσματα. Οι εκπαιδευτικοί πειραματίζονται με τη δημιουργική και καινοτόμο χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών για τη βελτίωση της μάθησης και της διδασκαλίας (Samantha K Brooks, Rebecca K Webster, κ.α.,2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η εποχή της από απόσταση σχολικής εκπαίδευσης και ο τρόπος που επηρέασε τους υπόλοιπους τομείς ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος

6.1 Η από απόσταση σχολική εκπαίδευση στη προσχολική αγωγή

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (distance education) ως εκπαιδευτική πρακτική έχει στόχο την εξ αποστάσεως μάθηση με τη βοήθεια τεχνικών εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Βασικό χαρακτηριστικό της αποτελεί το γεγονός ότι το εκπαιδευτικό κομμάτι πραγματοποιείται, συνήθως, από το σπίτι ή από κάποιο άλλο χώρο εκτός του εκπαιδευτικού ιδρύματος, δηλαδή του νηπιαγωγείου. Η από απόσταση σχολική εκπαίδευση χωρίζει τον εκπαιδευτή από τον εκπαιδευόμενο, δηλαδή ο διδάσκων/σα καθηγητής/τρια δεν είναι απαραίτητο να βρίσκεται στην ίδια τοποθεσία με τους μαθητές. Η διαπροσωπική επαφή και επικοινωνία υποκαθίσταται από απρόσωπες μορφές επικοινωνίας με τη χρήση των τεχνολογικών μέσων. Υπάρχουν δύο κατηγορίες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η σύγχρονη και η ασύγχρονη. Η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση λαμβάνει χώρα στον ίδιο χρόνο με όλους του εμπλεκόμενους, καθώς απαιτεί τη συμμετοχή όλων. Έχει ως πλεονέκτημα την έμμεση αλληλεπίδραση σε πραγματικό χρόνο. Η συγκεκριμένη κατηγορία χρησιμοποιήθηκε αρκετά εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού, καθώς διαθέτει τη δυνατότητα μετάδοσης βίντεο και άλλων οπτικοακουστικών μέσων, μέσω δικτύου υπολογιστών. Επίσης, βασίστηκε στη μάθηση σε ομάδες και απευθύνθηκε, κυρίως, σε σπουδαστές πανεπιστημίων. Αντίθετα, η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν απαιτεί ταυτόχρονη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο/Η φοιτητής/τρια έχει τη δικαιοδοσία να επιλέξει μόνος του το χρόνο που θα ασχοληθεί με την εκπαίδευσή του, το υλικό και τα προγράμματα που θα του είναι απαραίτητα. Έχει ως πλεονέκτημα να είναι ευέλικτη ως προς το χώρο, το χρόνο και τα μέσα. Η συγκεκριμένη μέθοδος στοχεύει στην εξατομικευμένη μάθηση (Κόμης, 2004, σελ. 210).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει κάποια πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τη συμβατική εκπαίδευση, αλλά και αρκετά μειονεκτήματα. Στα πλεονεκτήματα περιλαμβάνονται:

α) Η εμπέδωση των «εικονικών» πειραμάτων.

β) Η εύκολη εύρεση υλικού για παραπάνω γνώσεις.

γ) Η ευκολία στη διατήρηση του ενδιαφέροντος λόγω ποικιλίας, ένα πλεονέκτημα ιδιαίτερα χρήσιμο για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

δ) Το μικρότερο κόστος για κάθε χρήστη.

ε) Το ελαστικό ωράριο των μαθημάτων.

στ) Η προσφορά σε άτομα που είτε δεν μπορούν να μετακινηθούν λόγω απόστασης, είτε για λόγω ασθένειας ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο δεν μπορούν να παρευρεθούν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα (Κόμης, 2004,σελ.210-212).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιέχει προσεγγίσεις που στοχεύουν στην ευκολότερη πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς επίσης προσδοκούν στην απελευθέρωση της μαθητικής κοινότητας από χρονικούς και τοπικούς περιορισμούς, προσφέροντας έτσι ευκαιρίες για ευέλικτη μάθηση. Η εκπαίδευση από απόσταση μετατράπηκε σε ένα αποδεκτό και πλήρως απαραίτητο εργαλείο των εκπαιδευτικών συστημάτων σε πολλές χώρες παγκοσμίως. Μία από τις παιδαγωγικές θεωρίες που συνδέθηκε έντονα με την εκπαίδευση από απόσταση, τις τελευταίες δύο κυρίως δεκαετίες, είναι η θεωρία του Κοινωνικού Εποικοδομισμού, του Vygotsky (Vygotsky, 2000 στο Βοσνιάδου, 2006), στην οποία τονίζεται ότι «οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, όπως όταν το νέο άτομο εντάσσεται σε μία κοινότητα μάθησης και έρχεται σε επικοινωνία με τα άλλα μέλη της (καθηγητές, συμμαθητές, γονείς), είναι αυτές που ευνοούν τις ανταλλαγές πληροφοριών, ενεργοποιούν διεργασίες οικοδόμησης της γνώσης» (Johnson & Johnson, 2009 στο Γούτα, Ε, Αντωνίου, Π, Παπαδάκης, Σ., 2017).

Τα παιδιά μαθαίνουν να λειτουργούν όχι ως μονάδα, αλλά ως μέλος μίας κοινότητας και συνεπώς αναπτύσσονται, τόσο σε γνωστικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η παιδαγωγική πρόταση που αναδύεται από τα παραπάνω για τον κομβικό ρόλο της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας στην ενεργοποίηση των μηχανισμών της μάθησης είναι γνωστή ως συνεργατική ή ομαδοσυνεργατική μάθηση. Ωστόσο, η συνεργατική μάθηση στην εκπαίδευση από απόσταση αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών και στην διαδικτυακή μάθηση. Όμως, οι Παγκόσμιοι Ιστοί δίνουν την ευκαιρία να μετατρέψουν τα διάφορα περιβάλλοντα

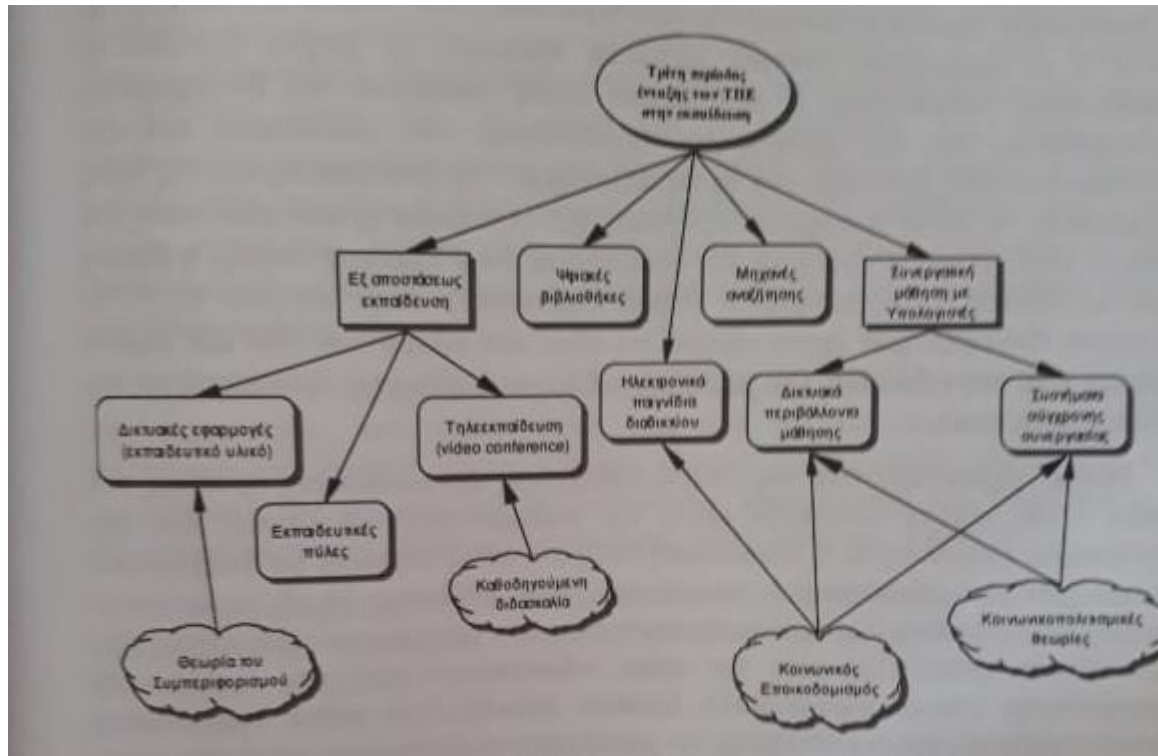
μάθησης σε ένα χώρο συμμετοχικό με πολλούς διεξόδους που δίνουν μία νέα πνοή στην εκπαίδευση και μια πρωτοποριακή οπτική για την εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος.

6.2 Η συμβολή των ΤΠΕ στην απόσταση σχολική εκπαίδευση

Είναι ευρέως γνωστό, ότι οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) κατέχουν κυρίαρχο ρόλο στις ζωές των ανθρώπων, καθώς έχουν στόχο να εξελίξουν, να βελτιώσουν και να διευκολύνουν στη λύση δυσμενών καταστάσεων. Τα νέα δεδομένα επιβάλλουν στον τομέα της εκπαίδευσης μια πρωτοποριακή αλλαγή που θα επιτρέψει την ανάδειξη καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας, έτσι ώστε να είναι εφικτή η εκάστοτε σχολική μονάδα να ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες της μαθητικής και εκπαιδευτικής κοινότητας, καθώς επίσης και στις καινούργιες προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Οι ΤΠΕ προάγουν προγράμματα μαθησιακής διδασκαλίας και έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίζουν σύνθετα και μεταβαλλόμενα ψηφιακά περιβάλλοντα. Εν όψει της πανδημίας του κορονοϊού (COVID- 19) που μαστίζει μέχρι και σήμερα ολόκληρο τον πλανήτη, οι ΤΠΕ έδωσαν τη λύση για να μην διακοπεί η σχολική και ακαδημαϊκή χρονιά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Γιαβρίμης, Π, Παπάνης, Ε, Νεοφώτιστος, Β, Βαλκάνος, Β, 2010).

Οι ΤΠΕ διαθέτουν ένα εύρος διακριτών τεχνολογιών, της πληροφορίας, των τηλεπικοινωνιών και των οπτικοακουστικών μέσων σε ένα ενιαίο σύστημα, το οποίο επιφέρει καταλυτικές αλλαγές σε κάθε τομέα. Οι αλλαγές αυτές αφορούν την μετάδοση της πληροφορίας σε πραγματικό χρόνο, καθώς και την αλληλεπίδραση των ανθρώπων και των συστημάτων σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Η σημαντικότερη εξέλιξη στην εκπαιδευτική τεχνολογία αφορά την αλλαγή οπτικής σχετικά με τις παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές δυνατότητες των σύγχρονων τεχνολογιών. Οι νέες διδακτικές και οι μαθησιακές χρήσεις πολλαπλασιάζονται με ταχείς ρυθμούς και απαιτούν ένα διευρυμένο σύστημα αναζήτησης πληροφοριών και τεχνολογικών μέσων. Οι ΤΠΕ παύουν να περιορίζονται μόνο στον υπολογιστή σαν συσκευή, αλλά εξελίσσονται σε μια μονάδα ανάλυσης με ένα δίκτυο από υπολογιστές και εφαρμογές που εξυπηρετούν τις ανθρώπινες δραστηριότητες από απόσταση. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι η επιρροή στην βελτίωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία έχουν οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες, σε συνδυασμό με τη ραγδαία τεχνολογική πρόοδο στα δίκτυα υπολογιστών. Το διαδίκτυο, οι εφαρμογές και τα διάφορα προγράμματα έχουν

καταλυτικό ρόλο για τα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς επεκτείνουν τις χρήσεις των τεχνολογιών για την ανθρώπινη επικοινωνία και συνεργασία (Κόμης, 2004).

Σχήμα 4: Σχεδιάγραμμα για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση από Κόμης, 2004

6.3 Από απόσταση σχολική εκπαίδευση και τομείς ανάπτυξης

6.3.1 Ανάπτυξη Επικοινωνίας

Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση βοήθησε στην επικοινωνία των μελών της εκάστοτε σχολικής μονάδας, ώστε να υπάρχει ένα συνεργατικό κλίμα και να προαχθεί η διαδικασία της μάθησης με ομαλό τρόπο. Επίσης, υποβοήθησε στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων της κάθε σχολικής μονάδας με άλλους οργανισμούς, καθώς και στην βελτίωσή της.

6.3.2 Ανάπτυξη Διδασκαλίας

Με τον όρο διδασκαλία εννοούνται οι ενέργειες και οι χειρισμοί στους οποίους προβαίνει ένας εκπαιδευτικός, προκειμένου να βοηθήσει τους μαθητές στην οικειοποίηση γνώσεων, καθώς και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, συμπεριφορών και συναισθημάτων (Πυργιωτάκης, 2011, σελ.74-75). Η ανάπτυξη διδασκαλίας προϋποθέτει την συνύπαρξη τουλάχιστον δύο προσώπων: του εκπαιδευτικού και του μαθητή. Ωστόσο, υφίσταται και ένα πλέγμα αλληλεπιδράσεων από διαφορετικούς παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Η διαδικασία της απόστασης σχολικής εκπαίδευσης έκανε το μάθημα πιο ενδιαφέρον, λόγω της ποικιλίας των οπτικοακουστικών και άλλων μέσων που διαθέτει, με αποτέλεσμα να επιφέρει επιτυχή μαθησιακά αποτελέσματα, χάρη στη χρήση νέων τεχνολογικών εργαλείων.

6.3.3 Ανάπτυξη Ηγεσίας και Μάνατζμεντ

Η ηγεσία της σχολικής μονάδας συνδέεται με την διοίκηση και τον τρόπο οργάνωσης του σχολείου. Ο σχολικός ηγέτης, ο οποίος είναι ο διευθυντής, ασκεί επίδραση πάνω στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, ώστε να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι. Η ανάπτυξη μάνατζμεντ σε ένα σχολείο λειτουργεί ως εκτελεστικό όργανο, δηλαδή είναι υπεύθυνη για τις ενέργειες και τις δραστηριότητες που θα προβεί ένας οργανισμός, με σκοπό την αποτελεσματική εκπαιδευτική πολιτική. Στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, ο διευθυντής κλήθηκε να οργανώσει όλη τη διαδικασία, καθώς έπρεπε να είναι ικανός να επιλύσει οποιοδήποτε τεχνικό ή μη πρόβλημα προκύψει για την εύρυθμη λειτουργία του σχολικού προγράμματος.

6.3.4 Ανάπτυξη Προσωπικού

Η ανάπτυξη προσωπικού είναι συνδεδεμένη με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Για παράδειγμα, ένας καινούργιος εξοπλισμός επιβάλλει στα άτομα της εκπαιδευτικής κοινότητας να μάθουν το νέο τρόπο λειτουργίας του. Συνεπώς, οι εκπαιδευτικοί με τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους και εμπειρίες, ήταν αναγκαίο να εξοικειωθούν με τη χρήση ενός καινούργιου εξοπλισμού και να ανταπεξέλθουν σε μια νέα μορφή μάθησης.

6.3.5 Ανάπτυξη Τεχνοδομής

Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντίνου (2008) η τεχνοδομή «αποτελεί ένα σύστημα στελεχών ειδικευμένων σε θέματα εκπαίδευσης, τα οποία μελετούν και αναλύουν το εκπαιδευτικό σύστημα, θέτουν στόχους, προγραμματίζουν το εκπαιδευτικό έργο, τυποποιούν την εκπαιδευτική διαδικασία, με στόχο το εκπαιδευτικό σύστημα, ως ανοικτό σύστημα, να προσαρμόζεται στο περιβάλλον μεταφέροντας στο εσωτερικό του τις μεταβολές του περιβάλλοντος». Έτσι, η κάθε σχολική μονάδα προσαρμόστηκε στη νέα πραγματικότητα και στις απροσδόκητες αλλαγές που επέφερε.

6.3.6 Ανάπτυξη Σχολικής Κουλτούρας

Η σχολική κουλτούρα είναι το σύνολο των αρχών που διέπουν τη λειτουργία της εκάστοτε σχολικής μονάδας, δηλαδή συμπεριφορές, αξίες, σύμβολα και έτσι καθίστανται μοναδική. Η ανάπτυξη της σχολικής κουλτούρας μπορεί να προβεί ωφέλιμη για την αλλαγή και τη βελτίωση του ίδιου του σχολείου (Φιλίππου,2020). Η σχολική κουλτούρα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαίδευση, επειδή έχει την έννοια της μεταρρύθμισης. Με αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση άλλαξε συμπεριφορές και αντιλήψεις σε όλο το εύρος των σχολικών μονάδων.

6.3.7 Ανάπτυξη Κλίματος Σχολικής Μονάδας

Το κλίμα της σχολικής μονάδας αναφέρεται στην ατμόσφαιρα που δημιουργείται μεταξύ των στοιχείων που εμπλέκονται σ' αυτήν. Το κλίμα της σχολικής μονάδας επηρεάζεται, επίσης, από τις αλληλεπιδράσεις με τα εξωτερικά περιβάλλοντα, όπως το κράτος, το κοινωνικό σύστημα, την παγκόσμια κοινότητα, την τέχνη, την επιστήμη, την εκκλησία και την οικονομία. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επέφερε αλλαγές στην ισορροπία της κάθε σχολικής μονάδας και επηρέασε το κλίμα της.

6.3.8 Ανάπτυξη Κλίματος Σχολικής Τάξης

Το σχολικό κλίμα ορίζεται ως το σύνολο των δυναμικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ των ψυχολογικών, ακαδημαϊκών και φυσικών παραμέτρων του σχολικού περιβάλλοντος (Hayes, 1994). Το κλίμα της σχολικής τάξης επηρεάζεται από την ψυχική διάθεση των εκπαιδευτικών για την ποιοτική εκτέλεση του έργου τους, την επίτευξη των στόχων τους με αποτελεσματικό τρόπο και σε γενικότερο πλαίσιο από το

κλίμα που επικρατεί στο σχολείο. Η καινοτομία που ήρθε από την απόσταση σχολική εκπαίδευση επηρέασε θετικά τις επιδόσεις της κάθε τάξης ξεχωριστά, καθώς τα παιδιά μπήκαν στη διαδικασία να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με τον/την εκπαιδευτικό, καθώς και να συνεργάζονται μέσα από έναν υπολογιστή.

6.3.9 Ανάπτυξη Εσωτερικών Συνεργασιών

Οι εσωτερικές συνεργασίες της σχολικής μονάδας αφορούν σχέσεις και διεργασίες που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών ενός σχολείου (Πετρούλα, 2019). Οι σχέσεις αυτές αναφέρονται μεταξύ των εκπαιδευτικών, του/της διευθυντή/ντριας με τους εκπαιδευτικούς, μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών αλλά και ανάμεσα στους μαθητές. Μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό, ότι τα γερά θεμέλια στη σχέση εκπαιδευτικών- μαθητών μπορούν να αποφέρουν αποτελεσματική επικοινωνία και κατ' επέκταση υψηλά μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπλέον, η άριστη συνεργασία μεταξύ του/της διευθυντή/ντριας μπορεί να προβεί ωφέλιμη στην λειτουργία και στην οργανωτικότητα της σχολικής μονάδας. Κατά συνέπεια, η συνεργατική σχέση των εκπαιδευτικών μεταξύ τους αλλά και με τον διευθυντή της εκάστοτε σχολικής μονάδας, επηρεάστηκε από την νέα μορφή εκπαίδευσης, καθώς ήταν αναγκαίο να αντιμετωπίσουν αυτή τη νέα πραγματικότητα με ψυχραιμία, συγκρότηση και αποτελεσματικότητα.

6.3.10 Ανάπτυξη Εξωτερικών Συνεργασιών

Οι εξωτερικές συνεργασίες της σχολικής μονάδας σχετίζονται με δίκτυα επικοινωνίας που αναπτύσσει ένας σχολικός οργανισμός με τα υπόλοιπα περιβάλλοντα και υποσυστήματα (Πετρούλα, 2019). Το σχολείο διαδρά και αναπτύσσει συνεργατικές σχέσεις με το οικογενειακό, προκειμένου να διεξαχθεί το μάθημα από απόσταση με τον κατάλληλο εξοπλισμό που είναι απαραίτητο να έχει κάθε μαθητής/τρια.

6.3.11 Διαχείριση αλλαγών

Η διαχείριση μιας αλλαγής αποτελείται από ένα πρόγραμμα δράσης, ώστε να αντιμετωπιστεί επιτυχώς η πολυπλοκότητα μιας διαδικασίας ή μιας κατάστασης, καθώς επίσης να γίνει και σωστή διαχείριση του άγχους των εμπλεκόμενων φορέων για κάθε τι καινούργιο που έρχεται στην επιφάνεια. Συνεπώς, τα θετικά αποτελέσματα

που επέφερε αυτός ο νέος τρόπος διδασκαλίας, δηλαδή η από απόσταση σχολική εκπαίδευση, καθώς προάγεται το συνεργατικό πνεύμα, ενέπνευσε και άλλους καθηγητές και διοικητικά μέλη να αναλάβουν πρωτοβουλίες και δράσεις για την ενίσχυσή του.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Ερευνητικό Μέρος Εργασίας

Σύμφωνα με τα όσα μελετήθηκαν στο πρώτο μέρος της εργασίας (θεωρητικό πλαίσιο), στο δεύτερο μέρος της (ερευνητικό πλαίσιο) πρόκειται να παρουσιαστεί αναλυτικά η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε στην έρευνα σχετικά με την εισαγωγή καινοτομιών στην προσχολική αγωγή και ο ρόλος των αμυντικών ρουτινών σε αυτή, καθώς επίσης μελετήθηκε και ο τρόπος που συνέβαλλε η πανδημία του κορονοϊού COVID-19 στις αλλαγές που προήλθαν στον τρόπο διεξαγωγής της διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο.

7.1 Προβληματισμός της έρευνας

Είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι το θέμα της έρευνας αντλήθηκε από το επιστημονικό πεδίο που αφορά τα «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων». Πιο συγκεκριμένα, για να μπορέσει να γίνει η εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο υπάρχει μια σειρά παραγόντων που αποτελούν τροχοπέδη στην εισχώρησή τους στην εκπαίδευση. Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε για να μελετήσει τους προσωπικούς αλλά και οργανωσιακούς παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά σε τέτοιες διαδικασίες. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι η πρωτοτυπία της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας και κατ' επέκταση και της έρευνας που περιλαμβάνει, προσδιορίζεται στον τρόπο που μια κρίση, όπως αυτή που ήρθε εν μέσω της πανδημίας του COVID-19, μπορεί να αποτελέσει επιτακτική ανάγκη, ώστε να επιφέρει αλλαγές στις εκπαιδευτικές διαδικασίες στο νηπιαγωγείο.

7.2 Σκοπός της έρευνας

Κύριος σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί ο/οι τρόπος/ποι που εισάγεται μια καινοτομία στην προσχολική αγωγή και οι μηχανισμοί άμυνας που λειτουργούν ανασταλτικά σε μια τέτοιου είδους διαδικασία.

7.3 Επιμέρους στόχοι της έρευνας

α) Να διερευνηθούν ποιες καινοτομίες εισήχθησαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού.

β) Να εξεταστούν οι πιθανές αιτίες που λειτουργούν ανασταλτικά στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού.

γ) Να διερευνηθεί με ποιον/ποιους τρόπο/πους η πανδημία του κορονοϊού συνέβαλλε θετικά στην εισαγωγή μιας καινοτομίας.

δ) Να διερευνηθεί αν η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει θετικά στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή.

ε) Να εξεταστεί αν η τεχνολογική κατάρτιση των εκπαιδευτικών συμβάλλει στην ευκολία εισαγωγής καινοτομιών στην προσχολική αγωγή.

7.4 Ερευνητικά Ερωτήματα

Παρακάτω έχουν διατυπωθεί τα ερευνητικά ερωτήματα, σε σχετική συνάφεια πάντα με τους στόχους της ερευνητικής εργασίας, προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο σκοπός της παρούσας έρευνας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής:

1) Ποια είναι η διαφορά στον τρόπο διεξαγωγής των δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο πριν και μετά την πανδημία του κορονοϊού;

2) Ποιες είναι οι πιθανές αιτίες που λειτουργούν ανασταλτικά στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο κατά τη διάρκεια του κορονοϊού (COVID-19);

3) Με ποιον/ους τρόπο/πους συνέβαλλε η κρίση της πανδημίας του κορονοϊού στην εισχώρηση καινοτομιών στο νηπιαγωγείο;

4) Έχει συμβάλλει θετικά η από απόσταση σχολική εκπαίδευση στην διεξαγωγή των δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή;

5) Κατά πόσο η τεχνολογική κατάρτιση των εκπαιδευτικών έχει σημαντικό ρόλο στην εισαγωγή καινοτομιών στην προσχολική αγωγή;

7.5 Υπόθεση έρευνας

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί όταν πρόκειται να εισαχθεί μια καινοτομία αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας στην προσχολική αγωγή. Ωστόσο, οι μηχανισμοί αυτοί αμβλύνονται σε περιόδους κρίσης, όπου υπάρχει επιτακτική ανάγκη για αλλαγή.

7.6 Μεθοδολογία Έρευνας

Η ερευνά που πραγματοποιήθηκε ανήκει στην κατηγορία της ποσοτικής έρευνας, καθώς είναι ευέλικτη ως προς το είδος των εμπειρικών δεδομένων που συλλέγει (Παρασκευόπουλος, 1993). Η επιλογή της μεθόδου της ποσοτικής έρευνας έγινε, διότι είναι πιο αντικειμενική και προσφέρει ακρίβεια στη μέτρηση και στην ανάλυση των δεδομένων, αμέσως μετά τη συλλογή τους. Επιπλέον, ο/η ερευνητής/τρια είναι αποστασιοποιημένος από το ερευνητικό αντικείμενο, γεγονός που προσδίδει εγκυρότητα στη διαδικασία. Συνήθως, απαντάει στις ερωτήσεις «Πόσο». «Πόσο συχνά», μετράει τάσεις και επίπεδα δραστηριοτήτων και βασίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία. Ακόμη, η ποσοτική έρευνα δίνει τη δυνατότητα πρόβλεψης των προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια της έρευνας, με αποτέλεσμα την έγκαιρη αντιμετώπισή τους (Μενεξές, 2009).

Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι η γενίκευση των συμπερασμάτων, ώστε να διευκολύνει τα υπό διερεύνηση πεδία, όπου μπορούν να συγκεντρωθούν απτά δεδομένα. Τίθενται, αρχικά, ο γενικός σκοπός του ερωτηματολογίου και έπειτα διασπάται σε επιμέρους στόχους (Cohen, L., Morrison, K. & Manion, L, 2008, σελ.415).

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας είναι δομημένο ερωτηματολόγιο. Είναι ένα εύχρηστο εργαλείο, το οποίο εξυπηρετεί ποσοτικές έρευνες στις ανθρωπιστικές επιστήμες και αποτελείται από ένα οργανωμένο σύνολο γραπτών ερωτήσεων. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα να επιλέξει ο ερωτώμενος μια από τις πιθανές απαντήσεις, καθώς επίσης και δύο ερωτήσεις ανοιχτού τύπου για να δοθεί η ελευθερία στους ερωτηθέντες να εκφράσουν τυχόν απόψεις, ιδέες, προβληματισμούς. Η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου στηρίζεται στους άξονες που έχουν τεθεί στους στόχους. Επιπροσθέτως, παρέχει δομημένα αριθμητικά δεδομένα και έχει τη δυνατότητα να διανέμεται χωρίς απαραίτητα να είναι παρών/παρούσα ο/η

ερευνητής/τρια (Cohen et al, 2008, σελ.414). Οι ερωτήσεις έχουν συνταχθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε το ερωτηματολόγιο να είναι εύκολο κατά τη συμπλήρωσή του. Η επιλογή του ερωτηματολογίου έγινε, διότι:

- Είναι ένα μέσο με μικρό κόστος δαπάνης.
- Εξοικονομείται χρόνος από τον ερευνητή.
- Έχει πρόσβαση σε δύσβατες περιοχές.
- Προκαλεί την ειλικρίνεια των ερωτώμενων.
- Μπορεί να διαμορφωθεί με ομοιομορφία των ερωτήσεων.
- Διαθέτει έκταση και ποικιλία των δεδομένων που θα συλλεχθούν.
- Εξασφαλίζει ελεύθερη και ανώνυμη έκφραση των ερωτώμενων.
- Δίνει τη δυνατότητα παρατήρησης απόψεων και συναισθημάτων (Μενεξές, 2009).

7.7 Δειγματοληψία Έρευνας και χρονική διάρκεια

Το δείγμα της έρευνας αφορά τριάντα πέντε (35) νηπιαγωγούς από δημόσια και ιδιωτικά σχολεία από αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές ολόκληρης της Ελλάδας, οι οποίοι εργάστηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19. Η χρονική διάρκεια που διεξήχθη η συγκεκριμένη έρευνα κυμαίνεται από 04/12/20 έως 15/01/21. Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι το μικρό δείγμα που συμμετείχε στην παρούσα έρευνα δικαιολογείται, διότι από έρευνα που διεξήχθη από τη γνωστή ιστοσελίδα που εκθέτει εκπαιδευτικά ζητήματα Alfavita στις 20/05/20, αποδεικνύεται ότι εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19, είναι ελάχιστοι οι νηπιαγωγοί που εργάστηκαν μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πρώτης καραντίνας 08/03/20 έως 18/05/20. Στον εν λόγω σύνδεσμο αναφέρεται αναλυτικά η συγκεκριμένη έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και οι αδυναμίες που εντοπίστηκαν στην προσχολική αγωγή (https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/322761_ereyna-gia-tin-ex-apostaseos-ekpaideysi-tahyrythmo-frontistirio-koinonikon).

7.8 Διαδικασία υλοποίησης της έρευνας

Σύμφωνα με την κατευθυντήρια οδό του κυρίου Δρ. Α. Κοντάκου, αλλά και του βοηθού του, κύριο Π. Ρεβελιώτη, κατασκευάστηκε το απαιτούμενο ερευνητικό εργαλείο, δηλαδή το παρακάτω ερωτηματολόγιο. Αξίζει επιπλέον να σημειωθεί, ότι το ερωτηματολόγιο περιείχε και ένα ενημερωτικό σημείωμα, το οποίο είχε πληροφορίες για το θέμα και το σκοπό της έρευνας. Στη συνέχεια, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, στα εμπλεκόμενα πρόσωπα (δείγμα) της έρευνας. Ύστερα, έγινε η συλλογή των ερωτηματολογίων πάλι μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και πραγματοποιήθηκε η ανάλυση των δεδομένων με τη βοήθεια της πλατφόρμας του google forms και του excel, προκειμένου να διεξαχθούν τα αναμενόμενα συμπεράσματα.

7.9 Περιορισμοί Έρευνας

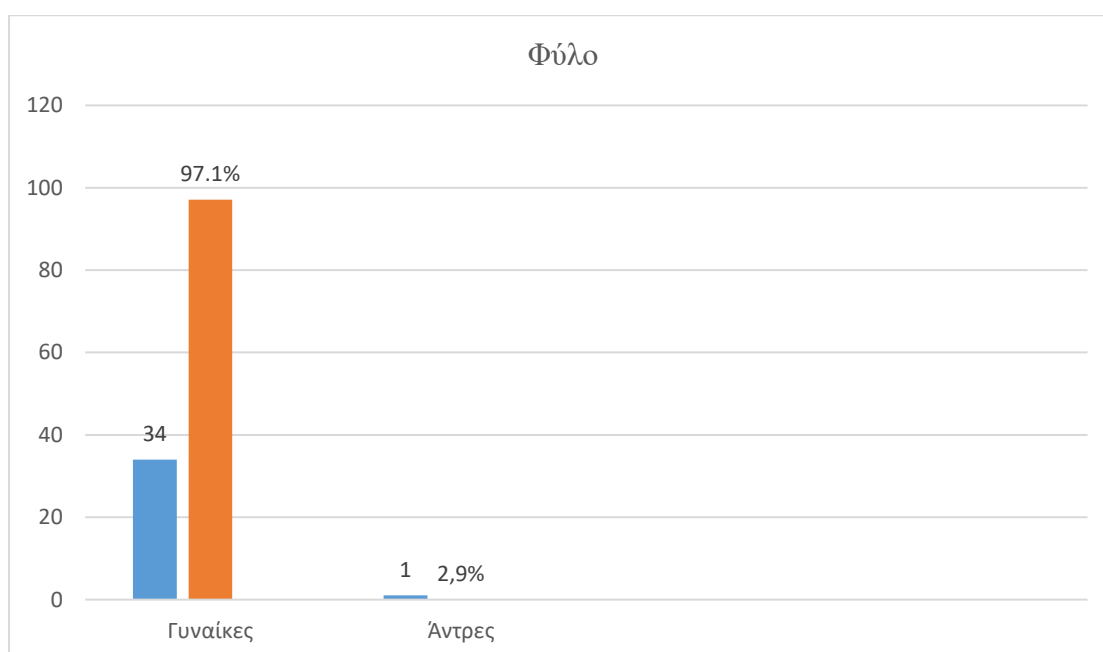
Είναι πιθανό, λόγω της κρίσιμης κατάστασης που επικρατεί, πολλοί νηπιαγωγοί να μην δεχτούν να απαντήσουν ηλεκτρονικά το ερωτηματολόγιο, είτε επειδή δεν το επιθυμούν, είτε λόγω έλλειψης χρόνου. Πρόκειται να ληφθεί υπόψιν αυτή η παράμετρος και το πρόβλημα αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί, είτε με μια τηλεφωνική συνεννόηση, προκειμένου να πειστούν, είτε να διαμοιραστούν τα ερωτηματολόγια σε περισσότερες νηπιαγωγούς, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός. Επιπλέον, είναι πιθανό εντός της Ρόδου ή σε κάποια άλλη αστική περιοχή να μην υπάρχει πληθώρα αντρών νηπιαγωγών στο δημόσιο, αλλά και στον ιδιωτικό τομέα. Σε αυτή την περίπτωση η έρευνα θα πλαισιωθεί μόνο από γυναίκες εκπαιδευτικούς. Επιπλέον, το δείγμα της έρευνας είναι σχετικά μικρό, συνεπώς πιθανότατα δεν μπορεί να γίνει γενίκευση των αποτελεσμάτων.

7.10 Ανάλυση Δεδομένων

Παρακάτω πρόκειται να γίνει αναλυτικά, με διάφορα γραφήματα, η παρουσίαση όλων των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι το δείγμα της έρευνας απάντησε σε όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

1. Φύλο

Φύλο	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Γυναίκες	34	97,1%
Άντρες	1	2,9%
Σύνολο	35	100%

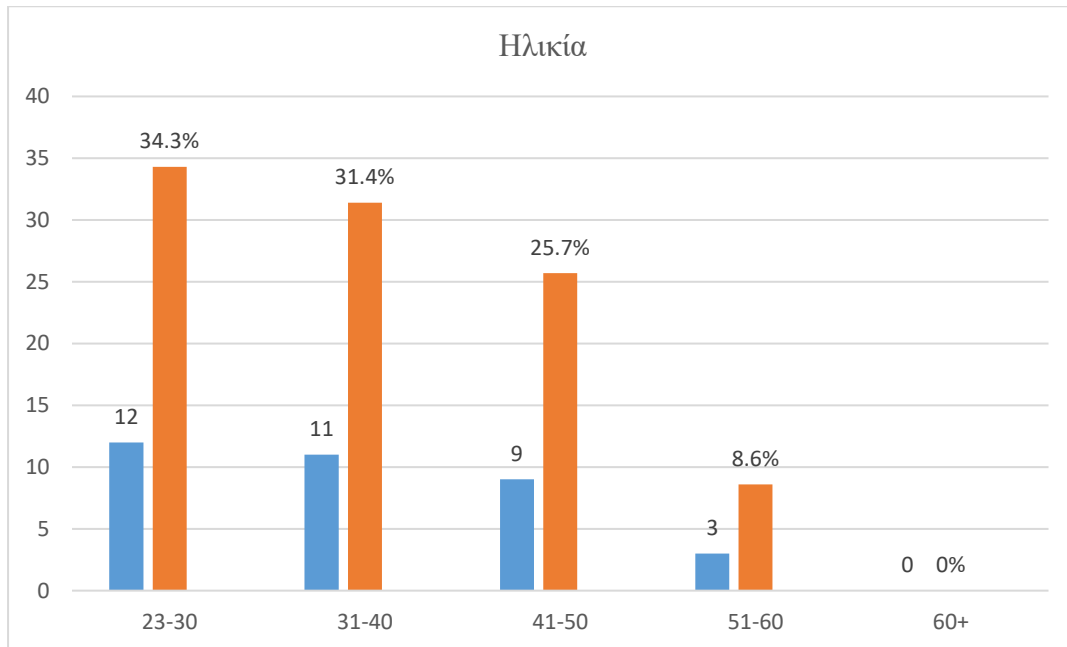

Η συντριπτική πλειοψηφία των νηπιαγωγών που συμμετείχε στην έρευνα είναι γυναίκες. Από τους τριάντα πέντε (35) ερωτώμενους, υπήρχε μόνο ένας (1) άντρας.

2. Ηλικία ερωτωμένων

Ηλικία	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
23-30	12	34,3%
31-40	11	31,4%
41-50	9	25,7%
51-60	3	8,6%

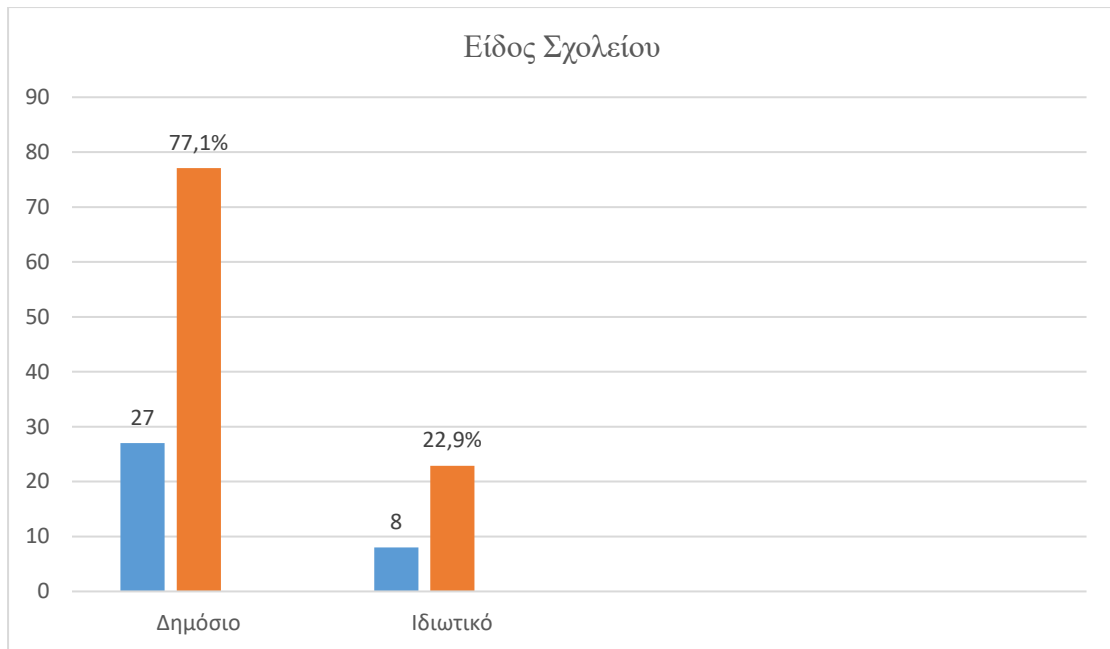
60+	0	0%
Σύνολο	35	100%

Από το συνολικό δείγμα της έρευνας που συμμετείχαν τριάντα πέντε (35) εκπαιδευτικοί, το 34,3% (12 άτομα) είναι από 23-30 ετών, το 31,4% (11 άτομα) είναι από 31-40 ετών, το 25,7% (9 άτομα) κυμαίνεται από 41-50 ετών, το 8,6% (3 άτομα) από 51-60 ετών, ενώ δεν υπάρχουν άτομα μέσα στο δείγμα που να είναι από 60 και άνω. Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό ότι οι ερωτώμενοι είναι σχετικά μικρής ηλικιακής κλίμακας.

3. Είδος σχολείου εργασίας ερωτώμενων

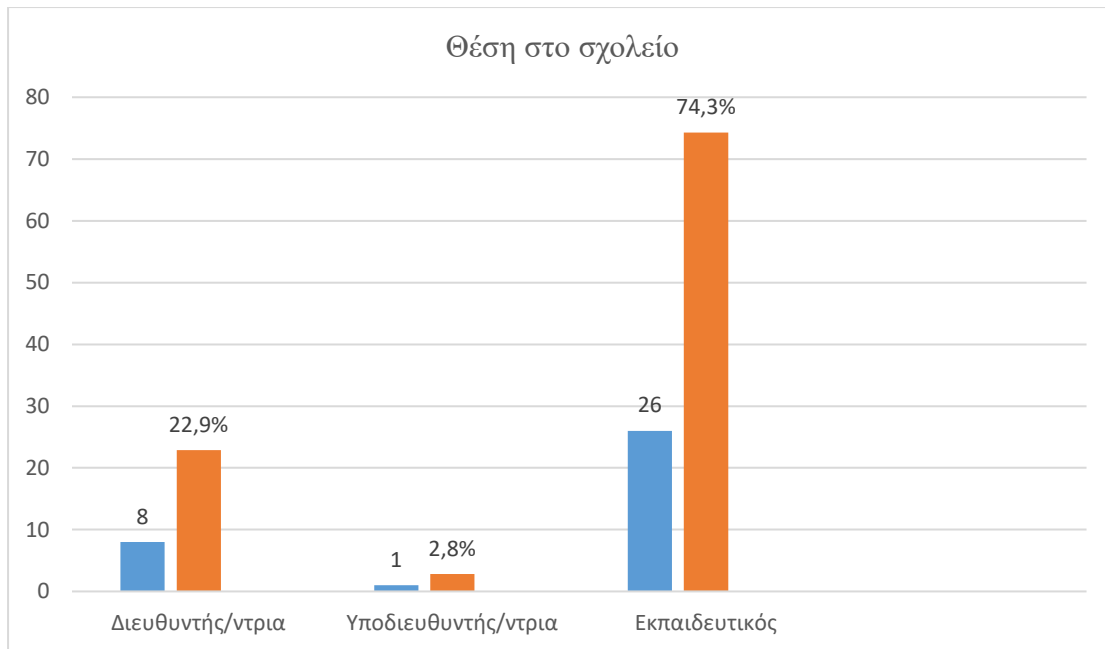
Είδος σχολείου	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Δημόσιο	27	77,1%
Ιδιωτικό	8	22,9%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας, η πλειοψηφία, δηλαδή το 77,1% (27 άτομα) εργάζονται σε δημόσιο σχολείο. Αντίθετα, το 22,9% (8 άτομα) απασχολείται σε ιδιωτικό σχολείο.

4. Θέση που κατέχουν οι ερωτώμενοι στο σχολείο

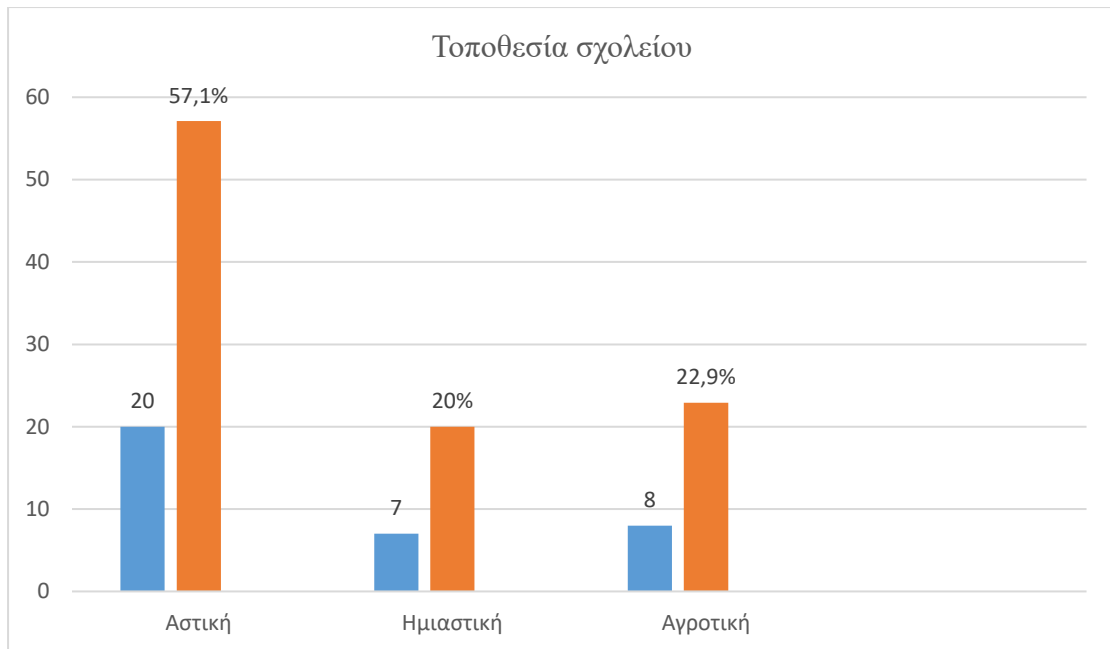
Θέση	Αριθμός Υποκείμενων	Ποσοστό (%)
Διευθυντής/ντρια	8	22,9%
Υποδιευθυντής/ντρια	1	2,8%
Εκπαιδευτικός	26	74,3%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 74,3% (26 άτομα) είναι εκπαιδευτικοί στη σχολική τους μονάδα, ενώ το 22,9% (8 άτομα) κατέχουν τη θέση του/της διευθυντή/ντριας στη σχολική μονάδα που εργάζονται. Επίσης, μόλις το 2,8% (1 άτομο) κατέχει τη θέση του/της υποδιευθυντή/ντριας.

5. Τοποθεσία της σχολικής μονάδας που εργάζονται οι ερωτώμενοι

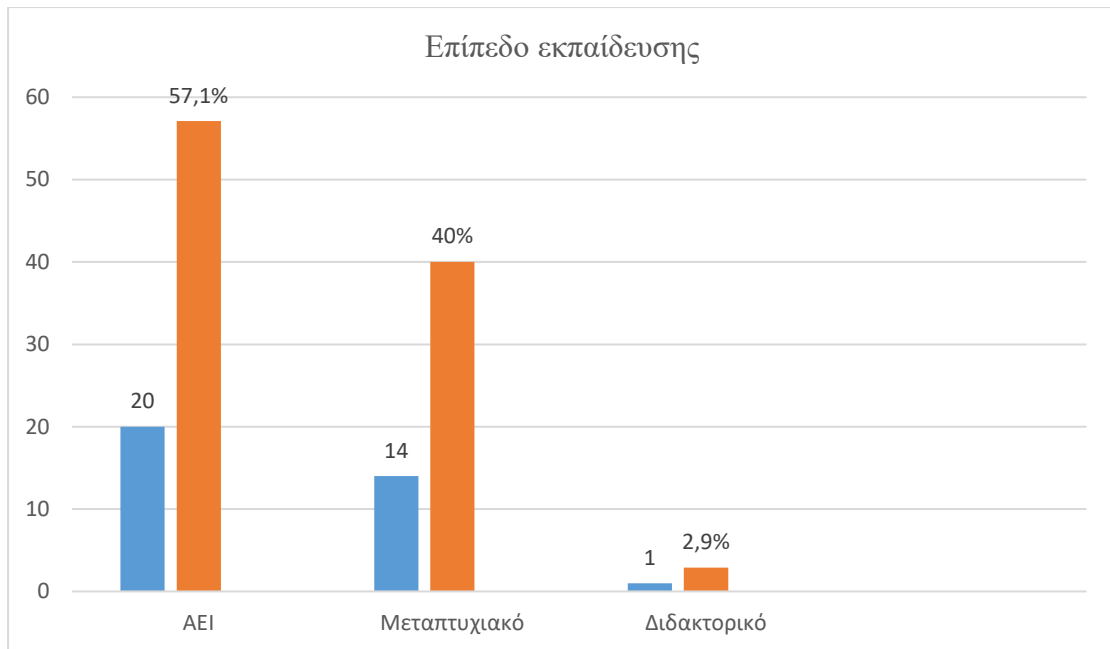
Τοποθεσία	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Αστική	20	57,1%
Ημιαστική	7	20%
Αγροτική	8	22,9%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, το 57,1% (20 άτομα) εργάζονται σε σχολική μονάδα, η οποία ανήκει σε αστική περιοχή, το 20% (7 άτομα) εργάζονται σε σχολική μονάδα που ανήκει σε ημιαστική περιοχή, ενώ το 22,9% (8 άτομα) εργάζονται σε σχολική μονάδα, η οποία ανήκει σε αγροτική περιοχή.

6.Επίπεδο εκπαίδευσης

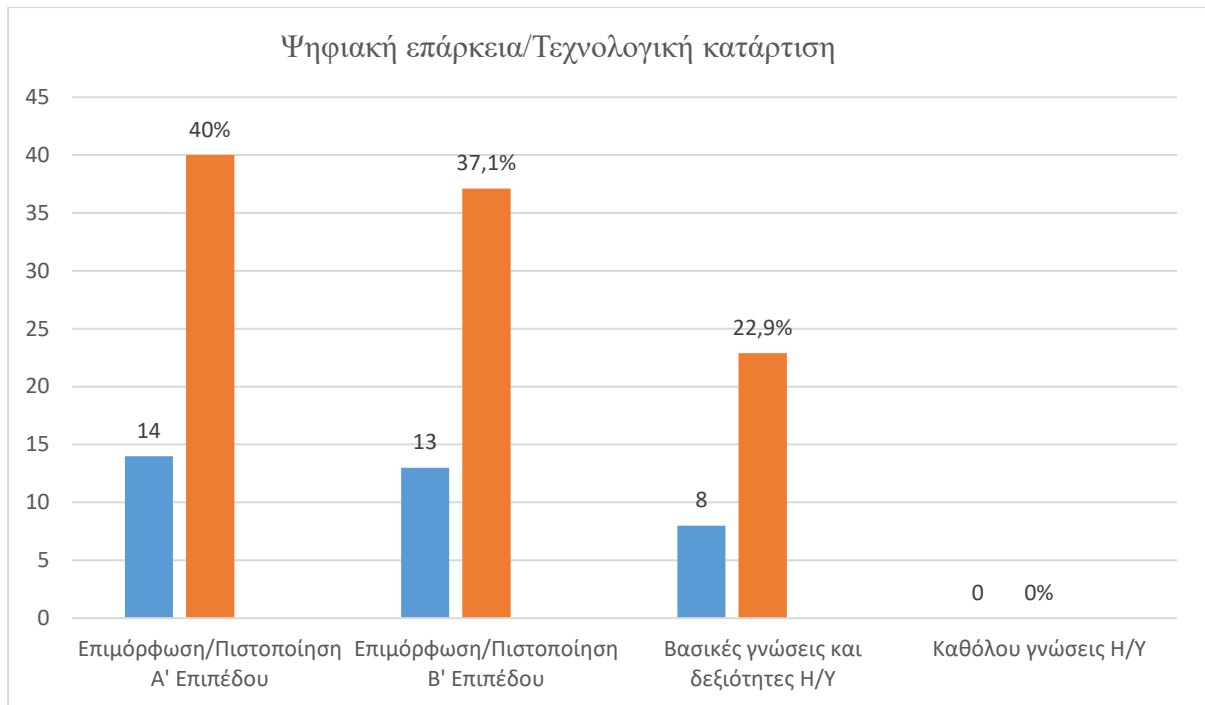
Επίπεδο εκπαίδευσης	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΑΕΙ	20	57,1%
Μεταπτυχιακό	14	40%
Διδακτορικό	1	2,9%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 εκπαιδευτικούς που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, το 57,1% (20 άτομα) είναι απόφοιτοι ΑΕΙ, το 40% (14 άτομα) διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, ενώ μόνο το 2,9% (1 άτομο) κατέχει διδακτορικό δίπλωμα.

7. Ψηφιακή επάρκεια/ Τεχνολογική κατάρτιση

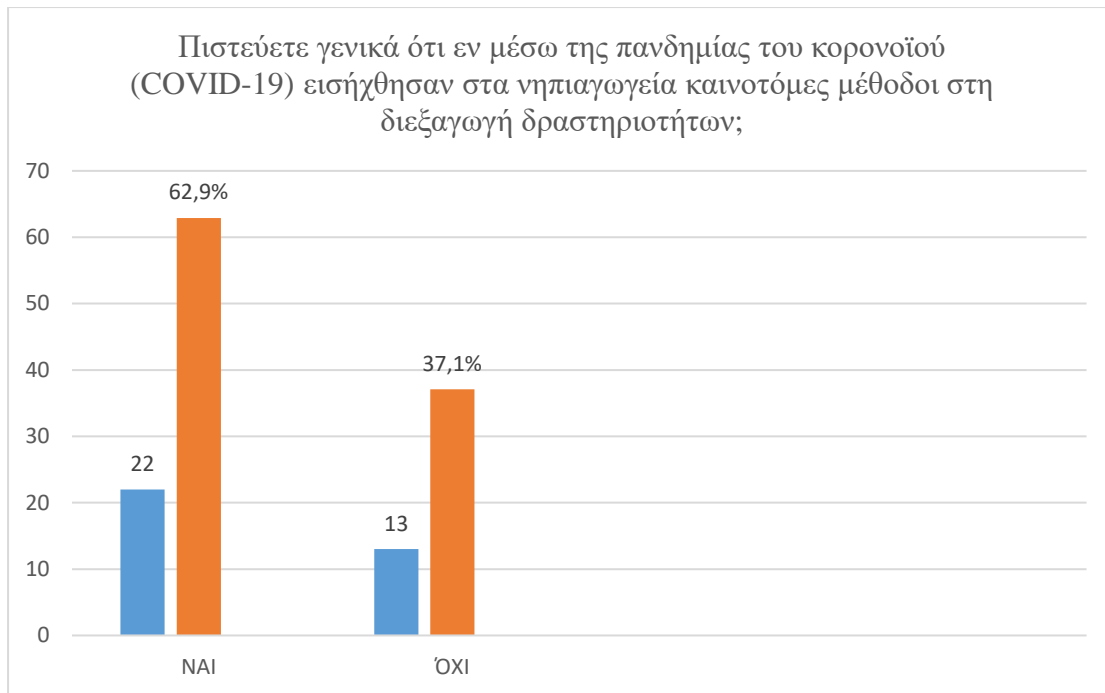
Ψηφιακή επάρκεια	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Επιμόρφωση/Πιστοποίηση Α' Επιπέδου	14	40%
Επιμόρφωση/Πιστοποίηση Β' Επιπέδου	13	37,1%
Βασικές γνώσεις και δεξιότητες Η/Υ (εμπειρία)	8	22,9%
Καθόλου γνώσεις Η/Υ	0	0%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 40% (14 άτομα) κατέχει τεχνολογική κατάρτιση Α' Επιπέδου, το 37,1% (13 άτομα) κατέχει ψηφιακή επάρκεια Β' Επιπέδου, το 22,9% (8 άτομα) διαθέτει τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες Η/Υ, ενώ δεν υπάρχει κανένας μέσα στο δείγμα που να μην διαθέτει καθόλου γνώσεις Η/Υ.

8. Πιστεύετε γενικά ότι εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) εισήχθησαν στα νηπιαγωγεία καινοτόμες μέθοδοι στη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων;

Πιστεύετε γενικά ότι εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) εισήχθησαν στα νηπιαγωγεία καινοτόμες μέθοδοι στη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	22	62,9%
ΟΧΙ	13	37,1%
Σύνολο	35	100%

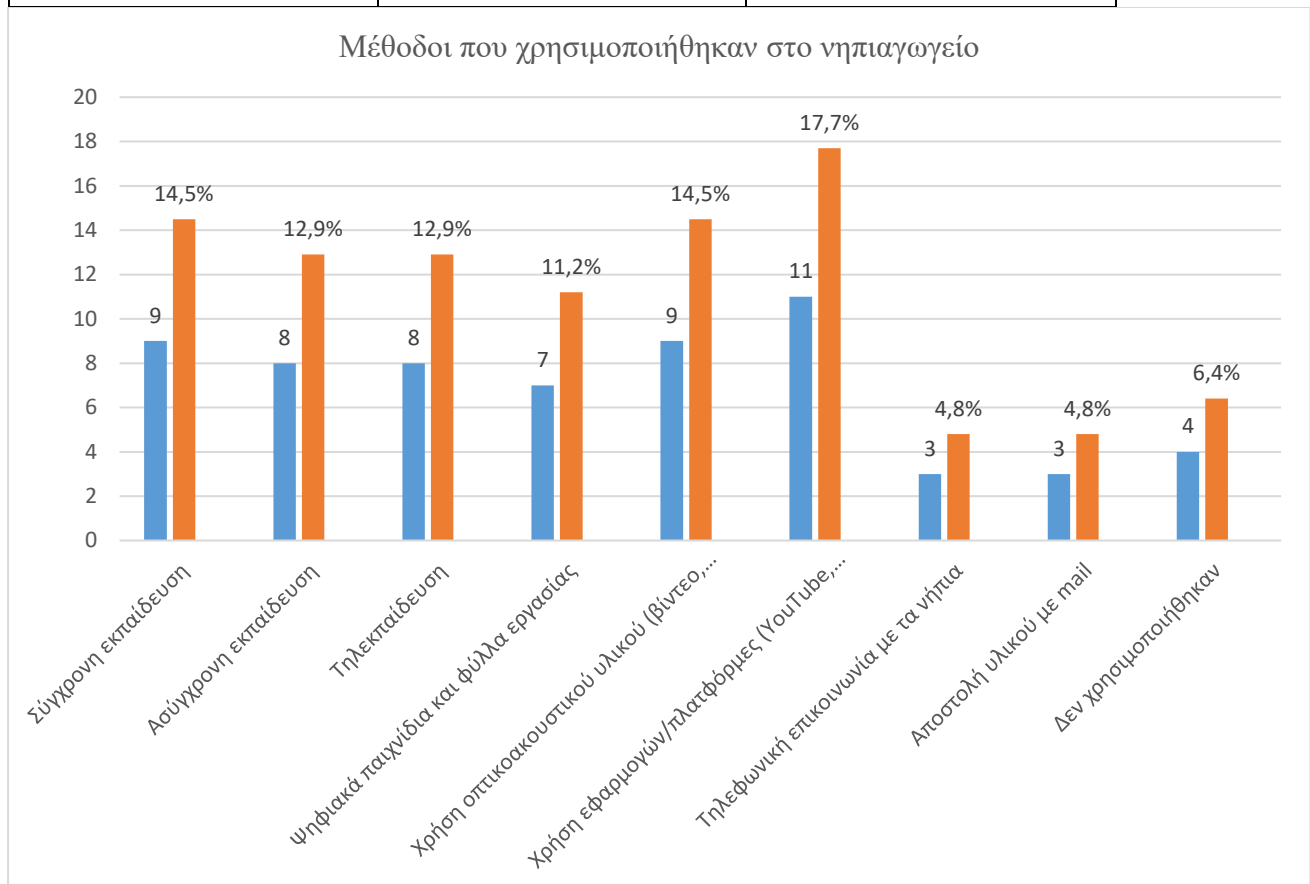
Από τους 35 νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, αναδείχθηκε ότι το 62,9% (22 άτομα) θεωρεί ότι εισήχθησαν καινοτόμες μέθοδοι στον τρόπο διεξαγωγής των δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο (ΝΑΙ), ενώ το 37,1% (13 άτομα) θεωρεί το αντίθετο (ΟΧΙ).

9.Μπορείτε να αναφέρετε δύο (2) μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στην απόσταση εκπαίδευση κατά το χρονικό διάστημα της καραντίνας στην προσχολική αγωγή;

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση, ερωτήθηκαν 35 άτομα κάποια από τα οποία έδωσαν μία (1) απάντηση, άλλα έδωσαν δύο (2) απαντήσεις και άλλοι έδωσαν τρεις (3) απαντήσεις. Έχουν συμπεριληφθεί σε κατηγορίες όλες οι απαντήσεις των ερωτώμενων.

Μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στο νηπιαγωγείο	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Σύγχρονη εκπαίδευση	9	14,5%
Ασύγχρονη εκπαίδευση	8	12,9%
Τηλεκπαίδευση	8	12,9%
Ψηφιακά παιχνίδια και φύλλα εργασίας	7	11,2%

Χρήση οπτικοακουστικού υλικού (βίντεο, τραγούδια, παραμύθια)	9	14,5%
Χρήση εφαρμογών/πλατφόρμες (YouTube, PowerPoint, WebEx)	11	17,7%
Τηλεφωνική επικοινωνία με τα νήπια	3	4,8%
Αποστολή υλικού με mail	3	4,8%
Δεν χρησιμοποιήθηκαν	4	6,4%
Σύνολο	62 (απαντήσεις)	100%

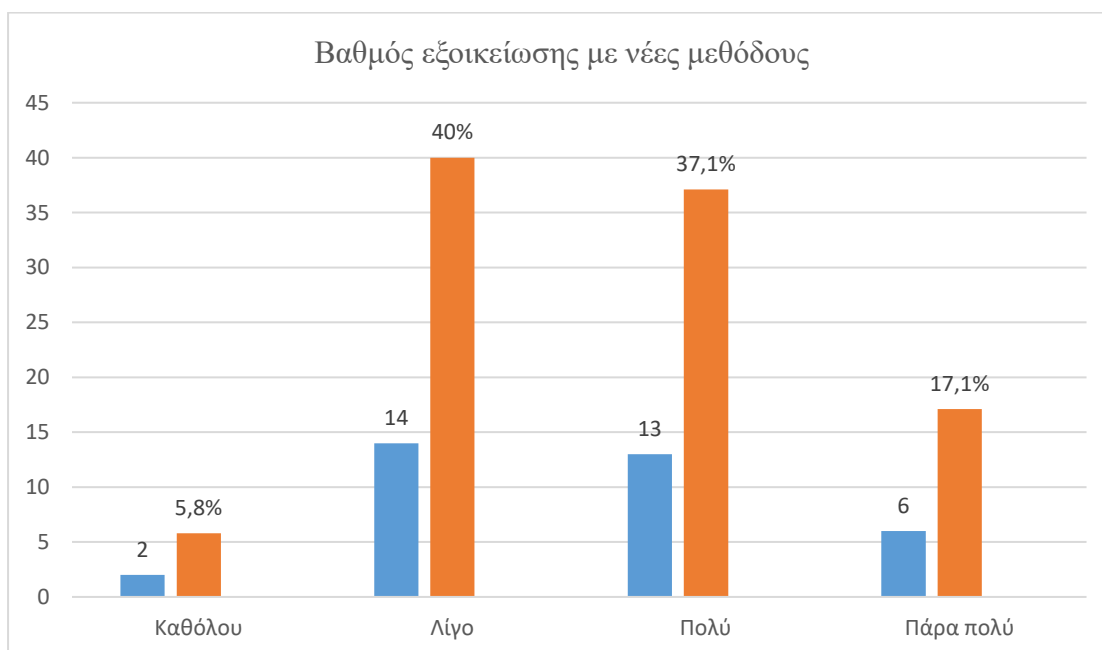

Από τις 62 απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν συνολικά, διαπιστώνεται ότι το 14,5% (9 άτομα) χρησιμοποίησε ως μέθοδο διεξαγωγής δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο την σύγχρονη εκπαίδευση, το 12,9% (8 άτομα) την ασύγχρονη εκπαίδευση και την τηλεκπαίδευση, το 11,2% (7 άτομα) έκανε χρήση ψηφιακών παιχνιδιών και φύλλων εργασίας, το 14,5% (9 άτομα) χρησιμοποίησε οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο,

τραγούδια, παραμύθια), το 17,7% (11 άτομα) έκανε χρήση ειδικών εφαρμογών και πλατφόρμων (YouTube, PowerPoint, WebEx), το 4,8% (3 άτομα) είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τα νήπια και έστειλε υλικό μέσω email, ενώ το 6,4% (4 άτομα) δεν χρησιμοποιήθηκε καμία τέτοια μέθοδος στο νηπιαγωγείο.

10. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε εξοικειωμένος/νη με την εισαγωγή των συγκεκριμένων μεθόδων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;

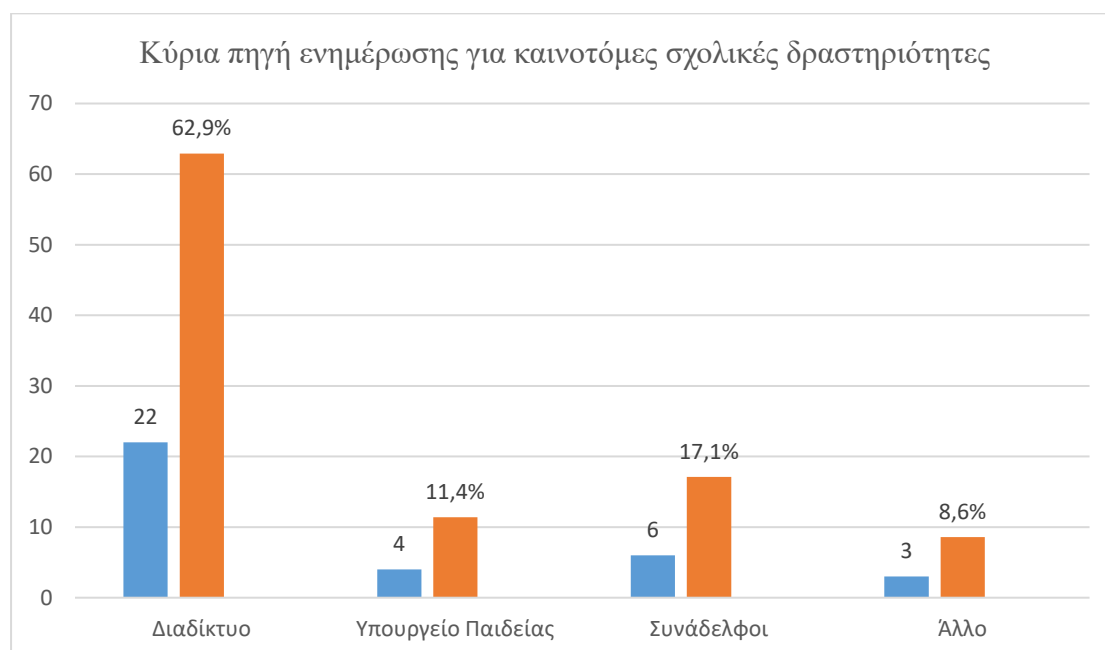
Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε εξοικειωμένος/νη με την εισαγωγή των συγκεκριμένων μεθόδων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Καθόλου	2	5,8%
Λίγο	14	40%
Πολύ	13	37,1%
Πάρα πολύ	6	17,1%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 5,8% (2 άτομα) θεωρεί ότι δεν έχει εξοικειωθεί καθόλου με τις νέες μεθόδους που εισήχθησαν στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο, το 40% (14 άτομα) πιστεύει ότι έχει εξοικειωθεί λίγο με τις συγκεκριμένες μεθόδους, το 37,1% (13 άτομα) δηλώνει ότι έχει εξοικειωθεί πολύ με τις νέες μεθόδους, ενώ μόλις το 17,1% (6 άτομα) θεωρεί ότι έχει εξοικειωθεί πάρα πολύ με τις συγκεκριμένες νέες μεθόδους στις εκπαιδευτικές διαδικασίες.

11. Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσης για καινοτόμες σχολικές δραστηριότητες;

Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσης για καινοτόμες σχολικές δραστηριότητες;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Διαδίκτυο	22	62,9%
Υπουργείο Παιδείας	4	11,4%
Συνάδελφοι	6	17,1%
Άλλο	3	8,6%
Σύνολο	35	100%

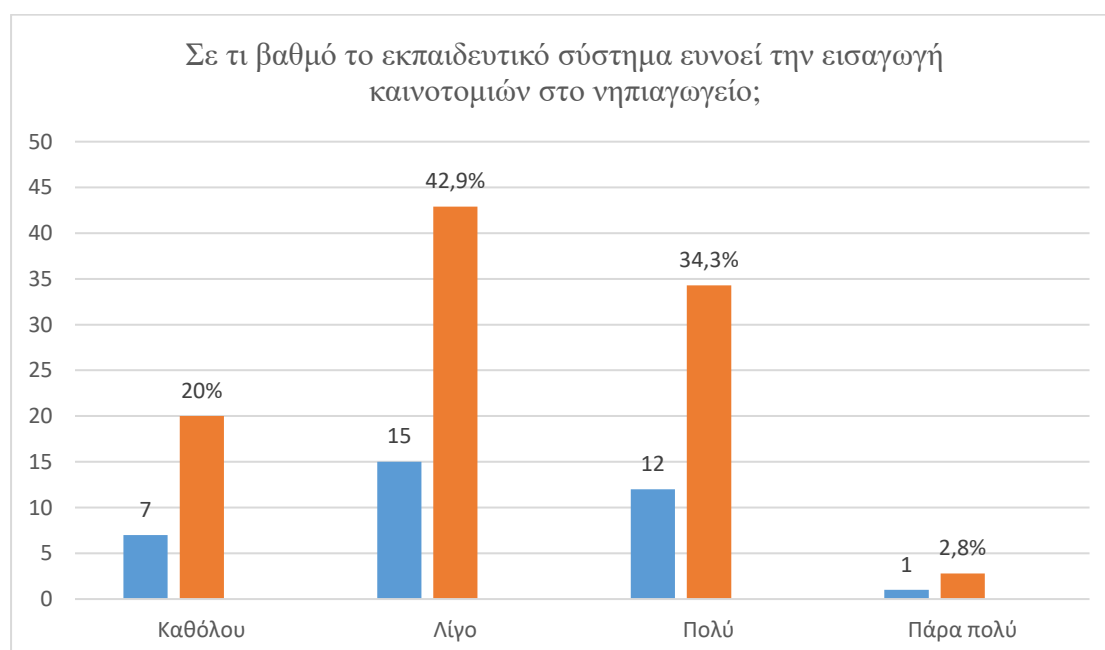

Από τους 35 εκπαιδευτικούς, η πλειοψηφία, δηλαδή το 62,9% (22 άτομα) δηλώνει ότι η κύρια πηγή ενημέρωσης για καινοτόμες σχολικές δραστηριότητες είναι το διαδίκτυο,

το 11,4% (4 άτομα) από το Υπουργείο Παιδείας, το 17,1% (6 άτομα) από συναδέλφους, ενώ το 8,6% (3 άτομα) δηλώνει ότι έχει άλλη πηγή ενημέρωσης.

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο;

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Καθόλου	7	20%
Λίγο	15	42,9%
Πολύ	12	34,3%
Πάρα πολύ	1	2,8%
Σύνολο	35	100%

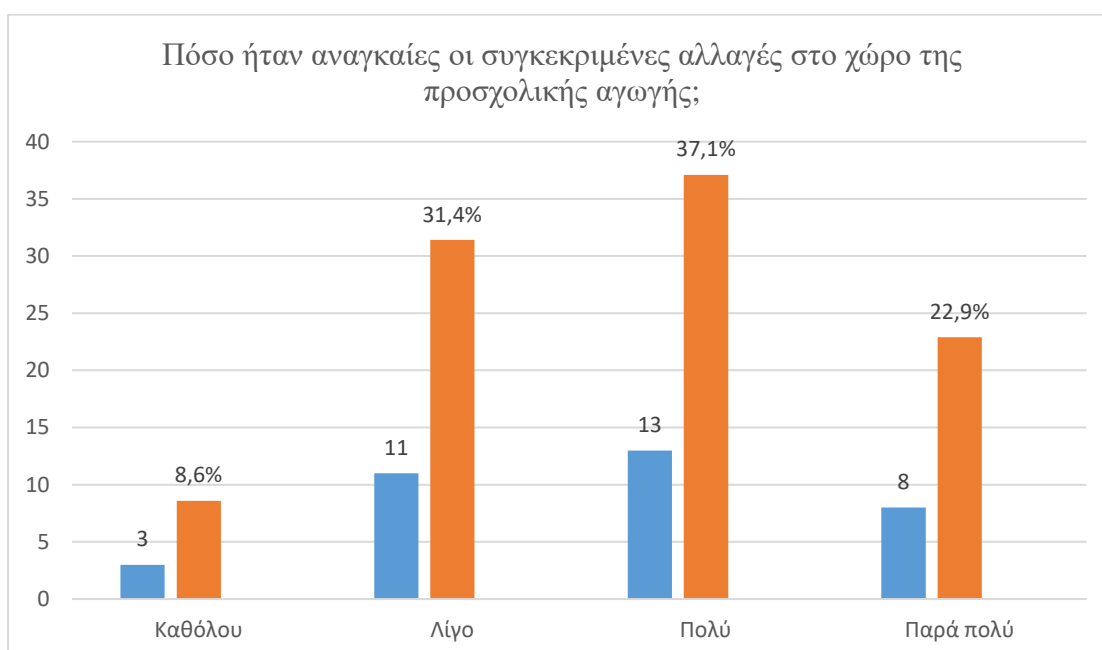

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 20% (7 άτομα) πιστεύει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν ευνοεί καθόλου την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο, το 42,9% (15 άτομα) θεωρεί ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί λίγο την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο, το 34,3% (12 άτομα) δηλώνει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί πολύ την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο. Αντίθετα, μόνο το 2,8% (1 άτομο)

πιστεύει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί πάρα πολύ την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο.

13. Πιστεύετε ότι ήταν αναγκαίες οι συγκεκριμένες αλλαγές στο χώρο της προσχολικής αγωγής;

Πιστεύετε ότι ήταν αναγκαίες οι συγκεκριμένες αλλαγές στο χώρο της προσχολικής αγωγής;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Καθόλου	3	8,6%
Λίγο	11	31,4%
Πολύ	13	37,1%
Πάρα πολύ	8	22,9%
Σύνολο	35	100%

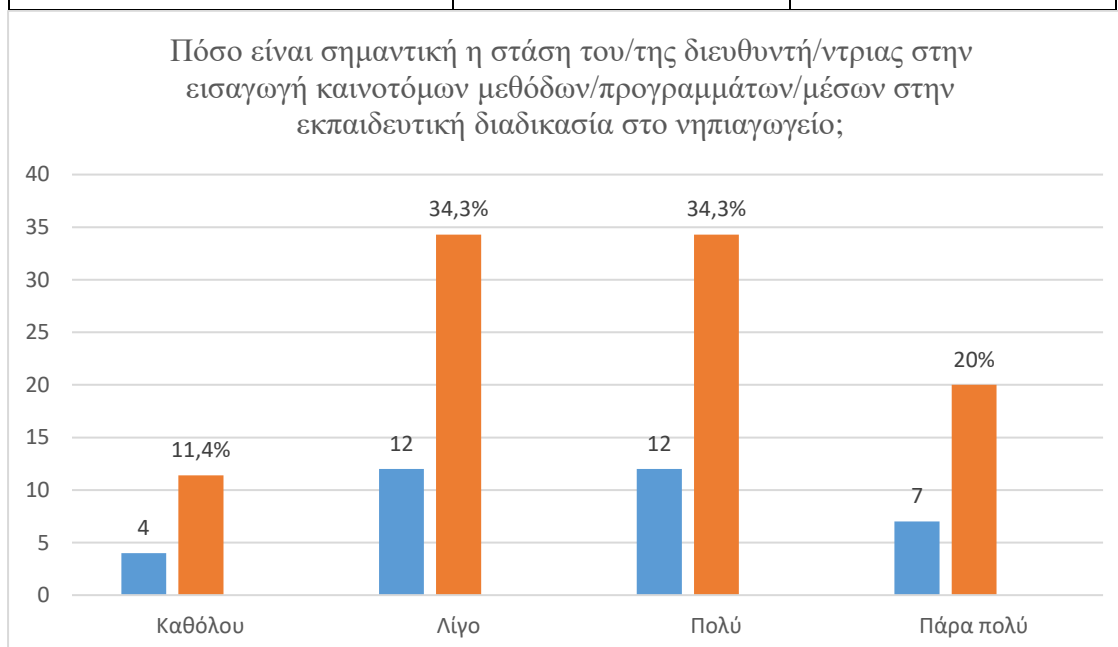

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 8,6% (3 άτομα) θεωρεί ότι δεν ήταν καθόλου αναγκαίες οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο χώρο της προσχολικής αγωγής, το 31,4% (11 άτομα) δηλώνει ότι ήταν λίγο αναγκαίες οι αλλαγές που έγιναν στην προσχολική αγωγή, το 37,1% (13 άτομα) πιστεύει ότι ήταν πολύ αναγκαίες οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην προσχολική αγωγή, ενώ το 22,9% (8 άτομα) θεωρεί ότι ήταν

πάρα πολύ αναγκαίες οι συγκεκριμένες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο νηπιαγωγείο.

14. Πιστεύετε ότι η στάση του/της διευθυντή/ντρια της σχολικής σας μονάδας συνέβαλε στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;

Πιστεύετε ότι η στάση του/της διευθυντή/ντρια της σχολικής σας μονάδας συνέβαλε στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό
Καθόλου	4	11,4%
Λίγο	12	34,3%
Πολύ	12	34,3%
Πάρα πολύ	7	20%
Σύνολο	35	100%

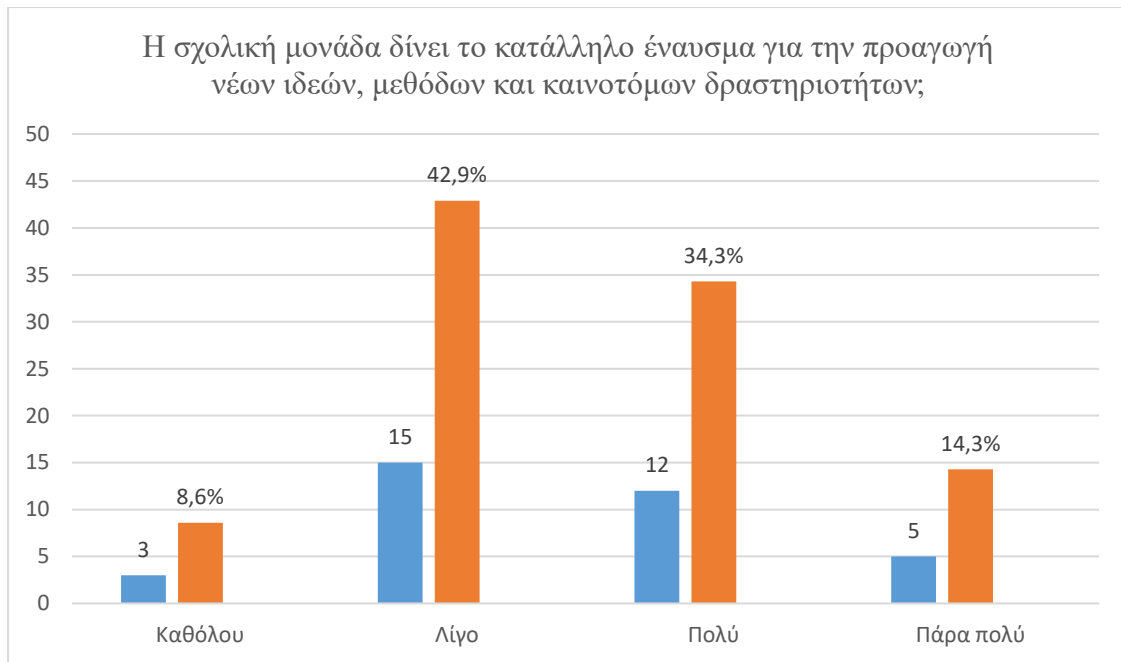

Από τους 35 νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνα, το 11,4% (4 άτομα) δηλώνει ότι ο/η διευθυντής/ντρια της σχολικής μονάδας που εργάζονται δεν συνέβαλε καθόλου στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων στην εκπαιδευτική

διαδικασία στο νηπιαγωγείο, το 34,3% (12 άτομα) θεωρεί ότι ο/η διευθυντής/ντρια της σχολικής μονάδας που εργάζονται συνέβαλε λίγο στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων, το 34,3% (12 άτομα) πιστεύει ότι ο/η διευθυντής/ντρια της σχολικής μονάδας που εργάζονται συνέβαλε πολύ στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων, ενώ το 20% (7 άτομα) δηλώνει ότι ο/η διευθυντής/ντρια της σχολικής μονάδας που εργάζονται συνέβαλε πάρα πολύ στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο.

15. Η σχολική σας μονάδα πιστεύετε ότι δίνει το κατάλληλο έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων;

Η σχολική σας μονάδα πιστεύετε ότι δίνει το κατάλληλο έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Καθόλου	3	8,6%
Λίγο	15	42,9%
Πολύ	12	34,3%
Πάρα πολύ	5	14,3%
Σύνολο	35	100%

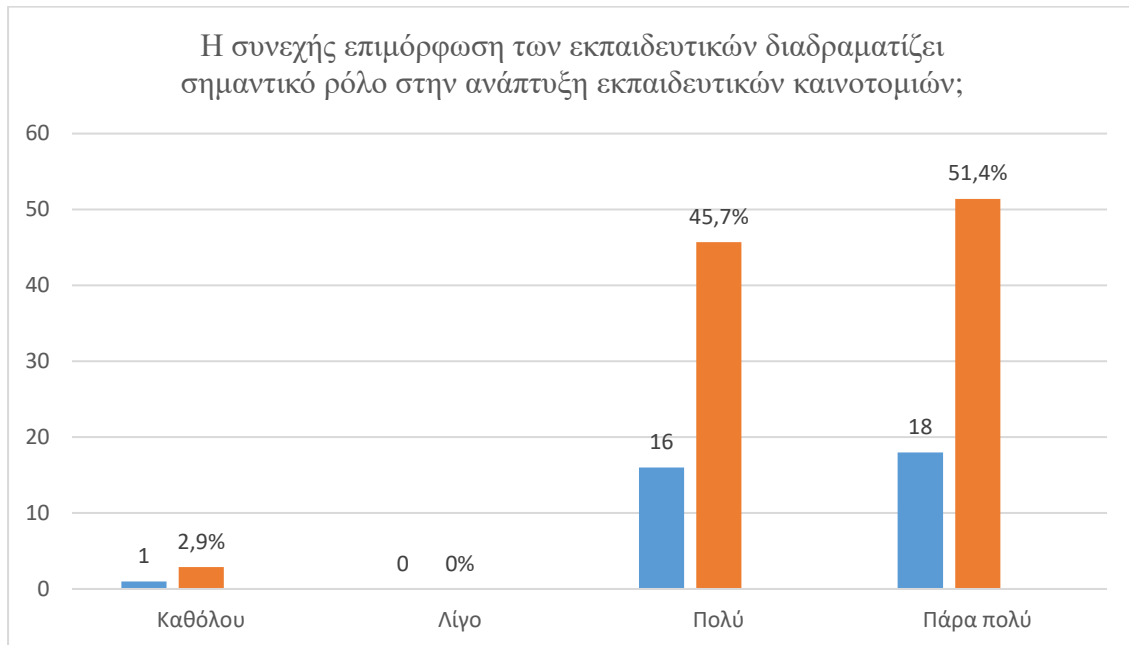

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 8,6% (3 άτομα) δηλώνει ότι η σχολική μονάδα που εργάζονται δεν δίνει καθόλου το έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων, το 42,9% (15 άτομα) θεωρεί ότι η σχολική μονάδα που εργάζονται δίνει λίγο το έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων, το 34,3% (12 άτομα) πιστεύει ότι η σχολική μονάδα που εργάζονται δίνει πολύ το έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων, ενώ το 14,3% (5 άτομα) δηλώνει ότι η σχολική μονάδα που εργάζονται δίνει πάρα πολύ το έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο.

16. Η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διαδραματίζει κατά την άποψή σας σημαντικό ρόλο αναφορικά με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών;

Η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διαδραματίζει κατά την άποψή σας σημαντικό ρόλο αναφορικά με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Καθόλου	1	2,9%
Λίγο	0	0%

Πολύ	16	45,7%
Πάρα πολύ	18	51,4%
Σύνολο	35	100%

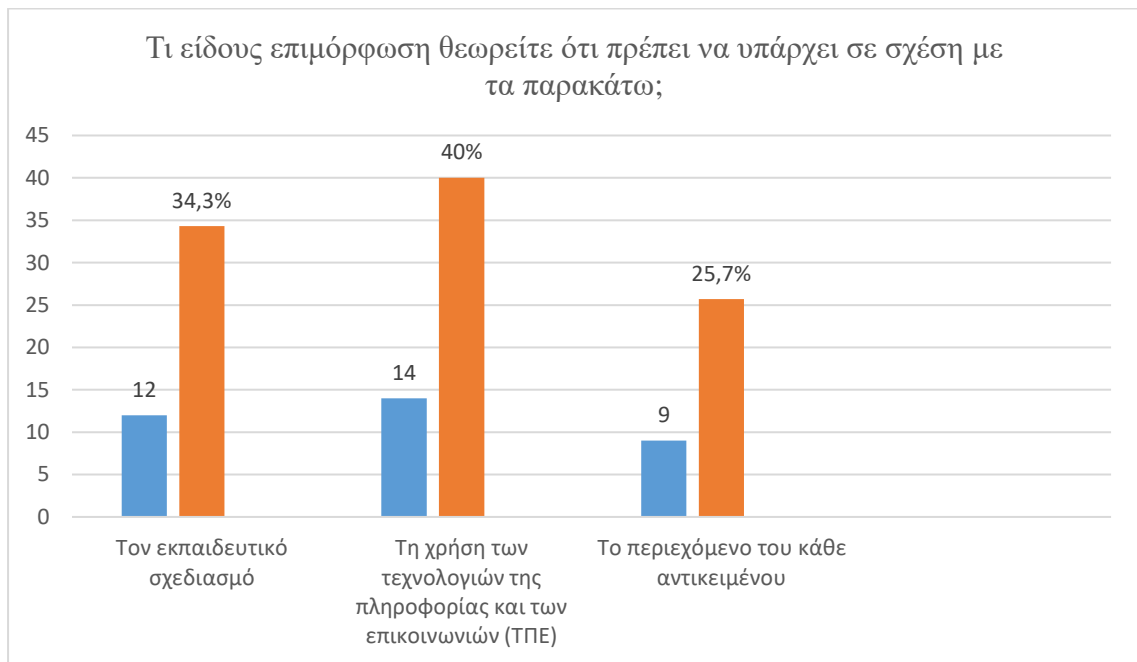

Από τους 35 εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής, μόλις το 2,9% (1 άτομο) πιστεύει ότι η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δεν διαδραματίζει καθόλου σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών, το 45,7% (16 άτομα) δηλώνει ότι η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών, ενώ, η πλειονότητα, δηλαδή το 51,4% (18 άτομα) θεωρεί ότι η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διαδραματίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών.

17. Τι είδους επιμόρφωση θεωρείτε ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει σε σχέση με (1 επιλογή);

Τι είδους επιμόρφωση θεωρείτε ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει σε σχέση με (1 επιλογή);	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό	12	34,3%

Τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)	14	40%
Το περιεχόμενο του κάθε αντικειμένου	9	25,7%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνα, το 34,3% (12 άτομα) θεωρεί ότι πρέπει να υπάρχει επιμόρφωση σε σχέση με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, το 40% (14 άτομα) πιστεύει ότι πρέπει να υπάρχει επιμόρφωση σε σχέση με τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), ενώ το 25,7% (9 άτομα) δηλώνει ότι πρέπει να υπάρχει επιμόρφωση σε σχέση με το περιεχόμενο του κάθε αντικειμένου.

18. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο;

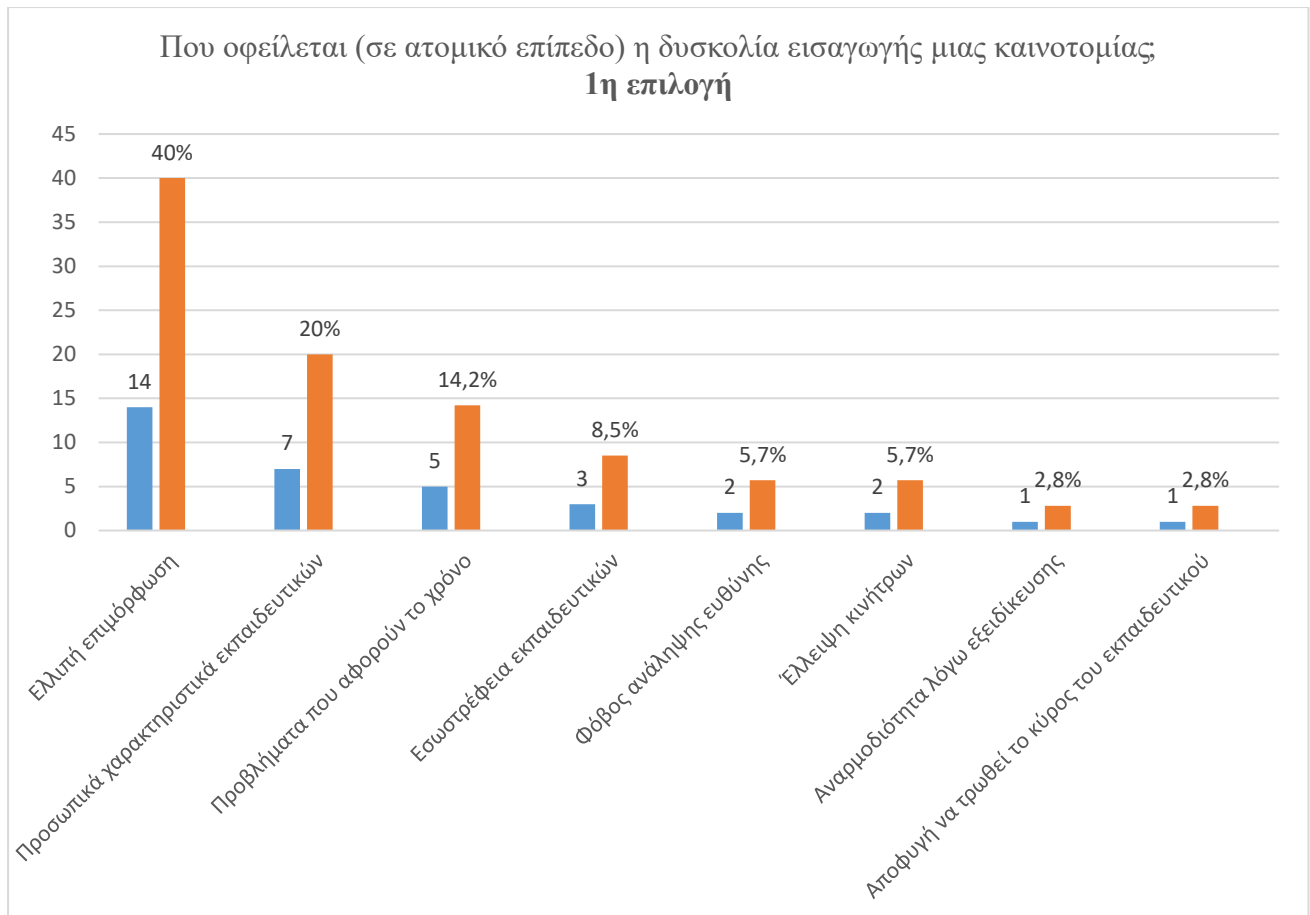
Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	34	97,1%
ΟΧΙ	1	2,9%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, σχεδόν όλο το δείγμα, δηλαδή το 97,1% (34 άτομα) συμφωνεί (ΝΑΙ) ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών κατέχουν κυρίαρχο ρόλο στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο, ενώ μόλις το 2,9% (1 άτομο) διαφωνεί (ΟΧΙ) ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών δεν διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο.

19. Που οφείλεται (σε ατομικό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας. Έως 3 επιλογές με σειρά προτεραιότητας (πχ. 1. Ελλιπή επιμόρφωση 2. Έλλειψη κινήτρων 3. Φόβος ανάληψης ευθύνης);

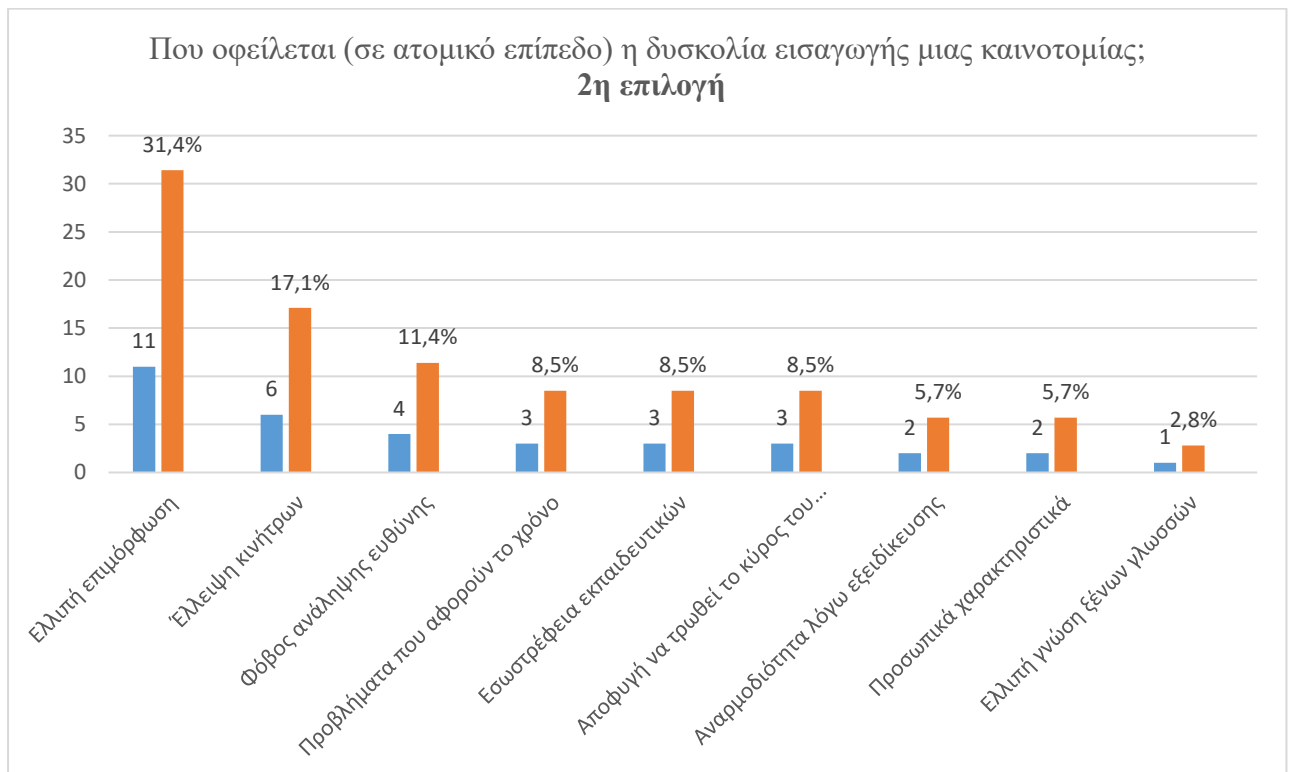
Που οφείλεται (σε ατομικό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας 1^η επιλογή	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Ελλιπή επιμόρφωση	14	40%
Προσωπικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών	7	20%
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	5	14,2%
Εσωστρέφεια των εκπαιδευτικών	3	8,5%
Φόβος ανάληψης ευθύνης	2	5,7%
Έλλειψη κινήτρων	2	5,7%
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	1	2,8%
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	1	2,8%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, διαπιστώνεται ότι το 40% (14 άτομα) δηλώνει ότι ο πρώτος (1^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 20% (7 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο πρώτος σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι τα προβλήματα που αφορούν το χρόνο, με ποσοστό 14,2% (5 άτομα).

Που οφείλεται (σε ατομικό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας 2^η επιλογή	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Ελλιπή επιμόρφωση	11	31,4%
Έλλειψη κινήτρων	6	17,1%

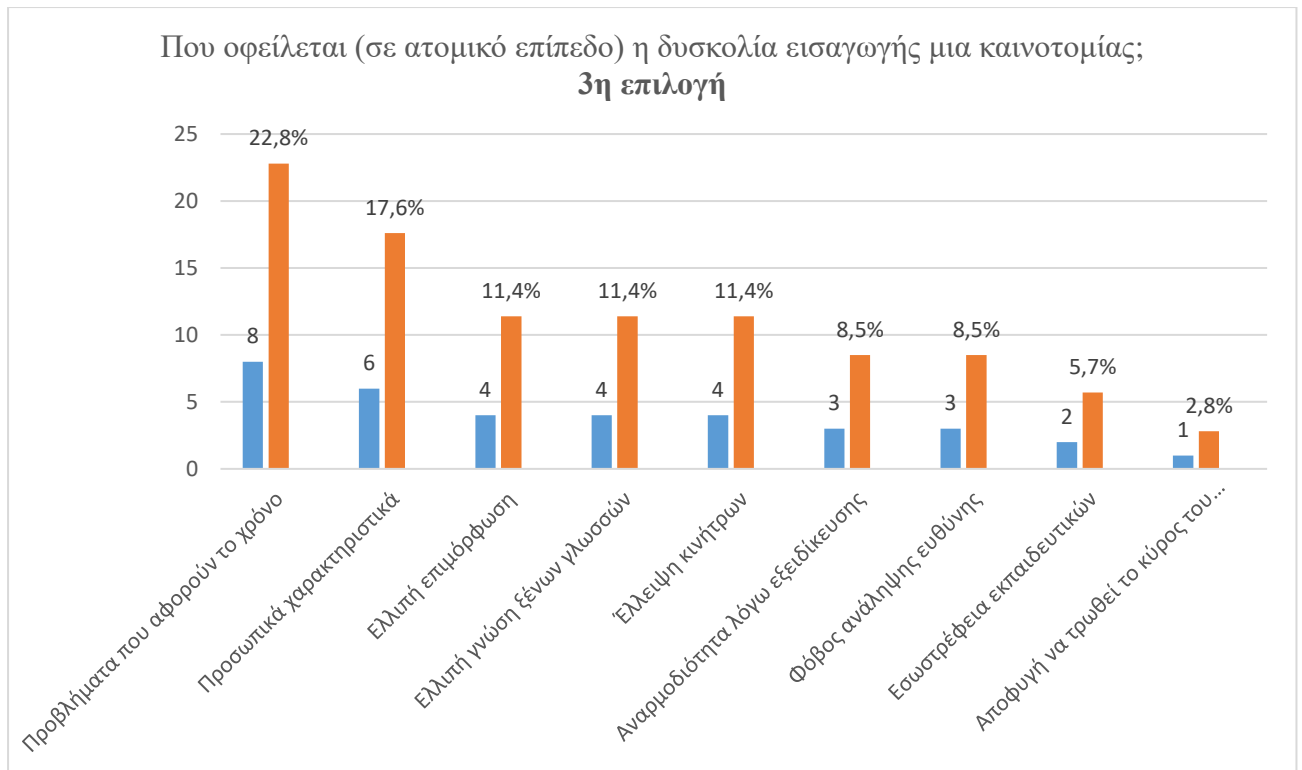
Φόβος ανάληψης ευθύνης	4	11,4%
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	3	8,5%
Εσωστρέφεια εκπαιδευτικών	3	8,5%
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	3	8,5%
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	2	5,7%
Προσωπικά χαρακτηριστικά	2	5,7%
Ελλιπή γνώση ξένων γλωσσών	1	2,8%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, διαπιστώνεται ότι το 31,4% (11 άτομα) δηλώνει ότι ο δεύτερος (2^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι πάλι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ο αμέσως

επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι η έλλειψη κινήτρων των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 17,1% (6 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο δεύτερος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι ο φόβος ανάληψης ευθύνης, με ποσοστό 11,4% (4 άτομα).

Που οφείλεται (σε ατομικό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας 3^η επιλογή	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	8	22,8%
Προσωπικά χαρακτηριστικά	6	17,6%
Ελλιπή επιμόρφωση	4	11,4%
Ελλιπή γνώση ξένων γλωσσών	4	11,4%
Έλλειψη κινήτρων	4	11,4%
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	3	8,5%
Φόβος ανάληψης ευθύνης	3	8,5%
Εσωστρέφεια εκπαιδευτικών	2	5,7%
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	1	2,8%
Σύνολο	35	100%

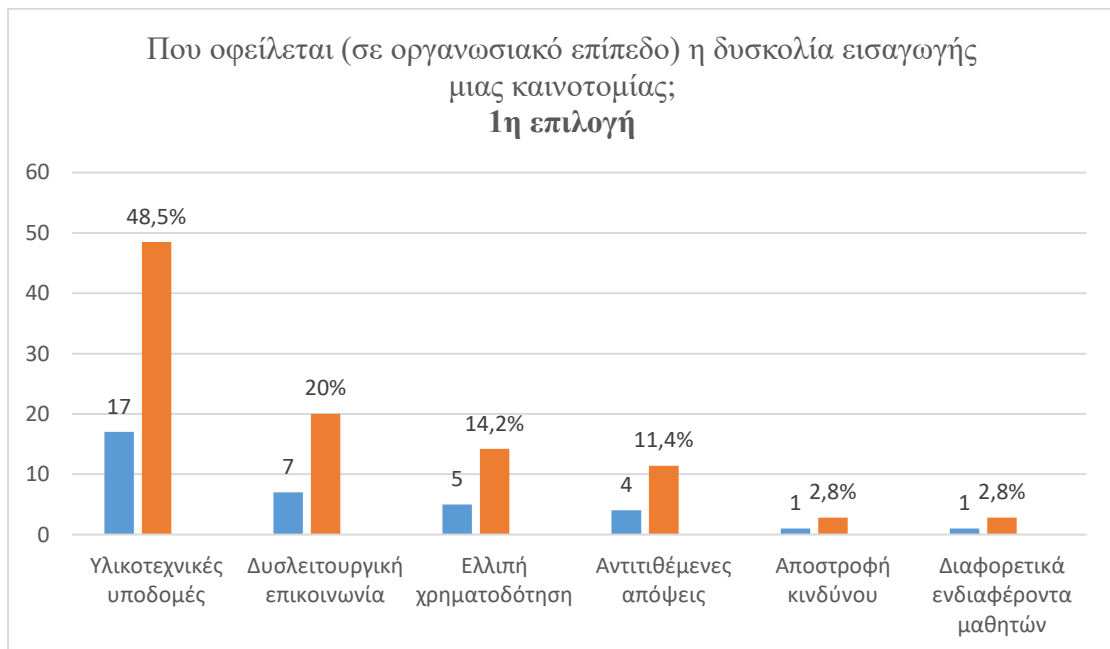

Από τους 35 νηπιαγωγούς, διαπιστώνεται ότι το 22,8% (8 άτομα) δηλώνει ότι ο τρίτος (3^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι τα προβλήματα που αφορούν το χρόνο. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 17,6% (6 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο τρίτος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 11,4% (4 άτομα).

20. Που οφείλεται (σε οργανωσιακό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας; Έως 3 επιλογές με σειρά προτεραιότητας.

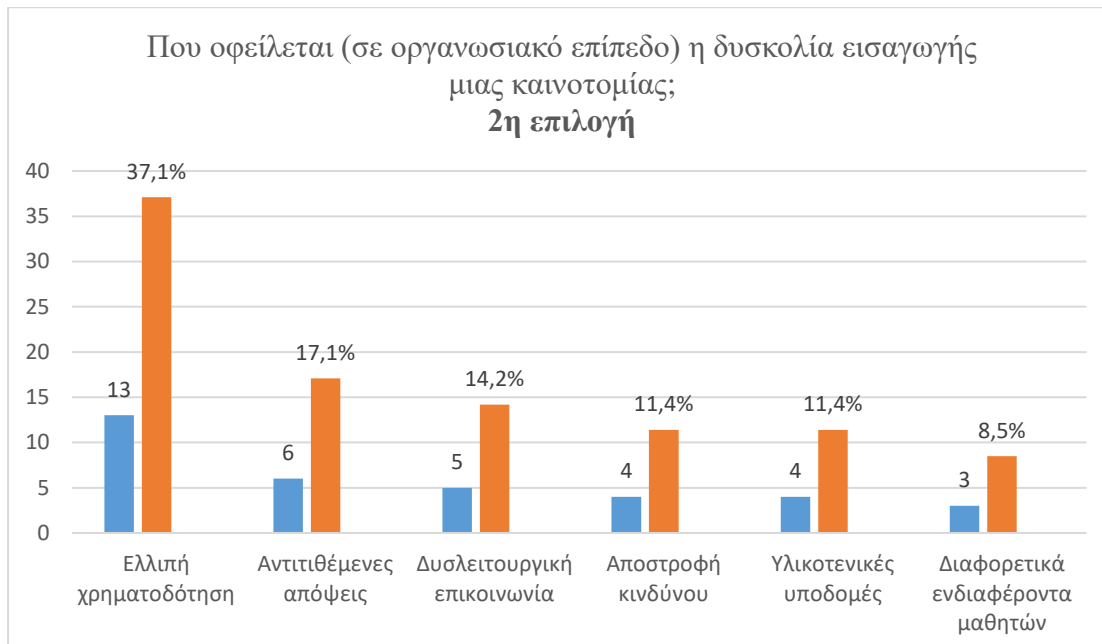
Που οφείλεται (σε οργανωσιακό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)

1 ^η επιλογή		
Υλικοτεχνικές υποδομές	17	48,5%
Δυσλειτουργική επικοινωνία	7	20%
Ελλιπή χρηματοδότηση	5	14,2%
Αντιτιθέμενες απόψεις	4	11,4%
Αποστροφή κινδύνου	1	2,8%
Διαφορετικά ενδιαφέροντα μαθητών	1	2,8%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, διαπιστώνεται ότι το 48,5% (17 άτομα) δηλώνει ότι ο πρώτος (1^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι οι υλικοτεχνικές υποδομές. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι η δυσλειτουργική επικοινωνία των φορέων, με ποσοστό 20% (7 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο πρώτος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η ελλιπή χρηματοδότηση, με ποσοστό 14,2% (5 άτομα).

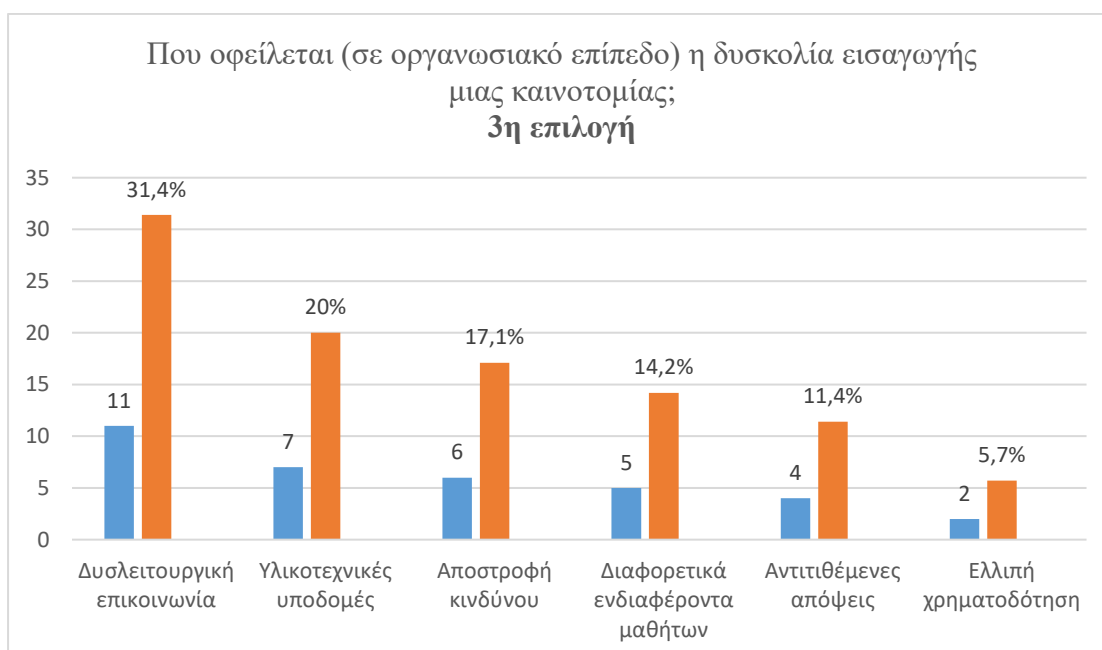
Που οφείλεται (σε οργανωσιακό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας; 2^η επιλογή	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Ελλιπή χρηματοδότηση	13	37,1%
Αντιτιθέμενες απόψεις	6	17,1%
Δυσλειτουργική επικοινωνία	5	14,2%
Αποστροφή κινδύνου	4	11,4%
Υλικοτεχνικές υποδομές	4	11,4%
Διαφορετικά ενδιαφέροντα μαθητών	3	8,5%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, διαπιστώνεται ότι το 37,1% (13 άτομα) δηλώνει ότι ο δεύτερος (2^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η ελλιπή χρηματοδότηση. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι οι αντιτιθέμενες απόψεις των εκπαιδευτικών και των

φορέων, με ποσοστό 17,1%(6 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο δεύτερος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η δυσλειτουργική επικοινωνία μεταξύ των φορέων, με ποσοστό 14,2% (5 άτομα).

Που οφείλεται (σε οργανωσιακό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας; 3^η επιλογή	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Δυσλειτουργική επικοινωνία	11	31,4%
Υλικοτεχνικές υποδομές	7	20%
Αποστροφή κινδύνου	6	17,1%
Διαφορετικά ενδιαφέροντα μαθητών	5	14,2%
Αντιτιθέμενες απόψεις	4	11,4%
Ελλιπή χρηματοδότηση	2	5,7%
Σύνολο	35	100%

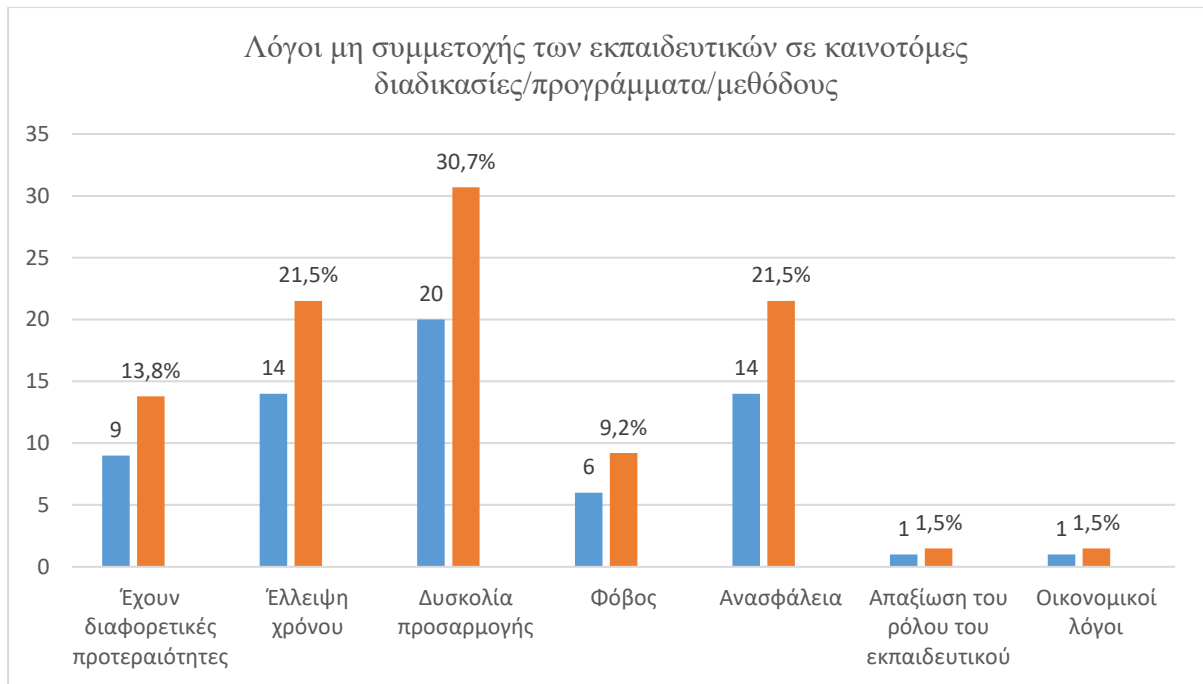

Από τους 35 νηπιαγωγούς, διαπιστώνεται ότι το 31,4% (11 άτομα) δηλώνει ότι ο τρίτος (3^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η δυσλειτουργική επικοινωνία μεταξύ των φορέων. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι οι υλικοτεχνικές υποδομές, με ποσοστό 20% (7 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο δεύτερος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η αποστροφή κινδύνου, με ποσοστό 17,1% (6 άτομα).

21. Ποια είναι η άποψή σας για τους λόγους μη συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε καινοτόμες διαδικασίες/προγράμματα/μεθόδους. Έως 2 επιλογές

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση, ερωτήθηκαν 35 άτομα κάποια από τα οποία έδωσαν μία (1) απάντηση, άλλα έδωσαν δύο (2) απαντήσεις και άλλοι έδωσαν τρεις (3) απαντήσεις. Έχουν συμπεριληφθεί σε κατηγορίες όλες οι απαντήσεις των ερωτώμενων.

Ποια είναι η άποψή σας για τους λόγους μη συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε καινοτόμες διαδικασίες/προγράμματα/μεθόδους;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Έχουν διαφορετικές προτεραιότητες	9	13,8%
Έλλειψη χρόνου	14	21,5%
Δυσκολία προσαρμογής	20	30,7%
Φόβος	6	9,2%
Ανασφάλεια	14	21,5%
Απαξίωση του ρόλου του εκπαιδευτικού	1	1,5%
Οικονομικοί λόγοι	1	1,5%
Σύνολο	65 (απαντήσεις)	100%

Από τις 65 συνολικές απαντήσεις τους δείγματος, το 13,8% (9 άτομα) θεωρεί ότι ένας από τους λόγους μη συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε καινοτόμες διαδικασίες/προγράμματα/μεθόδους είναι ότι έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, το 21,5% (14 άτομα) πιστεύει ότι ένας λόγος είναι η έλλειψη χρόνου των εκπαιδευτικών, η πλειονότητα, δηλαδή το 30,7% (20 άτομα) δηλώνει ότι ένας από τους λόγους μη συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε καινοτόμες διαδικασίες/προγράμματα/μεθόδους είναι η δυσκολία προσαρμογής των εκπαιδευόμενων. Ακόμη, το 9,2% (6 άτομα) θεωρεί ότι ένας άλλος λόγος είναι ο φόβος μιας ενδεχόμενης αλλαγής, το 21,5% (14 άτομα) πιστεύει ότι οφείλεται στην ανασφάλεια των εκπαιδευτικών, ενώ το 3% (2 άτομα) δηλώνει ότι ο λόγος μη συμμετοχής είναι η απαξίωση του ρόλου του εκπαιδευτικού και οι οικονομικοί λόγοι.

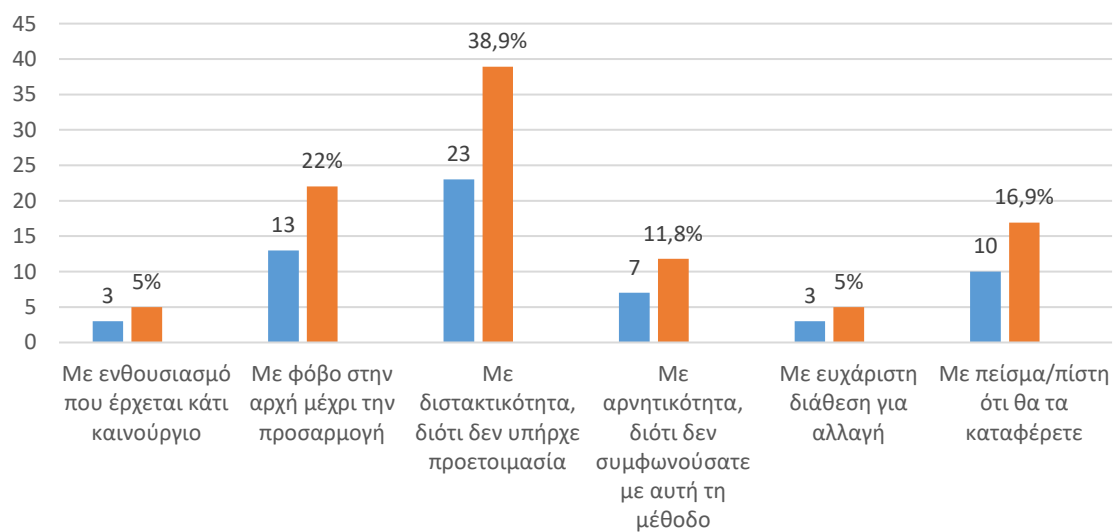
22. Σύμφωνα με την εγκύκλιο που δημοσιεύτηκε στις 24/04/20 για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με σύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας στα νηπιαγωγεία, πώς αντιμετωπίσατε αυτή τη σύντομη αλλαγή; Έως 2 επιλογές

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση, ερωτήθηκαν 35 άτομα κάποια από τα οποία έδωσαν μία (1) απάντηση, άλλα έδωσαν δύο (2) απαντήσεις.

Σύμφωνα με την εγκύκλιο που δημοσιεύτηκε στις	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)

24/04/20 για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με σύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας στα νηπιαγωγεία, πώς αντιμετωπίσατε αυτή τη σύντομη αλλαγή;		
Με ενθουσιασμό που έρχεται κάτι καινούργιο	3	5%
Με φόβο στην αρχή μέχρι την προσαρμογή	13	22%
Με διστακτικότητα, διότι δεν υπήρχε προετοιμασία	23	38,9%
Με αρνητικότητα, διότι δεν συμφωνούσατε με αυτή τη μέθοδο	7	11,8%
Με ευχάριστη διάθεση για αλλαγή	3	5%
Με πείσμα/πίστη ότι θα τα καταφέρετε	10	16,9%
Σύνολο	59 (απαντήσεις)	100%

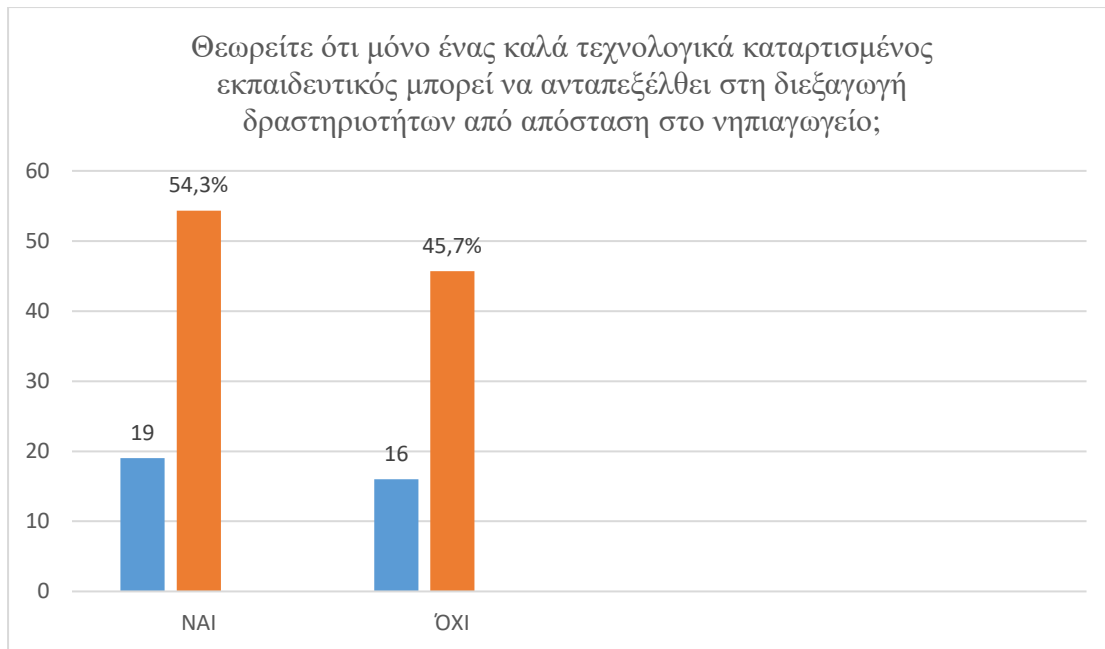
Πώς αντιμετωπίσατε αυτή την αλλαγή με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στα νηπιαγωγεία;

Από τις 59 συνολικές απαντήσεις του δείγματος, το 5% (3 άτομα) δηλώνει ότι την αλλαγή με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στα νηπιαγωγεία την αντιμετώπισε με ενθουσιασμό που έρχεται κάτι καινούργιο, το 22% (13 άτομα) την αντιμετώπισε με φόβο στην αρχή μέχρι την προσαρμογή, το 38,9% (23 άτομα) αντιμετώπισε αυτή την αλλαγή με διστακτικότητα, διότι δεν υπήρχε προετοιμασία. Επίσης, το 11,8% (7 άτομα) αντιμετώπισε τη συγκεκριμένη αλλαγή με αρνητικότητα, διότι δεν συμφωνούσε με αυτή τη μέθοδο, το 5% (3 άτομα) την αντιμετώπισε με ευχάριστη διάθεση για αλλαγή, ενώ το 16,9% του δείγματος (10 άτομα) με πείσμα/πίστη ότι θα τα καταφέρει.

23. Θεωρείτε ότι μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί αντεπεξέλθει στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο;

Θεωρείτε ότι μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί αντεπεξέλθει στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	19	54,3%
ΟΧΙ	16	45,7%
Σύνολο	35	100%

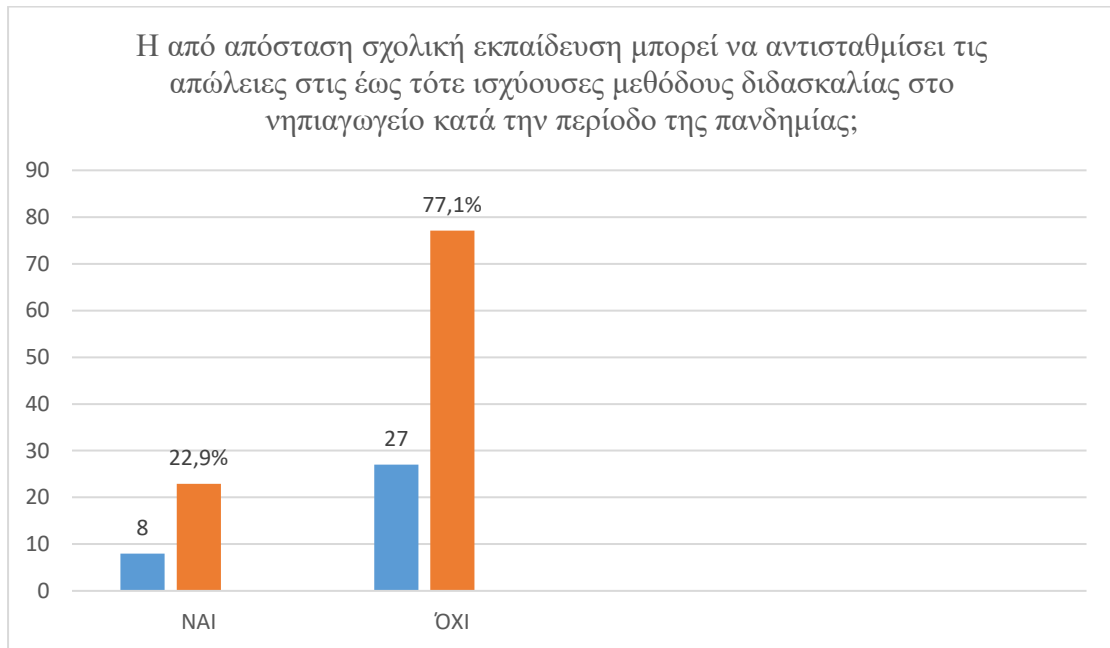

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 54,3% (19 άτομα) δηλώνει ότι (ΝΑΙ) μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί να ανταπεξέλθει στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο, ενώ το 46,7% (16 άτομα) θεωρεί ότι (ΟΧΙ) δεν μπορεί μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός να ανταπεξέλθει στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο.

24. Θεωρείτε ότι η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19;

Θεωρείτε ότι η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	8	22,9%
ΟΧΙ	27	77,1%

Σύνολο	35	100%
--------	----	------

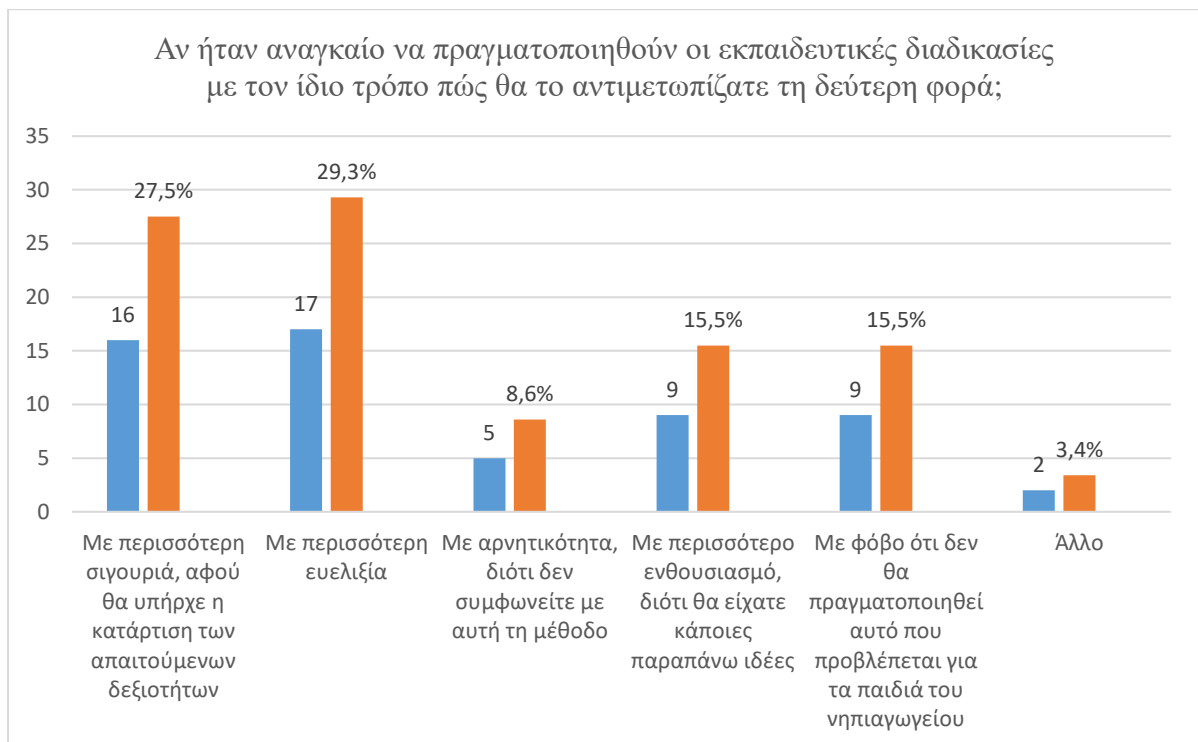
Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 22,9% (8 άτομα) δηλώνει ότι (ΝΑΙ) η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο, ενώ το 77,1% (27 άτομα) θεωρεί ότι (ΟΧΙ) η από απόσταση σχολική εκπαίδευση δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο.

25. Αν ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο πώς θα το αντιμετωπίζατε τη δεύτερη φορά;

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση, ερωτήθηκαν 35 άτομα κάποια από τα οποία έδωσαν μία (1) απάντηση, άλλα έδωσαν δύο (2) απαντήσεις.

Αν ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο πώς θα το αντιμετωπίζατε τη δεύτερη φορά;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)

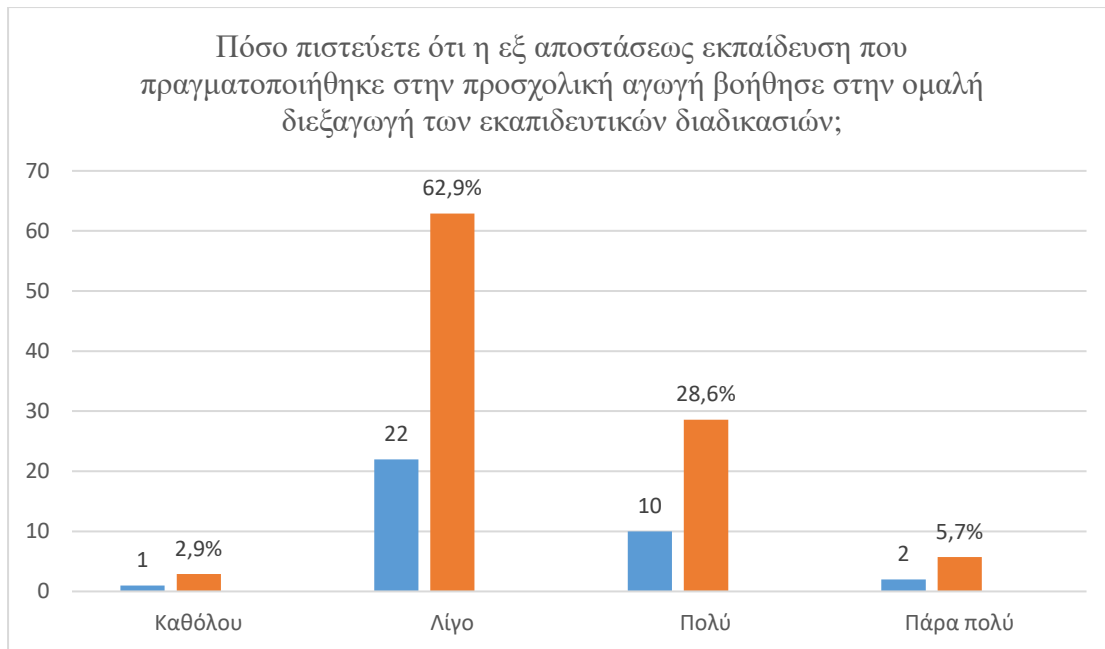
Με περισσότερη σιγουριά, αφού θα υπήρχε η κατάρτιση των απαιτούμενων δεξιοτήτων	16	27,5%
Με περισσότερη ευελιξία	17	29,3%
Με αρνητικότητα, διότι δεν συμφωνείτε με αυτή τη μέθοδο	5	8,6%
Με περισσότερο ενθουσιασμό, διότι θα είχατε κάποιες παραπάνω ιδέες	9	15,5%
Με φόβο ότι δεν θα πραγματοποιηθεί αυτό που προβλέπεται για τα παιδιά του νηπιαγωγείου	9	15,5%
Άλλο	2	3,4%
Σύνολο	58 (απαντήσεις)	100%

Από τις 58 απαντήσεις συνολικά, το 27,5% (16 άτομα) δηλώνει ότι αν ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο δεύτερη φορά θα το αντιμετώπιζε με περισσότερη σιγουριά, αφού θα υπήρχε η κατάρτιση των απαιτούμενων δεξιοτήτων, το 29,3% (17 άτομα) θα το αντιμετώπιζε με περισσότερη ευελιξία, ενώ το 8,6% (5 άτομα) με αρνητικότητα, διότι δεν θα συμφωνούσε με αυτή τη μέθοδο. Επιπλέον, το 15,5% (9 άτομα) θεωρεί ότι αν ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο δεύτερη φορά θα το αντιμετώπιζε με περισσότερο ενθουσιασμό, διότι θα είχε κάποιες παραπάνω ιδέες, αντίθετα το 15,5% (9 άτομα) θα το αντιμετώπιζε με φόβο μήπως δεν πραγματοποιηθεί αυτό που προβλέπεται για τα παιδιά του νηπιαγωγείου και το 3,4% (2 άτομα) θα το αντιμετώπιζαν με άλλο τρόπο.

26. Πόσο πιστεύετε ότι βοήθησε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών;

Πόσο πιστεύετε ότι βοήθησε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Καθόλου	1	2,9%
Λίγο	22	62,9%
Πολύ	10	28,6%
Πάρα πολύ	2	5,7%
Σύνολο	35	100%

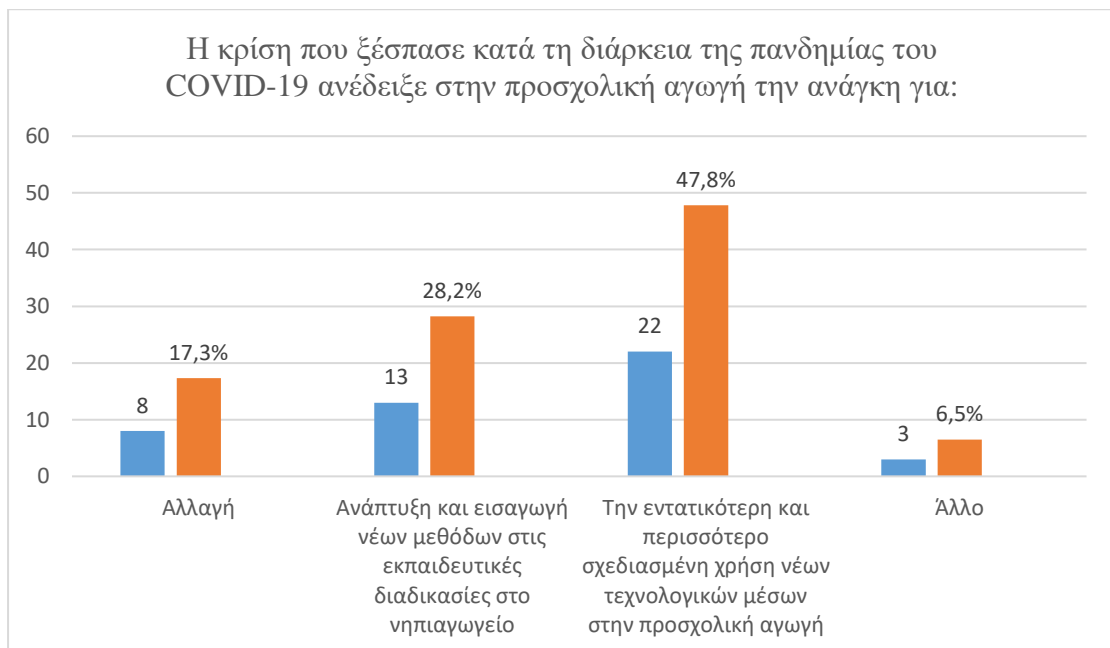
Από τους 35 νηπιαγωγούς που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, το 2,9% (1 άτομο) πιστεύει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή δεν βοήθησε καθόλου στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών, ενώ το 62,9% (22 άτομα) δηλώνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή βοήθησε λίγο στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Ακόμη, το 28,6% (10 άτομα) θεωρεί ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή βοήθησε πολύ στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών και το 5,7% (2 άτομα) δηλώνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή βοήθησε πάρα πολύ στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών.

27. Η κρίση που ξέσπασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) ανέδειξε στην προσχολική εκπαίδευση την ανάγκη για:

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση, ερωτήθηκαν 35 άτομα κάποια από τα οποία έδωσαν μία (1) απάντηση, άλλα έδωσαν δύο (2) απαντήσεις και άλλοι έδωσαν τρεις (3) απαντήσεις. Έχουν συμπεριληφθεί σε κατηγορίες όλες οι απαντήσεις των ερωτώμενων.

Η κρίση που ξέσπασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) ανέδειξε	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)

στην προσχολική εκπαίδευση την ανάγκη για:		
Αλλαγή	8	17,3%
Ανάπτυξη και εισαγωγή νέων μεθόδων στις εκπαιδευτικές διαδικασίες στο νηπιαγωγείο	13	28,2%
Την εντατικότερη και περισσότερο σχεδιασμένη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων στην προσχολική αγωγή	22	47,8%
Άλλο	3	6,5%
Σύνολο	46 (απαντήσεις)	100%

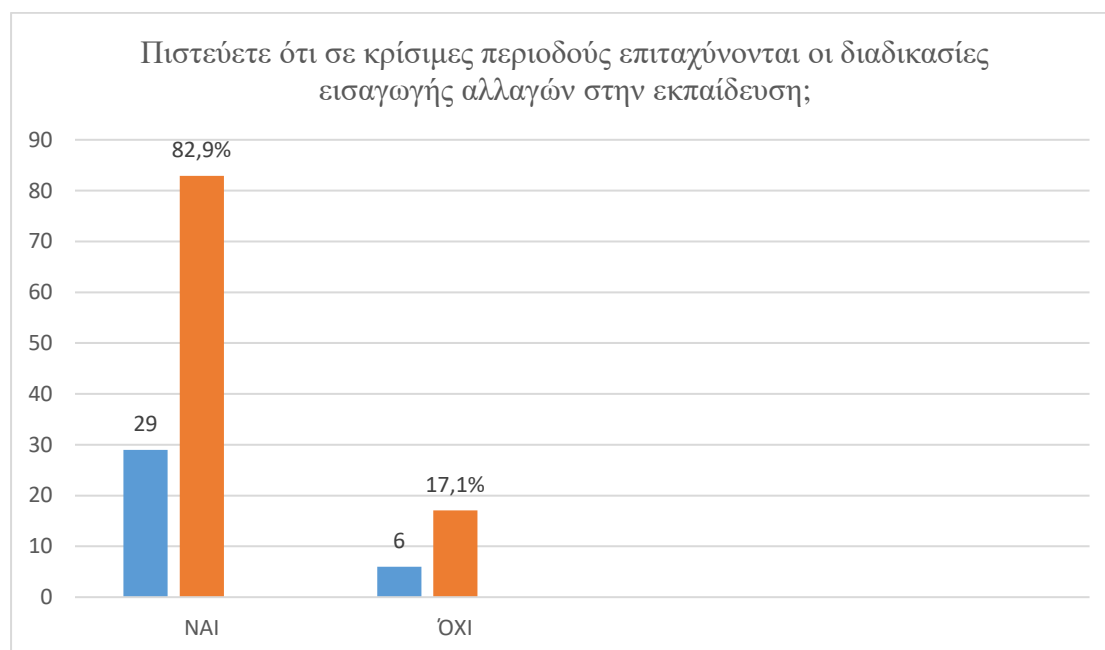

Από τις 46 απαντήσεις συνολικά, το 17,3% (8 άτομα) δηλώνει ότι η κρίση που ξέσπασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 ανέδειξε στην προσχολική αγωγή την ανάγκη για αλλαγή, το 28,2% (13 άτομα) πιστεύει ότι ανέδειξε την ανάγκη για ανάπτυξη και εισαγωγή νέων μεθόδων στις εκπαιδευτικές διαδικασίες στο νηπιαγωγείο, το 47,8% (22 άτομα) θεωρεί ότι ανέδειξε την ανάγκη για την

εντατικότερη και περισσότερο σχεδιασμένη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων, ενώ το 6,5% (3 άτομα) δηλώνει ότι η κρίση που ξέσπασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 ανέδειξε στην προσχολική αγωγή την ανάγκη για κάτι άλλο.

28. Πιστεύετε ότι σε κρίσιμες περιόδους επιταχύνονται οι διαδικασίες εισαγωγής αλλαγών στην εκπαίδευση;

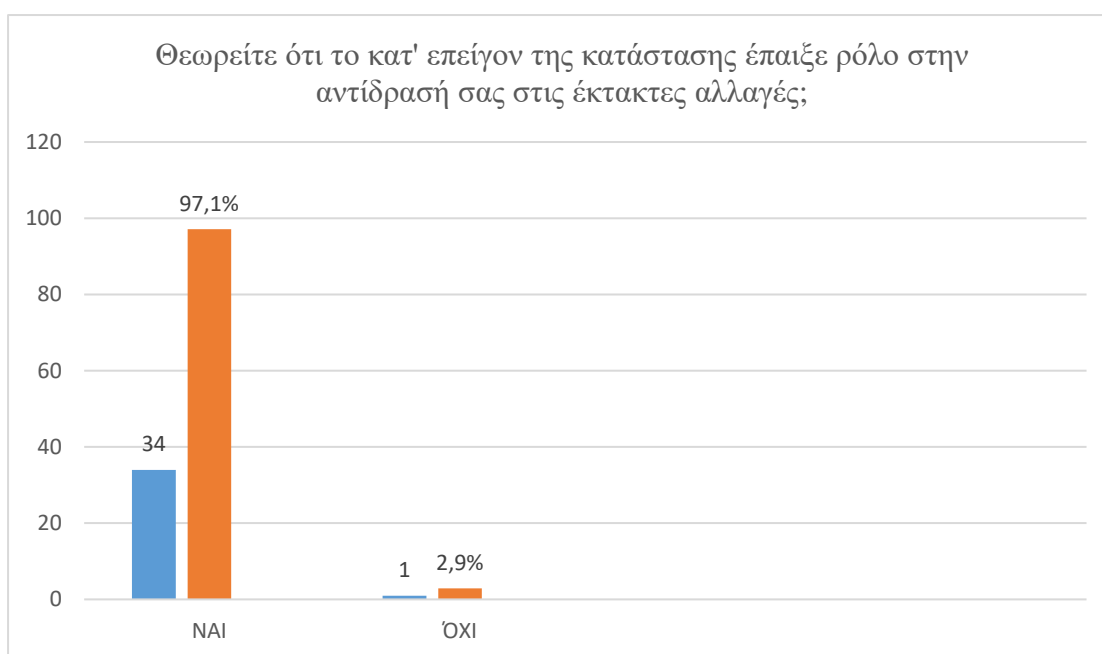
Πιστεύετε ότι σε κρίσιμες περιόδους επιταχύνονται οι διαδικασίες εισαγωγής αλλαγών στην εκπαίδευση;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	29	82,9%
ΟΧΙ	6	17,1%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, το 82,9% (29 άτομα) δηλώνει ότι (ΝΑΙ) μόνο σε κρίσιμες περιόδους επιταχύνονται οι διαδικασίες εισαγωγής αλλαγών στην εκπαίδευση, αντίθετα το 17,1% (6 άτομα) δηλώνει ότι (ΟΧΙ) δεν επιταχύνονται οι διαδικασίες εισαγωγής αλλαγών στην εκπαίδευση σε κρίσιμες περιόδους.

29. Θεωρείτε ότι το κατ' επείγον της κατάστασης έπαιξε ρόλο στην αντίδρασή σας στις έκτακτες αλλαγές;

Θεωρείτε ότι το κατ' επείγον της κατάστασης έπαιξε ρόλο στην αντίδρασή σας στις έκτακτες αλλαγές;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	34	97,1%
ΟΧΙ	1	2,9%
Σύνολο	35	100%

Από τους 35 νηπιαγωγούς, η πλειοψηφία, δηλαδή το 97,1% (34 άτομα) δηλώνει ότι (ΝΑΙ) το κατ' επείγον της κατάστασης έπαιξε ρόλο στην αντίδρασή τους στις έκτακτες αλλαγές, ενώ μόλις το 2,9% (1 άτομο) δηλώνει το αντίθετο (ΟΧΙ).

30. Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι επηρεάζουν την εισαγωγή αλλαγών / καινοτομιών στην προσχολική εκπαίδευση;

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση, ερωτήθηκαν 35 άτομα κάποια από τα οποία έδωσαν μία (1) απάντηση, άλλα έδωσαν δύο (2) απαντήσεις και

άλλοι έδωσαν τρεις (3) απαντήσεις. Έχουν συμπεριληφθεί σε κατηγορίες όλες οι απαντήσεις των ερωτώμενων.

Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι επηρεάζουν την εισαγωγή αλλαγών / καινοτομιών στην προσχολική εκπαίδευση;	Αριθμός Υποκειμένων	Ποσοστό (%)
Έλλιπής χρηματοδότηση	7	10,7%
Έλλιπής επιμόρφωση εκπαιδευτικών	9	13,8%
Έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών	4	6,1%
Προσωπικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών	21	32,3%
Τεχνολογική εξέλιξη	5	7,6%
Έλλιπής προγραμματισμός	6	9,2%
Έλλειψη ικανού διοικητικού προσωπικού	13	20%
Σύνολο	65 (απαντήσεις)	100%

Από τις 65 απαντήσεις συνολικά, το 10,7% (7 άτομα) δηλώνει ότι ο παράγοντας που επηρεάζει την εισαγωγή αλλαγών/καινοτομιών στην προσχολική αγωγή είναι η ελλιπής χρηματοδότηση, το 13,8% (9 άτομα) πιστεύει ότι είναι η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, το 6,1% (4 άτομα) θεωρεί ότι είναι η έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών. Επίσης, το 32,3% (21 άτομα) δηλώνει ότι ο παράγοντας που επηρεάζει την εισαγωγή αλλαγών/καινοτομιών στην προσχολική αγωγή είναι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, το 7,6% (5 άτομα) πιστεύει ότι είναι η τεχνολογική εξέλιξη, το 9,2% (6 άτομα) ο ελλιπής προγραμματισμός από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ το 20% (13 άτομα) θεωρεί ότι ο κυριότερος παράγοντας είναι η έλλειψη ικανού διοικητικού προσωπικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Διαπιστώσεις- Συμπεράσματα Έρευνας

8.1 Έλεγχος συσχετίσεων (χ^2)

19-6	ΑΕΙ	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό	Total	F
Ελλιπή επιμόρφωση	6	8	0	14	0,400
Προσωπικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών	3	4	0	7	0,200
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	5	0	0	5	0,143
Εσωστρέφεια των εκπαιδευτικών	1	1	1	3	0,086
Φόβος ανάληψης ευθύνης	2	0	0	2	0,057
Έλλειψη κινήτρων	2	0	0	2	0,057
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	1	0	0	1	0,029
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	0	1	0	1	0,029
Total	20	14	1	35	--
F	0,571	0,400	0,029	--	--

Υπόθεση: Εξετάζεται αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτηθέντων και στον πρώτο παράγοντα που θεωρείται ανασταλτικός στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στην προσχολική αγωγή (σε ατομικό επίπεδο).

Ο έλεγχος χ^2 κατέδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική εξάρτηση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές. Συνεπώς, το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή του παράγοντα που ευθύνεται για την δυσκολία εισαγωγής καινοτομιών στο νηπιαγωγείο. Στο παράρτημα 2 αναφέρεται αναλυτικά η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την διεξαγωγή του συγκεκριμένου συμπεράσματος.

8.2 Διαπιστώσεις- Συμπεράσματα έρευνας

Η παρούσα εργασία και κατ' επέκταση και η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως σκοπό τη διερεύνηση του/των τρόπου/πων που εισάγεται μια καινοτομία στην προσχολική αγωγή και ποιοι είναι οι μηχανισμοί άμυνας που λειτουργούν ανασταλτικά σε μια τέτοιου είδους διαδικασία. Αρχικά, είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι η υπόθεση της έρευνας επιβεβαιώθηκε και διαφαίνεται ότι πράγματι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας όταν πρόκειται να εισαχθεί μια καινοτομία στο νηπιαγωγείο, αλλά σε περιόδους κρίσης οι μηχανισμοί αυτοί

αμβλύνονται όταν υπάρχει επιτακτική ανάγκη για αλλαγή. Το πρώτο σκέλος της υπόθεσης επιβεβαιώνεται από δύο (2) ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, την ερώτηση 18 «Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο;», όπου η πλειοψηφία, δηλαδή το 97,1% (34 από τα 35 άτομα) απάντησε ναι, καθώς επίσης και από την ερώτηση 22 «Σύμφωνα με την εγκύκλιο που δημοσιεύτηκε στις 24/04/20 για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με σύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας στα νηπιαγωγεία, πώς αντιμετωπίσατε αυτή τη σύντομη αλλαγή; Έως 2 επιλογές», όπου το 38,9% (23 άτομα) των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής αντιμετώπισε αυτή την αλλαγή με διστακτικότητα, διότι δεν υπήρχε προετοιμασία. Το δεύτερο σκέλος της υπόθεσης επιβεβαιώνεται από την ερώτηση 29 «Θεωρείτε ότι το κατ' επείγον της κατάστασης έπαιξε ρόλο στην αντίδρασή σας στις έκτακτες αλλαγές;», όπου πάλι η πλειοψηφία, δηλαδή το 97,1% (34 άτομα) δηλώνει ότι (ΝΑΙ) το κατ' επείγον της κατάστασης έπαιξε ρόλο στην αντίδρασή τους στις έκτακτες αλλαγές.

Ο πρώτος στόχος που τέθηκε είναι να διερευνηθούν ποιες καινοτομίες εισήχθησαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19). Σύμφωνα με τον Hauschildt (2004), για να μπορέσει να προσδιοριστεί αν μια διαδικασία είναι καινοτομία ή όχι, είναι απαραίτητο να πληρεί τρία (3) κριτήρια. Στην προκειμένη περίπτωση η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο αποτελεί μια καινοτόμο διαδικασία, διότι:

A) Θα πρέπει να είναι ένα αντικείμενο, το οποίο χρήζει αλλαγής. Αυτό το αντικείμενο μπορεί να είναι ένα σύστημα, μια ιδέα, μια διαδικασία, μια μέθοδος, μια ενέργεια, ένας κανόνας κλπ. Μια σκέψη δεν αρκεί να μείνει μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά πρέπει και να εφαρμοστεί έμπρακτα, προκειμένου να γίνει καινοτομία. B) Για να μπορέσει να υπάρξει μια καινοτομία είναι απαραίτητο να ενεργοποιηθεί και μια ομάδα ανθρώπων. Συνεπώς, οι καινοτομίες εξαρτώνται από τον ανθρώπινο παράγοντα. Γ) Το προϊόν που θα πραχθεί μέσα από τις καινοτόμες διαδικασίες, θα πρέπει να συμβαδίζει απόλυτα με τη νέα πραγματικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που θα επιφέρει μια καινοτομία, θα πρέπει να παρουσιάζουν ένα προϊόν εξελιγμένο, τελείως καινούργιο που να διαφέρει παρασάγγας από το ήδη υπάρχων. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι στην ερώτηση 8 «Πιστεύετε γενικά ότι εν μέσω της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) εισήχθησαν στα νηπιαγωγεία καινοτόμες μέθοδοι στην διεξαγωγή των δραστηριοτήτων;» το 62,9% (22 από τα 35 άτομα) απάντησε θετικά στην εισχώρηση καινοτομιών στο νηπιαγωγείο

κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση 9 «Μπορείτε να αναφέρετε δύο (2) μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων στην από απόσταση εκπαίδευση κατά το χρονικό διάστημα της καραντίνας στην προσχολική αγωγή;» γίνεται αναφορά σε μερικές από τις μεθόδους/καινοτομίες που χρησιμοποιήθηκαν κατά την πανδημία του COVID-19. Διαπιστώθηκε ότι το 14,5% (9 άτομα) χρησιμοποίησε ως μέθοδο διεξαγωγής δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο την σύγχρονη εκπαίδευση, το 12,9% (8 άτομα) την ασύγχρονη εκπαίδευση και την τηλεεκπαίδευση, το 11,2% (7 άτομα) έκανε χρήση ψηφιακών παιχνιδιών και φύλλων εργασίας, το 14,5% (9 άτομα) χρησιμοποίησε οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο, τραγούδια, παραμύθια), το 17,7% (11 άτομα) έκανε χρήση ειδικών εφαρμογών και πλατφόρμων (YouTube, PowerPoint, WebEx), το 4,8% (3 άτομα) είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τα νήπια και έστειλε υλικό μέσω email, ενώ το 6,4% (4 άτομα) δεν χρησιμοποιήθηκε καμία τέτοια μέθοδος στο νηπιαγωγείο.

Ο δεύτερος στόχος που τέθηκε είναι να εξετασθούν οι πιθανές αιτίες που λειτουργούν ανασταλτικά στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού. Τέτοιοι ανασταλτικοί παράγοντες είναι οι λεγόμενες αμυντικές ρουτίνες. Ως αμυντική ρουτίνα ορίζεται κάθε πολιτική ή κάθε δράση που αναγκάζει τα άτομα, τα συστήματα, τις ομάδες ή τις δομές να αποφεύγουν τις δυσκολίες που προκύπτουν κατά την υλοποίηση μιας καινοτομίας και ιδίως όταν τους εμποδίζουν να αναγνωρίζουν την ύπαρξη ή τα αίτιά τους. Οι ατομικές αμυντικές ρουτίνες θεωρούνται ως η βάση κάθε οργανωσιακής μάθησης. Η μάθηση κατανοείται ως αλλαγή συμπεριφοράς των ατόμων. Το άτομο προσλαμβάνει νέες πληροφορίες σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και τις ανακατασκευάζει στην ήδη υπάρχουσα γνώση. Σύμφωνα με τον Argyris (1999, σελ. 232) ως οργανωσιακές αμυντικές ρουτίνες ορίζονται οι ενέργειες ή οι πολιτικές εκείνες που προφυλάσσουν τα μέλη ενός οργανισμού από τη βίωση αμηχανίας ή απειλής. Σύμφωνα και με το θεωρητικό πλαίσιο, οι παράγοντες, οι οποίοι εμποδίζουν την εισαγωγή και την εφαρμογή των καινοτομιών στην εκπαίδευση και στο χώρο της προσχολικής αγωγής είναι:

1. Παράβλεψη του κοινωνικού και πολιτισμικού περιγύρου της τάξης και της τοπικής κοινωνίας.
2. Η σχεδίαση των καινοτομιών, η οποία γίνεται από ειδικούς και όχι από εκπαιδευτικούς της τάξης.

3. Οι Σχολικές Μονάδες, οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται ως κοινωνικά συστήματα με διαρκή εξελικτική πορεία.

4. Απουσία στήριξης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

5. Ο διευθυντής, ο οποίος αποτελεί το «μεσάζοντα» της κρατικής εξουσίας και των εκπαιδευτικών.

6. Απουσία σύνδεσης θεωρίας και πράξης.

7. Επικέντρωση στο περιεχόμενο της καινοτομίας και όχι στη δυνατότητα του εκπαιδευτικού να καινοτομεί.

8. Φόβος για το νέο, το οποίο ξεφεύγει από τις καθιερωμένες, πεπατημένες πρακτικές. (Πλακούτση, 2017,σελ.35)

Πιο αναλυτικά, στην ερώτηση 19 «Που οφείλεται (σε ατομικό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας. Έως 3 επιλογές με σειρά προτεραιότητας», από το δείγμα της έρευνας το 40% (14 άτομα) δηλώνει ότι ο πρώτος (1^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 20% (7 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο πρώτος σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι τα προβλήματα που αφορούν το χρόνο, με ποσοστό 14,2% (5 άτομα). Επιπροσθέτως, το 31,4% (11 άτομα) δηλώνει ότι ο δεύτερος (2^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι πάλι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι η έλλειψη κινήτρων των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 17,1% (6 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο δεύτερος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι ο φόβος ανάληψης ευθύνης, με ποσοστό 11,4% (4 άτομα). Ακόμη, το 22,8% (8 άτομα) δηλώνει ότι ο τρίτος (3^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι τα προβλήματα που αφορούν το χρόνο. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 17,6% (6 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός

παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο τρίτος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε ατομικό επίπεδο είναι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με ποσοστό 11,4% (4 άτομα). Συνεπώς, μπορεί να διεξαχθεί το συμπέρασμα ότι σε ατομικό επίπεδο οι παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην εισαγωγή καινοτομιών στην προσχολική αγωγή, αλλά και γενικότερα είναι η ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, η έλλειψη χρόνου, η έλλειψη κινήτρων και ο φόβος ανάληψης ευθύνης. Στην ερώτηση 20 «Που οφείλεται (σε οργανωσιακό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας. Έως 3 επιλογές με σειρά προτεραιότητας.» φαίνονται οι παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά, κυρίως, σε οργανωσιακό επίπεδο. Πιο αναλυτικά, το 48,5% (17 άτομα) δηλώνει ότι ο πρώτος (1^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι οι υλικοτεχνικές υποδομές. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι η δυσλειτουργική επικοινωνία των φορέων, με ποσοστό 20% (7 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο πρώτος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η ελλιπή χρηματοδότηση, με ποσοστό 14,2% (5 άτομα). Επιπλέον, το 37,1% (13 άτομα) δηλώνει ότι ο δεύτερος (2^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η ελλιπή χρηματοδότηση. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι οι αντιτιθέμενες απόψεις των εκπαιδευτικών και των φορέων, με ποσοστό 17,1% (6 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο δεύτερος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η δυσλειτουργική επικοινωνία μεταξύ των φορέων, με ποσοστό 14,2% (5 άτομα). Τέλος, το 31,4% (11 άτομα) δηλώνει ότι ο τρίτος (3^{ος}) παράγοντας που οφείλεται η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η δυσλειτουργική επικοινωνία μεταξύ των φορέων. Ο αμέσως επόμενος πιο σημαντικός παράγοντας είναι οι υλικοτεχνικές υποδομές, με ποσοστό 20% (7 άτομα) να συμφωνεί σε αυτό. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, τον οποίο επέλεξαν οι ερωτώμενοι ως ο δεύτερος πιο σημαντικός για τη δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας σε οργανωσιακό επίπεδο είναι η αποστροφή κινδύνου, με ποσοστό 17,1% (6 άτομα). Συμπερασματικά, η θεωρία συγκλίνει με τα ερευνητικά αποτελέσματα και μπορεί να διεξαχθεί το συμπέρασμα ότι σε οργανωσιακό επίπεδο οι παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην εισαγωγή

καινοτομιών στην προσχολική αγωγή, αλλά και γενικότερα είναι οι υλικοτεχνικές υποδομές, η δυσλειτουργική επικοινωνία μεταξύ των φορέων, αλλά και των μελών μιας σχολικής μονάδας, η ελλιπή χρηματοδότηση από τους κρατικούς μηχανισμούς και οι αντιτιθέμενες απόψεις των εκπαιδευτικών και των φορέων.

Ο τρίτος στόχος που τέθηκε είναι να διερευνηθεί με ποιον/ποιους τρόπο/πούς η πανδημία του COVID-19 συνέβαλε θετικά στην εισαγωγή μιας καινοτομίας. Η νέα πραγματικότητα και οι δυσμενείς συνθήκες έφεραν την ανάγκη για αλλαγή στις εκπαιδευτικές διαδικασίες και στον τρόπο διεξαγωγής τους. Η πανδημία του κορονοϊού αποτέλεσε τον κινητήριο μοχλό για την εισαγωγή νέων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων στην προσχολική αγωγή. Πιο εμπεριστατωμένα, στην ερώτηση 17 «Τι είδους επιμόρφωση θεωρείτε ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει σε σχέση με» γίνεται λόγος για την ανάγκη των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση σε σχέση με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας και το περιεχόμενο του κάθε αντικειμένου, γεγονός που θα έπρεπε να έχει διευθετηθεί πριν δημιουργηθεί η συγκεκριμένη ανάγκη σε περίοδο κρίσης. Πιο συγκεκριμένα, το 40% (14 άτομα) πιστεύει ότι πρέπει να υπάρχει επιμόρφωση σε σχέση με τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Άρα, η πανδημία του COVID-19 δημιούργησε την ανάγκη για επιμόρφωση σχετικά με τις ΤΠΕ. Ακόμη, εκεί που συνέβαλε θετικά η πανδημία ήταν στο γεγονός ότι ανέδειξε την αναγκαιότητα για την εισαγωγή νέων μεθόδων διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο. Στην ερώτηση 27 « Η κρίση που ξέσπασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) ανέδειξε στην προσχολική εκπαίδευση την ανάγκη για:», γίνεται εμφανές ότι το 47,8% (22 από τα 35 άτομα) θεωρεί ότι ανέδειξε την ανάγκη για την εντατικότερη και περισσότερο σχεδιασμένη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων.

Ο τέταρτος στόχος αναφέρεται στην διερεύνηση σχετικά με το αν η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει θετικά στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή. Είναι φανερό, ότι η από απόσταση σχολική εκπαίδευση αποτέλεσε επιτακτική ανάγκη προκειμένου να μην σταματήσουν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες. Ωστόσο, δεν συνέβαλε θετικά στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή. Πιο αναλυτικά, στην ερώτηση 24 του ερωτηματολογίου «Θεωρείτε ότι η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο

νηπιαγωγείο κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19;» γίνεται αντιληπτό ότι η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση δεν μπορεί να αντισταθμίσει τη δια ζώσης σχολική διαδικασία, με ποσοστό να συμφωνεί σε αυτό 77,1% (27 από τα 35 άτομα) θεωρεί ότι (ΟΧΙ) η από απόσταση σχολική εκπαίδευση δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο. Επιπλέον, στην ερώτηση 26 «Πόσο πιστεύετε ότι βοήθησε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών;» γίνεται ξεκάθαρο ότι από τους 35 νηπιαγωγούς που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, το 2,9% (1 άτομο) πιστεύει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή δεν βοήθησε καθόλου στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών, ενώ το 62,9% (22 άτομα) δηλώνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή βοήθησε λίγο στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Ακόμη, το 28,6% (10 άτομα) θεωρεί ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή βοήθησε πολύ στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών και το 5,7% (2 άτομα) δηλώνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή βοήθησε πάρα πολύ στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών

Ο πέμπτος και τελευταίος στόχος που τέθηκε είναι να εξεταστεί αν η τεχνολογική κατάρτιση των εκπαιδευτικών συμβάλλει στην ευκολία εισαγωγής καινοτομιών στην προσχολική αγωγή. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση 10 «Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε εξοικειωμένος/νη με την εισαγωγή των συγκεκριμένων μεθόδων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;» από τους 35 νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνα, το 5,8% (2 άτομα) θεωρεί ότι δεν έχει εξοικειωθεί καθόλου με τις νέες μεθόδους που εισήχθησαν στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο, το 40% (14 άτομα) πιστεύει ότι έχει εξοικειωθεί λίγο με τις συγκεκριμένες μεθόδους, το 37,1% (13 άτομα) δηλώνει ότι έχει εξοικειωθεί πολύ με τις νέες μεθόδους, ενώ μόλις το 17,1% (6 άτομα) θεωρεί ότι έχει εξοικειωθεί πάρα πολύ με τις συγκεκριμένες νέες μεθόδους στις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Ακόμη, στην ερώτηση 23 «Θεωρείτε ότι μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί αντεπεξέλθει στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο;» οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, δηλαδή το 54,3% (19 από τα 35 άτομα) δηλώνει ότι (ΝΑΙ) μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί

να ανταπεξέλθει στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο. Συνεπώς, από τις 2 παραπάνω ερωτήσεις αναδύεται το συμπέρασμα ότι η τεχνολογική κατάρτιση ενός εκπαιδευτικού διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην ευκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας στην προσχολική αγωγή και γενικότερα στην εκπαίδευση.

8.3 Προτάσεις για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και για περαιτέρω έρευνα

Από τα παραπάνω αποτελέσματα που διεξήχθησαν από την παρούσα έρευνα, μπορούν να προκύψουν προτάσεις, ώστε τα αποτελέσματα αυτά να αξιοποιηθούν στην παιδαγωγική πράξη. Αρχικά, φαίνεται να υπάρχει επιτακτική ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην προσχολική αγωγή όσον αφορά στις ΤΠΕ, αλλά και στον τρόπο διεξαγωγής της από απόστασης σχολικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι η σχολική κοινότητα θα πρέπει να είναι πάντα σε εγρήγορση για την διαχείριση κρίσεων που προκύπτουν, όπως αυτή του COVID-19, αλλά και ευέλικτη για την εισαγωγή αλλαγών και καινοτομιών που είναι αναγκαίες να πραγματοποιηθούν για την αντιμετώπιση αυτών των κρίσιμων καταστάσεων. Συνεπώς, είναι σκόπιμο να γίνει άρση των αμυντικών ρουτινών, τόσο από την πλευρά των εκπαιδευτικών (ατομικό επίπεδο), όσο και από την πλευρά οργανωτικών φορέων (οργανωσιακό επίπεδο). Δεν θα έπρεπε να παραληφθεί το γεγονός ότι είναι υψίστης σημασίας να αναβαθμιστούν και να ενισχυθούν οι υλικοτεχνικές υποδομές των σχολικών μονάδων, προκειμένου να υπάρχει η δυνατότητα εισαγωγής καινοτομιών στην εκπαίδευση.

Σε ό, τι αφορά στις προτάσεις που θα μπορούσαν να γίνουν για περαιτέρω έρευνα και συζήτηση είναι οι εξής:

α) Να γίνει μία σύγκριση των αποτελεσμάτων όσον αφορά στους νηπιαγωγούς που εργάζονται σε δημόσιο σχολείο, σε σχέση με αυτούς που εργάζονται σε ιδιωτικό σχολείο, σε σχετική συνάφεια πάντα με τον τρόπο που εισάγεται μια καινοτομία και στα δύο είδη σχολείων, καθώς επίσης και ποια προβλήματα αντιμετωπίζει το κάθε είδος σχολείου στην εισαγωγή αλλαγών σε ατομικό και οργανωσιακό επίπεδο.

β) Να γίνει μία σύγκριση των αποτελεσμάτων σε σχέση με το φύλο των νηπιαγωγών και τα ατομικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαίδευση.

γ) Να συμπεριληφθεί στην έρευνα η περιοχή που διδάσκει ο/η κάθε νηπιαγωγός και η εκάστοτε σχολική μονάδα στον τρόπο που ευνοεί την εισαγωγή καινοτομιών στην προσχολική αγωγή.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αβραμίδου, Φ. (2016). *Ο ρόλος της ηγεσίας στην καινοτομία και τη δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. [Διπλωματική Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Γιαβρίμης, Π. Παπάνης, Ε. Νεοφώτιστος, Β. Βαλκάνος, Ε. (2010). *Απόψεις εκπαιδευτικών για την εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση*. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Τμήμα Κοινωνιολογίας

Γλέζου, Κ. Καλτσάκης, Β. Λούβρης, Α. Τζιμόπουλος, Ν. (2018, Νοέμβριος 24-25-26). *Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στα συνεργατικά σχολικά προγράμματα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Πάτρα, Υ.Π.Π.Ε.Θ

Γούτα, Ε. Αντωνίου, Π. Παπαδάκης, Σ. (2017, Νοέμβριος 23-26). *Συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση και συνεργατική μάθηση μέσω περιβαλλοντικών συνδιαμόρφωσης περιεχομένου*. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Εφημερίδα ΑΥΓΗ. *Η σημασία της εκπαίδευσης* (Δημοσιεύθηκε 07/06/2015, ανασύρθηκε 20/11/20).

Ηλιάδης, Ν. (2018). *Εισαγωγή και εφαρμογή καινοτομιών στο δημοτικό σχολείο από την οπτική γωνία των διευθυντών σχολικών μονάδων*. [Διπλωματική Εργασία]. ΠΑΝΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Ιορδανίδης, Δ. Γ. (2006). *Διεύθυνση σχολείου και διαχείριση αλλαγής. Στο Γ. Μπαγάκης. Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα. Εκδόσεις Μεταίχμιο

Ιωαννίδης, Χ. (2012). *Διαχείριση Συγκρούσεων. Η μελέτη περίπτωσης της FAMAR Α.Ε.* ΤΕΙ ΚΑΒΑΛΑΣ, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

Καβούρη, Π. (1999). *Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και των διευθυντών-ντριων στις διδακτικές και οργανωτικές καινοτομίες του σχολείου*. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ.106, 91-100

Καραθάνος, Δ. (2006). *Διαχείριση Κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον*. [Πτυχιακή Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Καρυδά, Ε. (2011). *Ο ρόλος της καινοτομίας στην εκπαίδευση σχολικές καινοτομίες προτάσεις για την εισαγωγή και εφαρμογή σχολικών καινοτομιών στο πρόγραμμα σπουδών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης*. Πειραιάς: Εκδόσεις Κιβωτός

Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα, Εκδόσεις: ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Κοντάκος, Α. (2020). *Αμυντικές Ρουτίνες*. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Μάθημα: Θεωρίες και Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων (Σημειώσεις Διδάσκοντα)

Κοντάκος, Α. Παπαγεωργίου, Ι. Κιούση, Σ. (2020). *Εισαγωγή Καινοτομιών στην Εκπαίδευση*. Στο: Φ. Καλαβάσης & Α. Κοντάκος, Θέματα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός

Κούτρα, Χ. Λουκά, Ε. Μπούρας, Σ. (2007). *Καινοτόμα Προγράμματα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Σπυροπούλου Δήμητρα

Λαζάρου, Μ. Παπαγεωργάκης, Α. Φουζάς, Γ. (2016). *Η εισαγωγή και εφαρμογή τεχνολογικών καινοτομιών ως παράγοντας διοικητικής αποτελεσματικότητας στην εκπαίδευση*. Ελληνικό Ινστιτούτο Οικονομικών της Εκπαίδευσης & Δια Βίου Μάθησης, της Έρευνας και της Καινοτομίας (Ανάσυρση 16/07/20)

Μενεξές, Γ. (2009). *Η Έρευνα με ερωτηματολόγιο*. [Διατρηματικό Μεταπτυχιακό]. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ. Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Μπαλιούρης, Ε. (2019). *Οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη διαχείριση κρίσεων στα σχολεία: η περίπτωση της Ανατολικής Αττικής*. [Μεταπτυχιακή Διατριβή]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΤΕΠΑΕΣ

Μπάτος, Κ. (2017). *Εισαγωγή και εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαίδευση. Αντιλήψεις και πρακτικές διευθυντών Γυμνασίων του Νομού Κορινθίας*. [Μεταπτυχιακή Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Οδηγός Νηπιαγωγού, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Ο.Ε.Δ.Β (2006)

Παπά, Μ. (2007). Τα αναλυτικά προγράμματα και η διδακτική μεθοδολογία στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και των κειμένων στην προσχολική αγωγή και την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση: θεωρία και πράξη. [Διδακτορική Διατριβή]

Παπαδομαρκάκης, Ι. (2013). *Επιστήμες της αγωγής και δημιουργική επίλυση προβλήματος: στάσεις στελεχών δημόσιας διοίκησης με τη διαχείριση κρίσεων: συγκριτική μελέτη*. [Διδακτορική Διατριβή]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΤΕΠΑΕΣ. (Ανασύρθηκε από ΕΑΔΔ, 20/08/20)

Παπακωνσταντίνου, Γ. (2008). *Εισαγωγή Καινοτομιών στην εκπαιδευτική μονάδα: ο ρόλος του διευθυντή*. Υ.Π.Ε.Π.Θ. Θεσσαλονίκη, σελ. 231-240

Παρασκευόπουλος, Ι. (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα. Εκδόσεις: Πολιτεία

Παχούμη, Π. (2017). *Το σχολείο ως μαθησιακή και μανθάνουσα οργάνωση: η επίδραση των αμυντικών ρουτινών στη συλλογική μάθηση*. [Μεταπτυχιακή Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Πλακούτση, Α. (2018). *Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εισαγωγή και διαχείριση καινοτομιών: Απόψεις εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. [Διπλωματική Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Ποταμιάς, Γ. (2012). *Η συμβολή της διεύθυνσης σχολικής μονάδας στην εισαγωγή και εφαρμογή των ΤΠΕ ως καινοτομιών: Μια μελέτη περίπτωσης*. [Διπλωματική Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου (2009)

Πυργιωτάκης, Ι. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο

Ράπτης, Ν. (2006). *Η διαχείριση καινοτομίας από τη σχολική ηγεσία*. Επιστημονικό Βήμα, τ.6, σελ.32-42

Σαβελίδης, Σ. (2011). *Διοικητική των κρίσεων στο ελληνικό σύστημα δευτεροβάθμιων οργανισμών*. [Διδακτορική Διατριβή]. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. (Ανασύρθηκε από ΕΑΔΔ. 20/08/20)

Σαΐτη, Α. (2019). *Στάσεις και αντιλήψεις των διευθυντών(-ριων) και εκπαιδευτικών για τη διαχείριση κινδύνων- κρίσεων στον εργασιακό χώρο των σχολικών μονάδων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας*. [Διδακτορική Διατριβή]. ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης. (Ανασύρθηκε από ΕΑΔΔ, 20/08/20)

Τασούλας, Θ. (2016). *Απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη διαχείριση σχολικών κρίσεων: θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση*. [Διδακτορική Διατριβή]. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. (Ανασύρθηκε από ΕΑΔΔ. 20/08/20)

Τερζούδη, Μ. (2015). *Η σχολική κουλτούρα ως παράγοντας εισαγωγής καινοτομιών στις σχολικές μονάδες*. [Διπλωματική Εργασία]. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Ξενόγλωσση

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα. Εκδόσεις: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Samantha K Brooks, Rebecca K Webster, Louise E Smith, Lisa Woodland, Simon Wessely, Neil Greenberg, Gideon James Rubin. (2020). *Ο ψυχολογικός αντίκτυπος της καραντίνας και πώς θα μειωθεί αυτό: ταχεία αναθεώρηση των αποδεικτικών στοιχείων*. Μετάφραση: Ανδροπούλου, Δ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ερωτηματολόγιο έρευνας

Πτυχιακή εργασία με θέμα: Εισαγωγή Καινοτομιών στην Εκπαίδευση και ο ρόλος των αμυντικών ρουτινών. Το παράδειγμα της προσχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα κατά την κρίση της πανδημίας του κορονοϊού (COVID 19) το 2020

Αγαπητές και αγαπητοί νηπιαγωγοί,

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από αλληπάλληλες αλλαγές και ανακατατάξεις, οι οποίες έχουν αντίκτυπο σε όλους τους τομείς μιας κοινωνίας και ειδικότερα στον τομέα της εκπαίδευσης. Διανύουμε μια περίοδο δυσμενή, πρωτοφανούς ενδιαφέροντος, αφού ολόκληρος ο πλανήτης μαστίζεται από τον ιό COVID-19. Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση του/των τρόπου/πων που εισάγεται μια καινοτομία στην προσχολική αγωγή και οι μηχανισμοί άμυνας που λειτουργούν ανασταλτικά σε μια τέτοιου είδους διαδικασία.

Το ερωτηματολόγιο που έχετε στα χέρια σας και το οποίο θα σας παρακαλούσα θερμά να συμπληρώσετε, αποτελεί μέρος της εργασίας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια διεξαγωγής της πτυχιακής μου εργασίας, για τη χορήγηση διπλώματος στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου με τίτλο «Εισαγωγή Καινοτομιών στην εκπαίδευση και ο ρόλος των αμυντικών ρουτινών. Το παράδειγμα της προσχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα κατά την κρίση της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19 το 2020», με επιβλέποντα καθηγητή τον Δρ. Α. Κοντάκο. Η παρούσα έρευνα δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί χωρίς τη δική σας συμβολή.

Όπως θα δείτε, το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και προορίζεται αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικό σκοπό. Η συμπλήρωσή του είναι απλή και διαρκεί περίπου 5-7 λεπτά. Τα συμπεράσματα της έρευνας, εάν το επιθυμείτε, υπάρχει δυνατότητα να σας γνωστοποιηθούν.

Σας ευχαριστώ πολύ για τον πολύτιμο χρόνο που αφιερώνετε στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και σας εύχομαι υγεία και κάθε επιτυχία στην επαγγελματική, οικογενειακή και προσωπική σας ζωή.

Με εκτίμηση,

Τσάκου Παρασκευή- Κερκύρα

β).....

10. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε εξοικειωμένος/νη με την εισαγωγή των συγκεκριμένων μεθόδων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

11. Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσης για καινοτόμες σχολικές δραστηριότητες;

Υπουργείο Συνάδελφοι Διαδίκτυο Άλλο

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί την εισαγωγή καινοτομιών στο νηπιαγωγείο;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

13. Πιστεύετε ότι ήταν αναγκαίες οι συγκεκριμένες αλλαγές στο χώρο της προσχολικής αγωγής;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

14. Πιστεύετε ότι η στάση του/της διευθυντή/τριας της σχολικής σας μονάδας συνέβαλε στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων/προγραμμάτων/μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία στο νηπιαγωγείο;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

15. Η σχολική σας μονάδα πιστεύετε ότι δίνει το κατάλληλο έναυσμα για την προαγωγή νέων ιδεών, μεθόδων και καινοτόμων δραστηριοτήτων;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

16. Η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διαδραματίζει κατά την άποψή σας σημαντικό ρόλο αναφορικά με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

17. Τι είδους επιμόρφωση θεωρείτε ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει;

Αναφορικά με (1 επιλογή):

- Τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό
- Τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας
- Το περιεχόμενο του κάθε αντικειμένου

18. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην εισαγωγή μιας καινοτομίας στο νηπιαγωγείο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

19. Που οφείλεται (σε ατομικό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας. Έως 3 επιλογές με σειρά προτεραιότητας (πχ. 1. Ελλιπής επιμόρφωση 2. Έλλειψη κινήτρων 3. Φόβος ανάληψης ευθύνης):

- Προβλήματα που αφορούν το χρόνο (έλλειψη χρόνου)
- Εσωστρέφεια των εκπαιδευτικών
- Ελλιπή επιμόρφωση
- Ελλιπή γνώση ξένων γλωσσών
- Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης
- Προσωπικά χαρακτηριστικά (φόβος, μονοδιάστατη σκέψη)
- Φόβος ανάληψης ευθύνης
- Αποφυγή αμηχανίας
- Έλλειψη κινήτρων

- Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού
- Άλλο

20. Που οφείλεται (σε οργανωσιακό επίπεδο) η δυσκολία εισαγωγής μιας καινοτομίας. Έως 3 επιλογές με σειρά προτεραιότητας:

- Δυσλειτουργική επικοινωνία
- Αποστροφή κινδύνου
- Ελλιπή χρηματοδότηση
- Διαφορετικά ενδιαφέροντα μαθητών
- Υλικοτεχνικές υποδομές

- Αντιτιθέμενες απόψεις
- Άλλο

21. Ποια είναι η άποψή σας για τους λόγους μη συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε καινοτόμες διαδικασίες/προγράμματα/μεθόδους.

Έως 2 επιλογές:

- Έχουν διαφορετικές προτεραιότητες
- Έλλειψη χρόνου
- Δυσκολία προσαρμογής
- Φόβος
- Ανασφάλεια
- Άλλο

22. Σύμφωνα με την εγκύκλιο που δημοσιεύτηκε στις 24/04/20 για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με σύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας στα νηπιαγωγεία, πώς αντιμετωπίσατε αυτή τη σύντομη αλλαγή; **Έως 2 επιλογές:**

- Με ενθουσιασμό που έρχεται κάτι καινούργιο
- Με φόβο στην αρχή μέχρι την προσαρμογή
- Με διστακτικότητα, διότι δεν υπήρχε προετοιμασία
- Με αρνητικότητα, διότι δεν συμφωνούσατε με αυτή τη μέθοδο
- Με ευχάριστη διάθεση για αλλαγή
- Με πείσμα/πίστη ότι θα τα καταφέρετε
- Άλλο

23. Θεωρείτε ότι μόνο ένας καλά τεχνολογικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί αντεπεξέλθει στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων από απόσταση στο νηπιαγωγείο;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

24. Θεωρείτε ότι η από απόσταση σχολική εκπαίδευση μπορεί να αντισταθμίσει τις απώλειες στις έως τότε ισχύουσες μεθόδους διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

25. Αν ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο πώς θα το αντιμετωπίζατε τη δεύτερη φορά; **Έως 2 επιλογές:**

- Με περισσότερη σιγουριά, αφού θα υπήρχε η κατάρτιση των απαιτούμενων δεξιοτήτων
- Με περισσότερη ευελιξία
- Με αρνητικότητα, διότι δεν συμφωνείτε με αυτή τη μέθοδο
- Με περισσότερο ενθουσιασμό, διότι θα είχατε κάποιες παραπάνω ιδέες
- Με φόβο ότι δεν θα πραγματοποιηθεί αυτό που προβλέπεται για τα παιδιά του νηπιαγωγείου
- Άλλο

26. Πόσο πιστεύετε ότι βοήθησε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην προσχολική αγωγή στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών διαδικασιών;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

27. Η κρίση που ξέσπασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19) ανέδειξε στην προσχολική εκπαίδευση την ανάγκη για:

- Αλλαγή
- Ανάπτυξη και εισαγωγή νέων μεθόδων στις εκπαιδευτικές διαδικασίες στο νηπιαγωγείο
- Την εντατικότερη και περισσότερο σχεδιασμένη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων στην προσχολική αγωγή
- Άλλο

28. Πιστεύετε ότι σε κρίσιμες περιόδους επιταχύνονται οι διαδικασίες εισαγωγής αλλαγών στην εκπαίδευση;

ΝΑΙ ΟΧΙ

29. Θεωρείτε ότι το κατ' επείγον της κατάστασης έπαιξε ρόλο στην αντίδρασή σας στις έκτακτες αλλαγές;

ΝΑΙ ΟΧΙ

30. Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι επηρεάζουν την εισαγωγή αλλαγών / καινοτομιών στην προσχολική εκπαίδευση; Καταγράψτε τουλάχιστον δύο παράγοντες:

- α).....

 β).....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

19-6	ΑΕΙ	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό	Total
Ελλιπή επιμόρφωση	0,229	0,160	0,011	0,400
Προσωπικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών	0,114	0,080	0,006	0,200
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	0,082	0,057	0,004	0,143
Εσωστρέφεια των εκπαιδευτικών	0,049	0,034	0,002	0,086
Φόβος ανάληψης ευθύνης	0,033	0,023	0,002	0,057
Έλλειψη κινήτρων	0,033	0,023	0,002	0,057
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	0,016	0,011	0,001	0,029
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	0,016	0,011	0,001	0,029
Total	0,571	0,400	0,029	1,000

19-6	ΑΕΙ	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό	Total
Ελλιπή επιμόρφωση	8,000	5,600	0,400	14,000
Προσωπικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών	4,000	2,800	0,200	7,000
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	2,857	2,000	0,143	5,000
Εσωστρέφεια των εκπαιδευτικών	1,714	1,200	0,086	3,000
Φόβος ανάληψης ευθύνης	1,143	0,800	0,057	2,000
Έλλειψη κινήτρων	1,143	0,800	0,057	2,000
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	0,571	0,400	0,029	1,000
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	0,571	0,400	0,029	1,000
Total	20,000	14,000	1,000	35,000

19-6	ΑΕΙ	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό	Total
Ελλιπή επιμόρφωση	0,500	1,029	0,400	1,929
Προσωπικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών	0,250	0,514	0,200	0,964
Προβλήματα που αφορούν το χρόνο	1,607	2,000	0,143	3,750
Εσωστρέφεια των εκπαιδευτικών	0,298	0,033	9,752	10,083
Φόβος ανάληψης ευθύνης	0,643	0,800	0,057	1,500
Έλλειψη κινήτρων	0,643	0,800	0,057	1,500
Αναρμοδιότητα λόγω εξειδίκευσης	0,321	0,400	0,029	0,750
Αποφυγή να τρωθεί το κύρος του εκπαιδευτικού	0,571	0,900	0,029	1,500
Total	4,833	6,476	10,667	21,976

Έλεγχος: $21,976 < 23,68$